

بتل، متل

(بلوچی ۽ گوں براہوئی، اُردو، فارسی ۽ انگریزی زُبان ۽ ہمدیں بتل ۽ گالریج)

صابر سید

بلوچی اکیڈمی
عدالت روڈ کویٹہ

www.balochiacademy.org

(c) All rights are reserved.

اے کتاب ۽ درائیں حق گوں بلوچی اکیڈمی ۽ انت۔
بید ۽ اکیڈمی ۽ رضاء کس ایشی ۽ مواداں چھاپ گت نہ کنت۔

بتل، متل

(بلوچی ۽ گوں براہوئی، اُردو، فارسی ۽ انگریزی زبان ۽ ہمد پیں بتل ۽ گالریج)

صابر سید

2023

ISBN # 978-969-680-166-5

نہاد: 400 کلدار

بلوچی اکیڈمی ۽ اے کتاب ذکی پرنٹنگ پریس کراچی ۽ چھاپ کنائینگ ۽ شنگ کنگ

نامدات

منی کماش واجہ سید محمد

ء

ہما دوستیں مردمء نامء کہ گپ گپء بتل کار مرز کنتء
منء بتلء نیگء اے کارء سکینے دات۔

VI.....	سرے کہ ساٹے، عمرے سد سال انت
1.....	آ
9.....	ا
18.....	ب
29.....	پ
40.....	ت
49.....	ٹ
50.....	ج
54.....	چ
62.....	ح
65.....	خ
68.....	د
86.....	ڈ
87.....	ر
90.....	ز
95.....	س
101.....	ش
107.....	ص
108.....	ع
111.....	غ
112.....	ق
113.....	ک

125	گ
136	ل
140	م
155	ن
161	و
168	ه
180	ی

سرے کہ ساٹے، عمرے سد سال انت

بلوچی ء تہری حوالہ ء دلجمیں کارے دیم ء نہ بنگ کہ ماہز انیں کہ اے زہیر یگ انت یا اے
موتکی دڑوشمے۔ ابید چہ بنگ ء ایشانی چند ء بچ قالب ء ہیتے نیست۔

ہے رنگ ء موتک، لیلو، سپت، چوگان ہم وتی جدائیں بنگپاں گوں زانگ بنت کہ پر
ایشاں جدائیں دڑوشمے ٹاپنگ نہ پیتگ۔ اے چہ قرناں وتی جدائیں بنگپاں زانگ ء پجارگ پیتگ
انت۔

پہ مثال

پادا اومنی ماہیں مات
کوہیں جنتر ء بمپاں بی
بام ء شاہد انت پیتیں پور
پوراں پاچنی درنگ بستگ
گورونڈ انت کہیر بلانی
رنگ پنگ انت ولانی

من زاناں مکران ہامین انت

سربری اے چندے بند وتی بنگ ء ردا زہیر یگی پلو ء کپ انت کہ شعری قالب ء وتی بیان ء
سہرا کنگ ء انت۔۔۔۔

شعر ء گوں وتی موزونیت ء یک جدائیں دڑوشمے آست ء بتل ء ردا کی میدان ء وت ء یک
جتائیں دڑوشمے آست پیتگ کہ بتل ء بنگی دوشم پیتگ۔ چوش کہ

گڑبے نمب ء نمبیں انت نمب ءے کہ جنت گنتر

چاردہمی قرن ء ہلاسی ء گوں بتلانی دروشم کم کم ء مٹ کنگ پیٹگ ء ایشانی موزونیت آرگ ء
شعراں بیان کنگ پیٹگ۔۔ چوش کہ

چو کہ من میروی لڑ ء گنداں، بالکتر گورانی چر اگجاہ انت

مرچاں بتل موزونیت ء سنگ ء تنیلاں کپیٹگ ء ایشی ء مستریں سبباں چہ یک سببے مہلوک ء تہ
ء شعر ء دلدوستی ء وڈگ انت۔ آہے وسیلہ ء وتی گپ ء دیم ء بارت ء دوسوب ء واہند بیت۔ کیے علم ء
حکمتی اسرار ء بیان ء دومی شعری موزونیت ء شرکنی۔

(مردم گوش انت کہ دوسوب پیغمبر ء نہ رسیت بلئے، اے تک ء مارا ستگ)۔۔۔۔۔

چاردہمی قرن ء پیشتر بتلانی پر ریچگ ء بیان ء وتی یک دُروشمے پیٹگ ء پانزدہمی قرن چو کہ
شعری قرن انت گڑ اشعراں ہے بتل کہ وتی وحدانیت ء حصار ء وتی جدائیں قابے ء پیٹگ شعراں
پروشتگ ء آران کنگ انت۔

۔ آزمان ء حرے گس سریت

چاکر بر پدای تڑیت

بتلانی وتی یک ہاسیں پُشدرے ء مقامے آست پیٹگ۔ اے بے موقع ء مطلب ء گوشگ نہ
پیٹگ انت۔

بتل ہر زبان ء گوشگ پیٹگ ء ہر زبانے ء وتی تب ء درشان بوتگ انت، البتہ باز جاہاں ایشاں
چہ ہمساہکیں زبانان سان ہم زیر اں کنگ۔ اے کتاب ء تہ ء صابر سید ء پنج زبان ء بتلی ہم رنگی دیم ء
آڈرنگ انت کہ ایشانی تہ ء انگریزی، اردو، براہوئی، فارسی ء بلوچی بتلانی ہم رنگی ء بیان گوں ہمازبانانی
بتلاں دیم پہ دیم کنگ انت۔ اے پہ بلوچی لبرزانک ء وتی نوعیت ء یکتائیں کارے زانگ بیت۔ من پہ
اے جہد ء صابر سید ء گوں دل ء جہلا نکلیاں مرادبات گوشاں۔

زبان ء حق چوں ادا بیت؟ پہ مثال من اگاں بہ گوشاں فلاں مرد بلوچی زبان ء شریں شاعر
انت ء گوں وتی شعراں زبان ء حق ء ادا کنگ ء انت گڑا اے سد در سد ر دیں گپے بیت، منی خیال ء
بلاشبہ آ شریں شاعرے بیت کنت بلے پہ زبان ء دیمروئی ء ہزمت ء حالی دسید لو دالو پکار نہ انت۔
مرچاں شاعری ء کرن ء جنگ، ایدگہ زبان گوں وتی ادارہ بانی، نبشتہ کار ء پوکارانی دل پہ کی ء اسٹینڈر انڈ
بیاں انت ء من تو انگت نشتگ ء (دل پہ مدک ء بند انت ء ڈبل ء سر ء) چا پ جنگ ء ئے۔ سگے لیٹیں یکے

گوں وتی بے مانائیں شعراں در کئیت۔ زبان کہ دیم ء برگی انت گڑ ازبان اسٹینڈرائزڈ کنگی انت ء ہر ہما
تک کہ پہ زبان ء دیروئی ء توحیلے بیت کنت، سازگ بہ بیت۔

صابر سید ء وتی لبزانک ء ہمے ہور کی مارنگ ء اے کتاب ہمے ہور کی ء نز آرگ ء یک انجیوں
جہدے کہ ایشی ء برورداں آؤ کیں پدر پیچ ہم بے بہر نہ بیت۔

پیریناں بتلے گوشتگ کہ، "سرے کہ ساٹے سہ سال عمرے"

بلوچی سبز ء میز ان بات۔

میر ساگر رحمان۔ کراچی

2020-08-08

آبہ زانت ء آئی کار (بلوچی)

ساہو چائے دروغ تہ چائے، لوڈی چائے پوغ تہ چائے (یا) لوڑی چائے پوغ تہ چائے، خواجہ چائے

دروغ تہ چائے (یا) بیش چائے، جُل تہ چائے (یا) اوچائے، اوناکاریم چائے (براہوئی)

لوہار جانے لوہار کا کام (یا) آگ جانے لوہار جانے، دھونکنے والے کی بلا جانے (اردو)

آپ چہ بُن ء کُردانت (یا) آپ چہ سَر ء کُردانت (یا) پات ء چہ بُن ء ناس زُر تگ (بلوچی)

دیر چشمہ غاں لُڑ دے (یا) دیر ماس آن لُڑ دے (براہوئی)

پوری دال ہی کالی ہے (اردو)

آپ ء ہُتر ہُتر ء مہ ترس، آپ ء نرم نرم ء بہ ترس (یا) تُو بہ چہ نرم گیں مردُم ء (یا)

بہ تُر س چہ مورمانٹیں مردُم ء (یا) بے تُر س چہ ہاموشیں مردُم ء (بلوچی)

سلوکا دیر آن خُلہ، وہو کا دیر آن خُل پہ (یا) سلوک آدیر بندغ ء بُڈ یفک (یا)

وہو کا دیر آن خُل پہ، سلوکا دیر آن خُل (براہوئی)

آپ ء بہ گند شلوار ء بہ لانچ (یا) آپے نہ دیستگ، شلوارے لانچتگ (بلوچی)

دیر ء خن موزہ ء کش (یا) دیر ء خن چوٹاتے کش (براہوئی)

آب نہ دیدم، موزہ کشیدم (اردو)

آب نہ دیدم، موزہ کشیدم (یا) آب نہ دیدن و موزہ کشیدن (فارسی)

آپ ماں دپ ء کو دک زیر پاد (بلوچی)

آپ و ہدے ماں دپ ء بیت توبہ بے یا من بہ باں

جزم کو دک زیر پاد بیت توبہ بے یا من بہ باں (مبارک قاضی)

ہر کسے تینا غمے (براہوئی)

ڈوبتے کو تنکے کا سہارا (اردو)

خریقیے دست انداز دباک ہے

ہمے جوید سلامت را پناہے (فارسی)

آپ ء دُزے نمبگ ء چون کن ءے (یا) آپ ء برے نمبگے چیر نہ بیت (بلوچی)

دیر دُزے، نمبہ تہ پاشے (براہوئی)

آپی سَنگاں ر سینگ (کالرتچ) ہنگ ماں گین ء جو شینگ (یا) داں پونز ء ر سینگ (بلوچی)

درد لکاں برے گم نبشتہ کنناں

دوز ہایاں وت ء را بہشت ء کنناں

آنچیں کاراں منا آپی سَنگاں ر سینت

من ہے گو نگیں کار نبشتہ کنناں (غفور غالب)

بیزار کَنگ (براہوئی)

ناکوں چنے چہوانا (مجاورہ) (اردو)

Ill at ease.

آجن ء ہیل چہ میتگ ء زُر تگ

نان ءے چہ گر میں تا پگ ء وار تگ

آنہ بیت گل ء بمبہیں بانگ

آنہ نندیت ء چ نہ رودینیت (یا) زال پہ کڈناں بازی ناں، پولات نہ بیت گیت آسن (بلوچی)

ہرزہ گرد عورت (اردو)

آدُرے نہ ئے کہ گوش ء چڑینیت، آڑ بگے نہ ئے کہ مات ء گڑینیت (یا)
 بیز ارچہ ہماز ہگ ء کہ مات ء گڑینیت، بیز ارچہ ہماسہت ء کہ گوش ء چڑینیت (یا)
 مہ بات دُرے کہ گوش ء چڑینیت، مہ بات چکے کہ مات ء گڑینیت (بلوچی)
 بیز ارہمو سہتان کہ خف ء جُر کے (یا) بیز ارہمو خیسُن آن کہ خفتے کیشکے (براہوئی)

آد گہ برے ات کہ جعفر ء حرے بوتگ (یا) آروچ شُت انت کہ ساکا کچکان ء نان دات (بلوچی)
 محمود خان نادور اف (یا) اے دیک ہنار کہ خواجہ خریش ٹی تریت کر یکہ (یا)
 کسک محمود خان (براہوئی)
 موج اڑانے کے دن گئے (یا) وہ دن گئے جب خلیل خان فاتحہ اڑایا کرتے تھے (اردو)

آرت ء گوں آرت ء بدل کن، ہشک ء ریشاں دزیز کن (یا)
 بگ ء وکیل بوہگ (یا) سیرک ء سوک ء واد ء سوک (بلوچی)
 نُت نہ بدل نُت ء، ریش مفت اٹی دزیز ء (براہوئی)
 پہاڑ کے پتھر ڈھونا (بلا معاوضہ کام کرنا) (اردو)

آرت ء کار ء ریش دزیز بنت (بلوچی)
 اوکھلی میں سردیا تو اسلوں سے کیا ڈرنا (یا) اوکھلی میں سردیا تو دھمکوں سے کیا ڈرنا (اردو)

He who could catch fish must not mind getting wet.

آرت ء تہاواد (بلوچی)
 نُت اٹی بے ناکچ (براہوئی)
 آٹے میں نمک (اردو)

آزمان ماں سر ازورگ (یا) آزمان سر ازورگ (گالریج) (بلوچی)

آسمان ء کاٹم ء آر فنگ (براهوئی)

آسمان سر پر اٹھانا (اردو)

آس ء آب ء دوستی بہہ نہ بیت (یا) آس ء آب ء سنتی نہ بیت (بلوچی)

خاخر ء دیر ننادوستی نہ مسون ء نئے مریک (براهوئی)

آگ اور پانی کی یاری نہیں ہوتی (اردو)

آب ء آتش راچے آشنائی (فارسی)

آس کہ کپیت، تر ء ہشک نہ زانت (یا) آچش دوست ء دژ من زانت (بلوچی)

کوریں آس ء تر ء ہشک ء نیست سماء

نپت ء بیراں جنگل داگ ء دریش نہ انت (مجید عاجز)

خاخر لگا، باڑن پان تپک (یا) خاخر ٹی باروناپاٹ ٹن اور اپالنا ہم اشننگ (براهوئی)

آٹے کے ساتھ گھن پھسنا (اردو)

آتش خشم سے جل جاتے ہیں

اکثر تر و خشک یہ وہ ہے آگ (شعر)

چوں خشم زند، شعلہ تر و خشک نداند (فارسی)

Anger is temporary madness.

آس کہ بیت دوت بیت (یا) ہج آس ء بے دوت ء نہ بیت (بلوچی)

تانکہ خاخر لفپیس موٹ مفک (یا) تنکہ خاخر کپیس موٹ مفک (یا)

تانکہ خاخر آرے موٹ آرے (براهوئی)

آگ بن دھواں کہاں (اردو)

No smoke without fire

آستونک ۽ مار (بلوچي)

آستينڪ ۽ سياه مار انت

زُلف پيچ تاباني (مُبارڪ قاضي)

آستونڪ نادوشه (براهوئي)

آستين کاسانپ (يا) آستين ميں سانپ پالنا (اردو)

Snake in the grass.(or) Snake in ones sleeves.

آس ۽ پد ۽ پُر گواريت (بلوچي)

خاخر ناپد هس ۽ (براهوئي)

آس ۽ روک کنگ (گالريچ) (بلوچي)

خاخر لگفنگ (براهوئي)

آگ لگانا (اردو)

آشيطان ۽ دستے گوستگ (بلوچي)

اوشيطان ناہم باؤاھ ۽ (براهوئي)

وہ شيطان کے بھی کان کترتا ہے (يا) شيطان کے کان کاٹنا (اردو)

He knows one point more than devil.

آكار ۽ کہ زخم نہ کنت قلمے کنت (بلوچي)

قلم زخم آن ہم تيز کاريم کیک (يا) قلم زخم آن ہم تيز ۽ (براهوئي)

قلم تيز چلتا ہے تلوار سے (اردو)

Pen is mightier than sword.

آکارء کہ زرنہ کنت، ہچ محرمة شرنہ کنت (یا) آکارء کہ زرنہ کنت، ہچ مردے شرنہ کنت (بلوچی)

پیسہ کھورے خنی کیک (یا) پیسہ نابودے بود کیک (یا) پیسہ نابودے چالاک کیک (یا)
پیسہ گنو کے سار کیک (براہوئی)

پیسہ پیسہ، پیسے کی واہ واہ (یا) روپیہ سے سب کام نکل جاتا ہے (یا)
عیسیٰ پیر نہ موسیٰ پیر، سب سے بڑا ہے پیسہ پیر (یا) دام کرائے کام (اردو)

زر بر سر فولاد نہی، نرم شود (یا) اے زر تو خندانہ ولیکن بخداستار عیوب وقاضی الحاجاتی (فارسی)

A golden key opens all locks. (or) Money is honey. (or)

Money will do more than my lords letter.

آکہ گُر آنت، آنہ در آنت (یا) آکہ گُریت، آنہ درایت (یا) آجمبر کہ گرن دیت، آنہ گواری (بلوچی)

اوجمّر حورہ کیک، اوپر کپک (براہوئی)

جو گر جتے ہیں وہ برستے نہیں (اردو)

سنگ بزرگ نشانہ نزدن است (فارسی)

Barking dogs seldom bite.

آکہ نصیب ء انت الم رسیت (یا) ہر چیز پہ قسمت (یا) ہر چیز کہ نصیب ء انت آر سیت (بلوچی)

آرا کہ نصیب اٹی ءے، او مل اک (براہوئی)

جو نصیب میں ہے وہ مل ہی جائے گا (اردو)

آنچہ نصیب است، بہم می رسد (فارسی)

آ کلپوگ انت، ہچبر نہ بڈیت (بلوچی)

اوسیحاء اسل پالپک (براہوئی)

آکہ واپ انت مردگ حساب انت (یا) انسان کہ واپ انت مردگ حساب انت (یا)
واب مثل ء مرگ انت (یا) واپ نیم مرگ انت (بلوچی)

خاچوک مردہ نا حسابے (براهوئی)

مر اور سو یا ایک برابر (اردو)

خفته خفته را کی کند بیدار (فارسی)

Sleeping is half death.

آکون ء کہ باد وار تگ، ہاک نہ وارت (بلوچی)

اراپنڈو کہ خاک کنگونے او تہو کُنپک (یا) آرپنڈو کہ میش کنگونے او تہو کُنپک (براهوئی)

آکہ چپ بیت، سرے کپ بیت (بلوچی)

چوٹ مروس، چوٹ خنوس (براهوئی)

آکہ توو تگ، من در بر تگ (بلوچی)

نی خوانینگوس، ای ختم کرینٹ (براهوئی)

آکجام درد ء دوا انت (بلوچی)

او آرادڑ دنا دوا ء (براهوئی)

وہ کس مرض کی دوا ہے (اردو)

آ مرد کہ زور انت آگدہاں، نئے مُرتگ انت نئے زندگ انت (یا)

آ مرد کہ زور انت آگدہاں، بگالی سیاہیں گولگاں، نئے مُرتگ ء نئے زندگ انت (بلوچی)

بادشاہ تے زن نالغ آف (براہوئی)

جس کے سر پر تاج، اُس کے سر پر کھانج (اردو)

Uneasy lies the head that wears the crown.

آئی پُشت بزانَت (یا) آئی پُشت کوہِ سِکِ اِنَت (بلوچی)

اونانج محکمِ (یا) اوناہڈ سختِ (براہوئی)

اُستروتی بارءوت بارت، بس واجہء جیء جانء لوٹیت (بلوچی)

بُچتینا باریمء تینٹ ارفک، خواجہ سنا حوکارینگء خوانیک (یا)

اوچتینا باریمء تینٹ ارفک بس خواجہ سنا ہے مرے (براہوئی)

میٹھی زبان سے جو حکم دیا جاتا ہے، اس میں بڑی طاقت ہوتی ہے (یا)

جو کام نرمی سے نکلتا ہے وہ سختی سے نہیں نکلتا (اردو)

کارے کہ بہ نرمی برے آید از درشتی نے بر آید (فارسی)

There is a great force hidden in sweet command. (or)

Mildness governs better than anger.

اُستربو یا اُسترمُرگ (بلوچی)

بہال زانت نیکہ بار کُشی کنت

زندمانی گش ئے چو اُسترمُرگ (منظورء سمل)

شُتر یا شُتر مرغ (یا) آدھا تیر، آدھا بٹیر (یا) ایک چنے میں دو چہرے نہیں آسکتے (اردو)

دورنگی چھوڑ کر یک رنگ ہو جا

یا سراسر موم ہو یا سنگ ہو جا

دودل بودن بجز بے حاصلی نیست (یا) شُتر یا شُتر مرغ (فارسی)

Neither fish, nor fowl. (or) Never carry two faces under one hood.

اُشتر ۽ گيچين مه کن (يا) اُشتر ۽ گيچين بونگ (يا) اُشتر ۽ گيچين مه بو (يا) اُشتر ۽ پالام مه کن (بلوچي)
 چم وکار ۽ کو به کنت
 گيچين بارے په اُشتر (نعيم رهچار)
 مر جي باند اسو چن ۽ بار کو به آ سينين
 اُشترين سبر انت که کلميري تلنگ ميتاپ بنت (منظور: لسمل)
 بلک دُر هيں چيزاں لُدّيت کي ۽ بي هال بيت
 چو که گيچين پشت کبيت په اُشتر ۽ اللّوت انت (يونس نصير)
 اُچ و برو اکنينگ (يا) اُچ و برو ۽ مننگ (براهوئي)
 ها تهي نکل گيا دُم ره گئي (اردو)

Throwing pearls before the owin.

اُشتر مزن انت بل ۽ چکے مهار انت (بلوچي)

اُچ بلوسه، و لے پُجهناس مهار کيک ته (براهوئي)

انگور چه انگور ۽ رنگ زوريت، همسانگ چه همسانگ ۽ پنت زوريت (يا) مچ چه مچ ۽ رنگ زوريت (يا)

حر حر ۽ گنديت سرّيت (يا) حر حر ۽ گنديت مس کنت (يا) تيجگ چه تيجگ ۽ رنگ زوريت (بلوچي)

انگور انگور آں رنگ ار فک، همسايه همسايه آں پنت ار فک (يا) انگور انگور آں رنگ ار فک (براهوئي)

خر بوزے کو دیکھ کر خر بوزہ رنگ پکڑتا ہے (يا) انسان اپنی صحبت سے پہچانا جاتا ہے (اردو)

ميوه از ميوه رنگ ميگردد (يا) انگور انگور هے گير درنگ (يا) آلو چوبه آلو نگر درنگ بر آرد (فارسي)

When the old cock crows, the young learns. (or) One pot sets,
 another boiling. (or) A man is known by the company he keeps.

اگاں کورء سنگ نرم بہ بوتیں ات انت گڑ اتو لگاں جات انت (بلوچی)

جل نناخلک نرم مسور، شوکاک خلا سارتہ (براہوئی)

اگر خواہشات گھوڑے ہوتے تو فقیر شہسوار (اردو)

If wishes were donkeys, beggars would ride them.

اُشتر اگاں گار انت، لڈگ ء و ہدء در بنیت بز ان گار نہ انت (بلوچی)

اُج اگہ گم ء، ہمینگ ناوخت ء بس گڑا گم آف (براہوئی)

صبح کا بھولا اگر شام کو گھر آئے تو اسے بھولا نہیں کہتے (یا) دھیرا، سو گھنیرا (اردو)

دیر آید، درست آید (یا) دیر آئی، شیر آئی (یا) ہرچہ عوض دارد، گلہ ندارد (فارسی)

It is not late that comes late. (or) Better late than never.

اِشتاپیں کاراں پادماں پلاراں مان اڑیت (یا) اِشتاپی کاراں، پادماں پلاراں (یا) چُک کہ اِشتاپ کنت

وتی کُٹیاں کور کنت (یا) اِشتاپیں کون دو بر گو کنت (یا) بے و ہدیں کشار نہ رُ دیت (بلوچی)

اِشتانی آن کُتیک کھور مریرہ (یا) اِشتاف شیطان نا کاریم ء (یا) چُک اِشتاف آن کھور و کُتی / کُتری

اُتیک (یا) اِشتانی آپنڈ وارا چکر پی کیک (براہوئی)

جلدی کام شیطان کا (یا) شتابی کرے خرابی (اردو)

عجلہ کار شیطان است (یا) کہ تعجیل کار شیاطیں بود (فارسی)

Hurry spoils the curry. (or) Hurry makes bad curry. (or)

Haste makes waste. (or) The fruit of haste is repentance.

انسان پہ اُمیت زندگ انت (یا) دُنیا پہ اُمیت بر جاہ انت (یا) زندہ پہ اُمیت (بلوچی)

انسان اُمیت آزندء (براہوئی)

دنیا اُمید پر قائم ہے (یا) جب تک سانس تب تک آس (اردو)

آدم بہ امید زندہ است (فارسی)

Hope Keeps man alive. (or) Hope lasts with life. (or)

Where there is life, there is hope. (or) Never lose hope.

اللہ کہ دنت گسء جُست ء نہ کننت (یا) خُدا کہ دنت بُن ء بیہ ء جُست ء نہ کننت (یا)

اللہ کہ دنت ڈک ء جُست ء نہ کننت (یا) اللہ کہ دنت گوء سرء دنت (بلوچی)

اللہ ایٹیک، اُرانا اریفیک (یا) خُدا کہ ایٹیک ہر یفیک دِنامارَس (یا) خُدا ایٹ ء تولیپ ناتل ٹی ہم

ایٹیک (یا) خُدا ایٹیک ہر یفیک (یا) اللہ ایٹیک ذات ء اُرپک (براہوئی)

خدا جب دیتا ہے تو نہیں پوچھتا کون ہے؟ (یا) اوپر والا جب بھی دیتا ہے چھپر پھاڑ کے دیتا ہے (یا)

خدا کے ہاں دیر ہے اندھیر نہیں (اردو)

خُدا کہ می دہد نمی پُر سد تو کیستی (یا) باہر کہ راست آید از چپ راست آید (فارسی)

It never rains, but it pours. (or) Lucky men need little counsel.

اول جان رندء جهان (بلوچی)

جان ارے، جهان ارے (براہوئی)

تندرستی ہزار نعمت ہے (یا) جان ہے تو جهان ہے (یا) ایک تندرستی ہزار نعمت (اردو)

ہزاراں نعمت ویک تندرستی (فارسی)

Health is wealth.

اول تبک رندء سبک (یا) اولی تبک رندء سبک (بلوچی)

اول طعام، پد اکلام (براہوئی)

پہلے روٹی پھر کچھ اور (یا)

پہلے پیٹ پوجا، پھر کام دو جا

سب بات کھوٹی، پہلے دال روٹی (اردو)

اول طعام، پس کلام (یا) اول طعام، بعد کلام (فارسی)

Better fed than taught.(or)No song, no supper.

انسان ء حرامیں شیر وارتگ (یا) بنی آدم ء شیر ء حرام میتلگ (یا) قضاپہ رضانہ بیت (یا)
ردی چہ ہر کس ء بیت (بلوچی)

قاضی داتم گیر کاراں من خیام ء گشتیناں
آکجام انسان ء پدر تیچ انت گناہ ء در نیست (مبارک قاضی)
تو مپت ء قاضی ء ڈوبار ء پرچہ

اگاں انسان ء پدر تیچ انت ردی کنت (مبارک قاضی)

انسان حراموپال گنگ، حرامی مریک (یا)

مڑدہ غان خطائی منک، زندہ غان خطائی مریک (براہوئی)

انسان غلطی کا پتلا ہے (یا) غلطی کرنا فطرتِ انسانی ہے (یا) آدمی نے آخر کو تو کچا ہی دودھ پیا ہے (یا)

آدمی خطا کا پتلا ہے (یا) بھولنا کام انسان کا، بخشش کام رحمان کا (اردو)

آدمی جائز الخطا است (فارسی)

Man is the child of error.(or)To err is human.(or)

To err is human, to forgive divine.

اللہ مہربانیں ذاتے (یا) خدا مہربان انت (یا) اللہ ء در مزن انت (بلوچی)

خدا مہربان ء (براہوئی)

خدا مہربان ہے (یا) خدا کے ہاں دیر ہے اندھیر نہیں (یا) خدا کے رحمت کے امیدوار رہو (اردو)

خدا مہربان است (یا) امید از رحمت یزداں مباحش (فارسی)

What cannot be cured must be endured. (or)Despair is infidelity.

انچو جنگل، انچو تو لگ (بلوچی)

امر و خرد اسے، همونو خود دس مریک (براهوئی)

جیسا جنگل ویسا بندر (یا) جیسا منہ ویسی چپڑ (یا) جیسی روح ویسے فرشتے (یا) جیسا کسان ویسی کھیتی (یا)
جیسا باپ ویسا بیٹا (یا) بانگی لکڑی، بانگاسیہ (یا) جیسا راجہ، ویسی پر جا (اردو)

تین کج رانام کج باید (یا) وزیرے چنیں، شہر یار چنیں (یا) ابلہ گفت و دیوانہ باور کرد (فارسی)

Like father, like son. (or) Like dog, like stick. (or)

Like father, like land. (or) Like land, like master. (or)

As the king, so are the subjects. (or) A crooked stick will have a crooked shadow. (or) As is the Gods so are the worshippers.

اتک اشکرے پنڈگے، لوگے و اہند بوت (یا) وش اتک گت، زاماسی لو طیت (بلوچی)

بہ خیراٹ، پائے سالم اٹ نا (یا) سلام تس، پائے سالم اٹ نا (یا) پوغ اسکین بس، بوڑچی جوڈ مس (یا)
پوغ اسکین بس اُرانا گودی جوڈ مس (براهوئی)

آگ لینے آئی، گھر والی بن بیٹھی (اردو)

Give him an inch and he will take an ell. (or) Give an inch, take a mile.

ایو کی خدای زب دنت (یا) یکیں قرارے خد اوشنتیت (یا) یکی پہ خدای زبیت (بلوچی)

اسٹی اٹ خد اجوانے (یا) اسٹی خدای زب ایتک (یا)
بندغ و ختس شاهے و ختس گدای اسہ رنگ اٹ خدای (براهوئی)

انسان شنزے روتگ انت (بلوچی)

انسان شنزے ناروتہ (براهوئی)

اے کئی انت پل کئی نوکی کابینت (یا) اے ہو رانی اولی ترمپ انت (یا)
انگت ترمپانی اول سرانت (بلوچی)
تے تنیگانچ نہ دیستگ تو

اے ترمپانی اول ڈاہ انت۔۔۔ منظور سمل (لچ: کرونا وائرس)

داپرنا اول لیکو پڑیکاک او (یا) دانا لیک او، پل ملیک انا پد او (یا)
دا لیک اے گل ملیک داسکان بنو (براہوئی)

یہ ساون کی پہلی لڑی ہے (اردو)
ابتدے عشق ہے روتا ہے کیا
آگے آگے دیکھئے ہوتا ہے کیا (میر تقی میر)

اشتر کہ گوست، گڑا دُ مے ہم گوزیت (بلوچی)

اُچ انا تو لٹک تہ ہم کائیک (براہوئی)

اشتر بہ بودور بہ چار، حر مہ بوئر مہاں اے مہ چار (بلوچی)

مدامی بیت حرے اے سُر مہاں چار بیت

مروچ انسانی اے کسہ ہمیش انت (یونس نصیر)

چُچ مہ مُر اے، بیش منہ ننتا مونے اُپہ (براہوئی)

دانا شخص دور کی سوچتا ہے (اردو)

Look up no down, look forward no back.

اشتر ستر مست بہ بیت، وتی مہار اے نہ ڈل بیت (یا) اشتر اگاں گُزنگ بہ بیت، وتی مہار اے نہ گُزیت (بلوچی)

چُچ اے گنوک مرے، مہار اے کُنپک (یا) چُچ ستر ہڑی مرے تینا مہار اے ڈلپک (براہوئی)

اول شور کن، پداور کن (بلوچی)

اول پوہ کر، ولد اجو کر (یا) اول پوہ کہ، پدا آن موہ کہ (براہوئی)

انسان یک برے مریت (بلوچی)

بندغ آسے وار کھک (براہوئی)

انسان ایک بار مرتا ہے (اردو)

اگاں وش اتک نہ بے ئے، بیرہ کن (بلوچی)

ایسی محفل میں نہ بیٹھو جہاں آپ کی عزت نہ ہو (اردو)

Never go somewhere where there is no respect.

انوں نہ بیت، بہہ نہ بیت (بلوچی)

ابھی نہیں تو کبھی نہیں (اردو)

Now or never.

انسان بے علم، کورانت (یا) بے علم خدائے ہم پجہ نیاریت (بلوچی)

علم بلوہستی سے (براہوئی)

انسان بغیر علم کے اندھا ہے (اردو)

بے علم نہ تو اں خدا را شناس (فارسی)

Man without knowledge is blind.

اتک اوں دیدارے، کپت اوں بیگارے (بلوچی)

آسمان سے گرا لچھور میں اٹکا (یا) گئے نماز بخشوانے روزے گلے پڑے (اردو)

زدام چو آزاد شدم در قفس انتم (فارسی)

Out of frying pan, into the fire.

انسان کہ شُدِ یگ بیت ایمان ءے رُوْت (بلوچی)

بھوکے بجن نہ ہو (اردو)

Hunger makes short the devotion.

اے جمبرال ہو رء گمان نیست (یا) اے پیر مُراد نہ دنت (بلوچی)

دا جمبرتے آن پھر نا گمان آف (براہوئی)

اے کسہ دراج انت (بلوچی)

ہو! پہل کن کہ قصہ اوں دراج ات

وت من ء نیست ات نندگی انچو (کریم دشتی)

دا اسے بلو قصہ اسے (براہوئی)

یہ لمبی کہانی ہے (اردو)

لذیز بود حکایت دراز تر گفتم (فارسی)

It is a long story.

اے دُرست تئی کار انت (بلوچی)

دا گل نا کار میکو (براہوئی)

یہ سب تمہارا کیا دھر ہے (اردو)

اے بادِ صبا ایں ہمہ آوردہ تست (فارسی)

اے گپاں ہمارا بگش کہ ترانزانت (بلوچی)

دُنو ہیبت او فتنن کرک کہ نے تپہ (براہوئی)

لمبی لمبی چھوڑنا (یا) لمبی لمبی ہانکنا (مُحاورہ) (اردو)

ایں را بہ کسے گو کہ ترانشناسد (فارسی)

ب

بیلہ ء نندے جام ء سلام کن (یا) گوادر ء نندے والی ء سلام کن (بلوچی)

بیلہ آتولیسہ تو جام ء سلام کر (براہوئی)

جس کا کھاؤ، اُس کا گن گاؤ (اردو)

Praise the bridge, which carries you.

بے شامی وت دعا یے (یا) بے زَرّی ایبے نئے (یا) بے زَرّی میارے نئے (یا)

تو بہ چہ واری ء (بلوچی)

غرہبی گر آسے (یا) خواری و پوریا میار آف (یا) غرہبی میار اس اف (براہوئی)

غرہبی عیب دار افک

خنیں تہ زبیدار افک

تینے کل آن بدر کپہ (لیاقت سنی)

غرُبت بُری بلا ہے (اردو)

Poverty is curse.

بے سرء پادیں گپ جنگ (گا لرتیچ) (یا) بے سرء پادیں گپ (بلوچی)

ہیت نامون پدء تپک ہیت کیک (یا) ہیتے خلاصہ کشہ (براہوئی)

بات کا سر پیر نہ ہونا (اردو)

براہندگ ہمانت کہ سکلیاں گوں انت (بلوچی)

ایلم ہمودے کہ سختی ٹندء (یا) ایلم ہمودے، سختی ٹی سلیک (یا)

باُسَنہ ارغء الے، سنگت ء الپہ (براہوئی)

دوست وہ جو بُرے وقت میں کام آئے (یا) مصیبت میں ہی اپنے اور بیگانے کی فرق ہوتی ہے (یا)

یار وہی پکا جس نے یار کا من رکھا (اردو)

دوست آں باشد کہ گیر دوستِ دوست در پریشان حالی و در ماندگی (فارسی)

A friend in need is a friend indeed.

بلاہء لگتء بلا ہے بہ سگیت (یا) من تہی آہنء کارچ آں (بلوچی)

ہلی نالغتء ہلی سنگ کیک (براہوئی)

لو ہے کولو ہاکاٹا ہے (یا) آگ آگ کو مارتی ہے (اردو)

سنگ سنگ رامی شکند (یا) آہن با آہن نرم تو اں گرد (یا) کہ آہن با آہن تو اں کرد نرم (فارسی)

Diamond cuts diamond.

بُزء مچگء ٹن نہ روت (یا) پہ بروتء مچگء ٹن نہ روت (بلوچی)

بروت ناچوشینگ اٹ ملاسی انیک (براہوئی)

ہونٹ چاٹنے سے پیاس نہیں بجھتی (یا) اوس چاٹنے سے پیاس نہیں بجھتی (اردو)

A fag cannot be dispelled by a fan.

بورچہ میرء، چابک چہ گزء، پٹ ہما مردء کہ نہ تاجینیت (یا)

زریانء چہ میرء، شپانک چہ گزء، کس کہ مہ تاجینیت بزان شوے (بلوچی)

مفت ناگڑا اُسٹء لکیپک (براہوئی)

مالِ مفت دلِ بے رحم (اردو)

بادہ آو در بادہ می برد (فارسی)

Easy come, easy go.

بُزنوں چے زانت ہیرے پوپلے ۽ جاگ (یا) حرنوں چے زانت ہیرے پوپلے ۽ جاگ (یا) بُزنہ زانت پوپلے ۽ تام ۽ (یا) حرے وراک چل انت ۽ موکو ۽ مکسک (یا) بینگ چے زانت بینگ ۽ تام ۽ (بلوچی)

بیش انت چائیک، خریش انتے (یا) بیش و خریش (یا) کُچک ۽ برنج (یا)
بیش انت چائیک، موزاوتی انتے (یا) موکونا شکار ایلے ۽ (براہوئی)

گدھا کیا جانے زعفران کا بھاؤ (یا) اندھا کیا جانے بسنت کی بہار (یا)
بندر کیا جانے ادرک کا سواد (اردو)

خر، چہ داند قیمت نقل و نبات (یا) قدر گل بلبل داند، قدر جو ہر جو ہری (فارسی)

What should a cow do with a mum tug? (or)

Honey isn't for ass's mouth.(or) A blind man is no judge of colors.

بُزرگی پہ عقل انت، نئے پہ سال (یا) میری نہ انت پہ پیری (یا) مزنی پہ عقل انت نئے پہ سال (یا)
کار ۽ کمال پہ شُناد انت نئے پہ قد ۽ بالاد (بلوچی)

بُزرگی عقل اٹی ۽، عمر اٹی اف (یا) بُزرگی عقل اٹ ۽، عمر اٹ آف (براہوئی)
بُزرگی عقل سے ہے، نہ کہ عمر سے (اردو)

The brain does not lie in the beard.(or)

If beard were all goats would preach.

بے گریوک ۽ مات ہم چک ۽ شیر نہ دنت (بلوچی)

چھنا او عیک گڑالمہ خدا یتک تا (یا) تانکہ چُنا او عتنے لمہ پال تفک (براہوئی)

بن روئے ماں بھی بچے کو دودھ نہیں دیتی (اردو)

از تو حرکت، از خدا برکت (فارسی)

A closed mouth catches no fly.(or)

God helps those , who help themselves.

پتینگ ہمائی انت کہ کاسگے دست ء انت (یا) ہر کس دیم ء انت، بہرے گیگ ء انت (یا)
ہر کس دیم ء انت بہرے گیگ ء انت، ہر کس پُشت ء انت بہرے مُشت ء انت (بلوچی)

مومن نابندغ شان ء کٹک (یا) شادھمونا مریک کی اوڑتون تاس تُدء (براہوئی)

جو پہلے آئے سو پہلے پائے (اردو)

ہر کہ بامش پیش، برفش پیشتر (یا) از دل دور، از دیدہ دور (فارسی)

First bird always catches the worm.

بے کار ء دل شیطان ء لوگ انت (یا) بے کار ء اگاں کارمہ بیت، مات ء بُگ کنت (یا)
جام ء اگاں کارمہ بیت، مات ء بُگ کنت (یا) اُستاء کہ دگہ کارنہ بیت، مات ء نلک ء جنت (بلوچی)

خالی گھر بھڑوں کاراج (یا) خالی گھر شیطان کا (یا)

کام نہ ہو تو شرارت کی سو جھتی ہے (اردو) خالی گھر میں قلندر ہی بیٹھے (یا)

An idle brain is a devil workshop. (or) An idle person tempts the devil. (or) An idle person always thinks of something mischief.

باز گندے گل مہ کن، کم گندے گم مہ کن (بلوچی)

بھازی ء خن گل کپہ، مچھ خن غم کپہ (براہوئی)

بہ گوشاں ملامت، مہ گوشاں ملامت (بلوچی) بُڑز اتف کہ بروت ء، شیف تف کہ ریش ء (یا)

بُڑز ابروت، شیفی ریش (براہوئی)

کہنا بھی مشکل، نہ کہنا بھی مشکل (اردو)

گویم مشکل ونہ گویم مشکل (فارسی)

بہر پہ بہر کنوک ء نہ رسیت (بلوچی)

پیس موئی، پکا موئی، آئے لوٹھے کھا گئے (اردو)

بلک مُرت تپے سست (بلوچی)

بلہ کسک ایل تہ کشکا (براہوئی)

بے بُزوء بُزے بوت دوئنگ ء بان ء سرے بُرت (بلوچی)
کئے گلگ کنت انت چہ نوکانی مد و بیچارگ ء

کہ بُزء بندیت وتی بان ء سرء اللہ وت انت (یونس نصیر)

بے ایٹ ء ایٹ اس دو بس اُرانا زیا تفتے تہ (براہوئی)

بزو ملا، بسم اللہ، بہ دے ملا نعوذ اللہ (بلوچی)

هل ملا، بسم اللہ، پائے ایت ملا، پائے استغفر اللہ (براہوئی)

بے جن، بے غم (بلوچی)

بے اُرائی، بے غم (براہوئی)

ہر کہ زن ندارد، آسانش تن ندارد (فارسی)

بے عیب خُدا انت (بلوچی)

بے عیب خُدا ئے (براہوئی)

باندات کس ء نہ دیستگ (یا) باندات کئے ء دیستگ؟ (یا) باندات ء کاراں کس نزانٹ (یا)

کئیت یک روچے کہ نامے باندات انت (بلوچی)

پگ ء کس خنتے (براہوئی)

آج کا کام کل پر مت چھوڑو (یا) کل کس نے دیکھا ہے (اردو)

فردا کہ دید (یا) کارا امروز بہ فردا گن (فارسی)

Don't put off till tomorrow what you can do today.

بے آپ ۽ سر ۽ سائینگ (گالریچ) (بلوچی)

باڑن باڑن کوٹ کریتہ (براہوئی)

بوجیگ ۽ نگہبان اللہ انت (یا) بوجیگ ۽ نگہپان اللہ انت (بلوچی)

دریا مست ۽ پھول چست انت

بوجیگ ۽ نگہپان اللہ انت

بوجیگ زرعہ چہ پیداک انت

چولانی سراے تران انت

آچار ۽ وتیگ ۽ وڑان انت

بوجیگ ۽ نگہپان اللہ انت (بورل قصر قندی)

کشتی خدا کے حوالے (اردو)

بخیل بہشت ۽ نہ رؤت (بلوچی)

بخیل جنت ۽ اینک (براہوئی)

برات کہ بے دلیں اللہ انت، بیرانی گروک اللہ انت (بلوچی)

ایلمک استرکو، بیرنا حلوک اللہ بے (براہوئی)

بے حیا ۽ گوں بادشاہ ۽ نان وارنگ (یا) بے حیا ۽ پونز ۽ برپد اڑدیت (یا) بے حیا ۽ تیغ ہم نہ بریت (یا)

مہ گوش ۽ او براتاں کہ بے حیا حیا دار نہ بیت (بلوچی)

بے حیاء بادشاہ توں ایرغ کنیک (یا) حیادار ہیت آسے آن شارے الا، بے حیاءنا بامس ء تڑیر ہیج متو
تہ (براہوئی)

چکنے گڑھے پر بوند نہیں ٹھہرتی (اردو)

بیاپہ من ہش دُرش، من پہ تئی بلک ء موتک کنناں (بلوچی)

ای ناسکلے نسیو، نی ان کنابلہ کن مودہ کشہ (براہوئی)

بکال ء منت ء گرگ ء دست ء منت گرگ گہتر انت (یا) چہ لڈے منت ء اللہئی منت (بلوچی)

لڈنا منت آل، اللہنا منت جوان ء (براہوئی)

بکال کہ وادار بیت، کو نہیں دپتر پٹیت (یا) گور کہ وار بیت کو نہیں دپتر اں پٹیت (بلوچی)

بخال کہ وادار مس، منتکون ء کتاباتے پکک (یا) بخال وادار مس، مُست ننا حسابے پکک (براہوئی)

بہ تڑس چہ مورمانٹیں مردم ء (یا) بہ تڑس چہ ہاموشیں مردم ء (بلوچی)

سلوکا دیر بندغ ء بڈیفک (یا) چُپ انگا بندغان خل (براہوئی)

بازیں مردم پوتار انت (بلوچی)

پلانی ایت ننا پوہ اسے (براہوئی)

بخیل ء قبر ء بخیلے پر (یا) جنین ء قبر ء بخیلے پر (یا) جنین آدم ء قبر ء پر (بلوچی)

زالبول ناقبر ٹی گدست اس ارے (براہوئی)

عورت کی زبان تمام جسم کے بعد مرتی ہے (اردو)

A woman's tongue is the last thing about her that dies.

بُزءِ غم جانِ قصابِ غمِ گوشت (بلوچی)

کہ بنی آدم عزابِ انت

چو گو سپندِ قصابِ انت (منظور: سہل)

ھیٹِ اَلکنِ ساہِ ننا، قصابِ اَلکنِ سوننا (یا) ہیٹِ اَلکنِ تینا ساہِ کن، قصابِ سوکن (براہوئی)

گوسفند بہ فکرِ جونہ، قصاب بہ فکرِ دُمبہ (یا) بُزرا غمِ جان، قصاب را غمِ پیشہ (فارسی)

بُزءِ کہ بحتِ کپیتِ گڈاشوانگِ نانِ وارت (یا) تولگِ کہ مرگِ زوریت، مسیتِ گوہِ کنت (یا)
ٹُچکِ کہ مرگِ زوریت، مسیتِ مَسِ بخت (یا) تولگِ کہ بحتِ کپیت، زیارتِ سرِ گوہ
کنت (یا) گوجِ خدائِ گپت، موچیِ دکانِ شت (بلوچی)

گو جے زوالی حرفکِ چوہڑانا رانامونِ کیک (یا) ایسے زوالی ہلیک، شوان نارغے کُنیک (براہوئی)

گیڈڑ کو موت آئے تو شہر کی طرف بھاگتا ہے (اردو)

براتِ اگاں کورے بہ بیت، گہار دلمانگِ انت (بلوچی)

ایلم کھور اس مرے، ایڑناخنِ توروکِ (یا) ایلم کھور، ایڑحقدار (یا) ایلم کھور اس مرے، ایڑناست
برزائے (براہوئی)

بندہِ شورے، اللہ پہ شورے (یا) خدا شورے، بندگِ شورے (بلوچی)

بندِ نالکوکِ بدلِ مریک، اللہ نالکوکِ بدلِ مفک (براہوئی)

بندہ کچھ سوچتا ہے، خدا کچھ اور کر دیتا ہے (یا) انسان کچھ سوچتا ہے، خدا کچھ کرتا ہے (اردو)

ہرچہ خدا خواست ہماں می شود (یا) تدبیر کند بندہ، تقدیر برزند خندہ (فارسی)

God's will, will be done. (or) Man proposes, God disposes.

بوروتی سوارء زانت (بلوچی)

ارکس تینا خراس ناباء تینٹ چائیک (یا) اُچ تینا مالک ء چائیک (براہوئی)

بلوچ پہ زبان (یا) مرد پہ زبان (یا) سر بہ رؤت، قول مہ رؤت (بلوچی)

قول مرداں جان دارد (فارسی)

قسم کھاؤ تو پوری کرو (یا) پران جائے، پروچن نہ جائے (اردو)

Be slow to promise, but quick to perform.

باگواہ ء مادگ دراک انت (بلوچی)

نینانو کر ہرن مارے (اردو)

A new broom sweeps clean.

بشام ء بے بشام (یا) شاہ جن پہ شام، گوہ جن بے شام (بلوچی)

بشام ء بے بشام (براہوئی)

بخت کہ نہ کنت یاری، گوں کئے کن ءے گلگ داری (یا) بخت کہ کنت یاری، گڑا کوہ ء سر ء رسیت

سواری (یا) نصیب خوروتی نصیب ء وارت (یا) ہرچی پہ قسمت (بلوچی)

ہرکس تینا نصیب ء کُنیک (براہوئی)

سائیں اکھیاں پھریاں، پیری ملک جہان (یا) قسمت سات نالوں میں بھی آملتی ہے (اردو)

آنچہ نصیب است بہم میرسد (فارسی)

All the world goes against a person whose fortune betrays. (or)

Needs comes when the devil drives.

بازیں گوشگ و ت سحرے (یا) سحر و سحرانت، بازیں گوشگ و ت سحرانت (یا)
بازیں گوشگ چہ سحرء گنترانت (بلوچی)
قطرے پتھر پر مسلسل پڑیں تو پتھر بھی لکھس جائے (اردو)

Constant dropping wears the stone.

براتء بدل برات زہگ نہ بیت (یا)
زالء بدل ماں میتگ انت، چکء بدل ماں گوانزگ انت، بلے براتء بدل پیداک نہ بیت (بلوچی)
ایلم نابدل ایلم نامارمفک (براهوئی)

بہ دئے گوں دستاں، بہ تچ گوں پاداں (یا) بہ دئے دست، بہ تچ پاد (بلوچی)
وامء ایت دو سٹ دو دینگ نت اٹ (یا) پیسہ دو اٹ اینا، نت اٹ بکف (براهوئی)

بدیں چیمے چارگ (گالریچ) (بلوچی)
بری نظر سے دیکھنا (اردو)

To have an evil eye.

بدیں حال زوت شنکیت (یا) مرگء حال دُروگ نہ بیت (یا)
دانکہ راست راست بہ بیت دُروگ وتی کارء کنت (بلوچی)
بری خبر جنگل کی آگ کی طرح پھیلتی ہے (اردو)

Bad news travels fast. (or) Ill news comes at a pace. (or) A lie has feet , but a rumour has wings.

بازوردی بزاں لاپ دردے، کم وردی دلء آہ سردے (یا) کم وردی کمر بندی، بازوردی شکم
گردی (یا) بازوردی شکم وردی، کم وردی کمر بڈی (بلوچی)

ہندُن کُن کہ پڈنے گُنپ (براہوئی)

جینے کے لئے کھاؤ، کھانے کے لئے مت جیو (یا) زیادہ کھانا آدمی کا دشمن ہے (اردو)

کم وردی کمر بندی، بازوردی شکم گردی (یا) بہتر زاعتدال دوائے نتواں یافت (یا)

نہ چنداں بخور کزدہانت بر آید (یا) بسیار خوری کفر است (یا)

طعام برائے زندگی است، نہ زندگی برائے طعام (فارسی)

Too much of any thing is good for nothing. (or) Men dig their

graves with their teeth. (or) Live not to eat but eat to live.

برکتیں روج من زاناں دگہ جاہے در کئیت (یا) ہر گریوک ءر ند کند گے ہست (بلوچی)

ڈوبتا سورج کہیں اور نکلے گا (اردو)

A dawning sun may rise another place.

بُرزیں مردم ء عقل نہ بیت (یا) بُرزیں ء عقل پادے پونز ء انت (یا)

بُرزیں مردم ء عقل پادے گڑ ا انت (بلوچی)

سر بڑا سردار کا، پیر بڑا گنوار کا (اردو)

با بشت ءر و تگانی بُرگ (گالریچ) (بلوچی)

پیٹ پیچھے چھرا گھونپنا (اردو)

Brutus you too. Et tu, Brute (Spanish)

بہامی ءچہ گنمای و شتر انت (یا) گوں بڈیں مرداں مہ کن دیوان (بلوچی)

بُری صُحبت سے تنہائی بھلی (اردو)

تنہائی بھتر از ہمنیشن بد (فارسی)

Better be alone than a bad company.

پ

پادے قبرء پادے ڈنء (یا) قبر توارء انت (یا) قبر توار کنت (بلوچی)

اسے نت قبر اسٹ پیشن (یا) فلانی نے داسہ قبر توار کیک (براہوئی)

پاؤں گور میں لٹکانا (یا) قبر میں پاؤں لٹکائے (اردو)

اوچراغ سحری است (فارسی)

To have one foot in the grave.

پائے فقیر لنگ نہ انت، ملکء خدا تنگ نہ انت (بلوچی)

آسے دَر اس بند مس پین در ملینگیک (براہوئی)

ایک در بند تو ہزار در کھلے (اردو)

ملک خدا تنگ نیست، پائے گدالنگ نیست (فارسی)

When one door closes another opens.

پشی وتی ماتء گندیت میاؤں کنت (یا) پشی وتی لوگء دپء شیر انت (یا) روباہ وتی ہونڈء شیر انت

(یا) روباہ وتی ہونڈء تہء گریت (یا) تو لگ وتی ہونڈء دپء شیر انت (بلوچی)

پشی تینا رانا موناشیرء (یا) تینا اراٹی ٹچک ہم شیرء (براہوئی)

اپنی گلی میں کتا بھی شیر ہوتا ہے (اردو)

ہر سگے بخانہ خود دلیر است (یا) سگ در خانہ صاحبش شیر است (فارسی)

Every dog is a lion at home. (or) Every cock fights best on his own dunghill.

پُشیء و ابء گندء گسر (یا) چچی ہر شپ و ابء ملسک گندیت (بلوچی)

تغ آئی غریب سو برنج کُنیک (براہوئی)

بلی کو چھچھڑوں کے خواب (یا) ساون کے اندھے کو ہر اہی سو جھتا ہے (اردو)

تشنہ در خواب ہم آب بیند (یا) بد ہمہ رابد میداند (یا) کافر ہمہ رابہ کیش خود ہندارد (فارسی)

Ill doers are ill dreamers. (or) The wish is further to the thought.

پیراگاں پیرانت، عقلء زانگ ئے دیرانت (یا) پیرینائی گپاں چادرء لمبء بند (یا)

پیریناں چادرء لمبء بند (بلوچی)

پیرنیگاں تے پلوء تلف (براہوئی)

چاول پرانے ہی گھلتے ہیں (یا) صلاح ہر وقت اچھی (اردو)

Old is gold. (or) Counsel is never out of date.

پلانی جا پر، نہ گس نہ کا پر (بلوچی)

دھوبی کا کتانہ گھر کا نہ گھاٹ کا (یا) نہ تین میں نہ تیرہ میں (یا) ڈانواں ڈول، مٹی خراب (اردو)

Rolling stones gather no mass.

پنڈگء نازے بر نہ بیت (یا) پنڈوکء ناز نہ برازیت (یا) پنڈگء پُراٹھ (بلوچی)

پنڈینگ او خزہ (یا) پنڈینگء پُراٹھ (براہوئی)

بھکاری فرمائش نہیں کرتے (یا) مانگنے والے کو انتخاب کا حق نہیں (اردو)

Beggars cannot be choosers.

پہ کُچکء وگء کس دُزنہ بیت (بلوچی)

کُچک ناو کنگ پنخیر نازقء کم کپک (براہوئی)

کُتوں کے بھونکنے سے فقیروں کے رزق میں کمی نہیں آتی (یا)

گتے کے بھونکنے سے کوئی چور نہیں بن جاتا (اردو)

آوازِ سگال کم کُنڈرِ زق گدار (فارسی)

All are not thieves, that dogs bark at.

پنچیس لنگک بروبر نہ بنت (بلوچی)

پنچیس لنگک جہانء بروبر نہ بنت

واجہی نیز گاری مُدام بیتء کیست (مبارک قاضی)

پنچ ہور برابر افس (براہوئی)

پانچوں انگلیاں برابر نہیں ہوتیں (اردو)

خدا پنچ انگشت یکساں نہ گرد (فارسی)

نہ ہر زن زن آست و نہ ہر مرد مرد

خدا پنچ انگشت یکساں نہ کرد

Some are born with silver spoon and some with wooden ladder.

(or) Five fingers aren't equal.

پیریں کپوت را مگ نہ بیت (یا) پیریں کپوت لامونہ بیت (بلوچی)

پیرنگء کپوت لاؤمفک (براہوئی)

کہیں بوڑھے طوطے بھی پڑھتے ہیں (اردو)

It is hard to teach/train an old bird. (or) An old dog learns no new tricks.

پیر بوت بلے میر نہ بوت (بلوچی)

پیر مسس، میر مٹوس (یا) پلانی پیر مس، میر مٹو (براہوئی)

میرا بچھڑا بوڑھا ہو گیا، لیکن بیل نہ ہوا (اردو)

It is time to be wise when you have beard.

پیل اگاں لاگر ٲیٹے، پوست ٲے اُستری بارے (یا) پیل بہ مریت پوست ے لیڑھی بارے (یا)
پیل بہ مریت ٲے گار بہ بیت، پوست ٲے دو کٹل بار بیت (بلوچی)

آسپ تازی اگر ضعیف بود، ہمچنان از طولیہ خربہ (فارسی)

سو اُشینگ ٲے دال آن زیات ٲے (یا) پیل ستر تمے گوڈس (زانس) دیر آرے تا (براهوئی)
مر اہوا ہاتھی سو الا کھ کا (اردو)

پس پکیر ٲے، نام میر ٲے (یا) کاراں کن آنت شاکلی، وژ نام بنت مزن پاگ (بلوچی)
لڑے فوج، نام سردار کا (یا) باڑ کا لے کوئی اور، نام ہو تلوار کا (اردو)

Fought Army, chief named.

پل بے کُننگ نہ بیت (بلوچی)

پل بے خار منگ (یا) پل بے پت منگ (یا) اسہ پل کن اراپت ابہن دوئی لگرہ (براهوئی)
جہان پھول، وہاں کا ثنا (اردو)

گل بے خار نیچدہ آست (یا) بہر یک گل منت صد خار باید کشید (فارسی)

No rose without throne.

پہ آپ ٲے منگ ٲے روگن در نیت (بلوچی)

دیر نا پورینگ اٹ خسی کپک (براهوئی)

پیشی ولی نہ بیت ٲے رو باہ مزار (یا) پیشی کدی علا نہ بیت (بلوچی)

پیشی علا منگ (براهوئی)

There was never a saint with red hair.

پہ دانگ ۽ سرے بے گوش، پہ نادان ۽ سر ۽ بُن (یا) دانگ ۽ اشارگ ۽ نادان ۽ اندارگ (یا)
جہلاوان ۽ نیگ ۽ گوش ۽ گر، بالاوان ۽ نیگ ۽ اشارگ کن (بلوچی)

عقل و ندکن اشارہ ہم کوڑھے (یا) عقل مندے اشارہ، بے عقل ۽ لٹ (یا)
بور ۽ لٹ، تازی ۽ اشارہ (براہوئی)

عقلند کو اشارہ ہی کافی ہے (یا) بھلے گھوڑے کو ایک چابک، بھلے آدمی کو ایک بات (یا)
ٹٹو کو کوڑا اور تازی کو اشارہ (یا) عاقل کو اشارہ، احمق کو پھٹکارہ (اردو)

عاقلان را اشارا کافی است (یا) اسپ تازی را یک چابک، مردان را یک سخن (فارسی)

A nod is as good as a wink.(or) A nod to the wise and a rod to the fool.

پہ پلے بہار نہ بیت (بلوچی)

اسے پل نس کن بہار بک (براہوئی)

ایک پھول کے کھلنے سے بہار نہیں آتی (اردو)

بہ یک گل بہار نمیشہ (فارسی)

پُر شنگیں دل پد ۽ ہوار نہ بیت (بلوچی)

پنوکا است پدا است مفک (یا) است شیشہ ۽ اسوا پدا جوڑ مفک (براہوئی)

ٹوٹے کا کیا جوڑنا، گانٹھ پڑے اور نان رہے (یا) ٹوٹا دل نہیں جڑتا (اردو)

شیشہ بشکستہ را پیوند کردن مشکل است (فارسی)

A cracked bell can never sound well.(or) A faded flower can't revive.

پہ چم کہ نہ دیستگ، پہ دپ مہ گوش (یا) پچم دروگ نہ بندیت (بلوچی)

خن آن، خف آن بانہنگار (یا) خف نہ نوک کن نہ چوٹ بین نے لٹ ۽ ہر ف (یا)

خف و خن با گنه گارے (براهوئی)

دیکھنے اور سننے میں فرق ہے (یا) دیکھنا سوچ سیکھنا (یا) جیسا دیکھو، ویسا کہو (اردو)

شنیدن کی بودماند دیدن (فارسی)

Seeing is believing.

پاک پڑ کہ پچھی، ہشکیں ملگ ء پچی (یا) کیسگ ء دانکے نہ دارایت، چادر ء صابون مالیت (یا)
کیسگ ء دانکے نہ دارایت زیارت ء گو کے کُشیت (یا) شام ء نیست سحر ء پاد کُیت (بلوچی)

اُراٹی داخس تُت اف کہ مُتک سے نالٹک پیون مرے، خواجہ تینے خان پاک (براهوئی)

بدن پہ نہیں لٹا، پان کھائے آلبتہ (یا) گھر میں نہیں دانے، اماں چلی بھنانے (یا)
پڑھے نہ لکھے، نام محمد فاضل (اردو)

درخانہ آرد نیست، ودر کوچہ دو تنور (فارسی)

A black man is being called Mr. White.

پہ نادان ء حلوہ ء ورگ ہم گران انت (بلوچی)

نادان کن حلوہ ناکُینگ ہم سخت ء (براهوئی)

پہ گُشگ پولنگ نہ بیت پہکیں اشرفی (یا) وڑواں پولنگ نہ بیت پہکیں اشرفی (بلوچی)

ابر رابانگ سگ ضرر نہ کُند (فارسی)

پاک دامن پانگ اٹ پولنگ متک (براهوئی)

چاند نہ چاہے بند (اردو)

A handsome face needs no paint.

پہ دگرے نوکین ء وتی کُو ہنگ ء دور مہ دئے (بلوچی)

متکُن ء تینا سنجال کہ پین ناپوسکن کُبین ء (براهوئی)

پیریں حرء درمب نہ بر ازیت (بلوچی)

شوقین بڑھیا، چٹائی کالہنگا (اردو)

پُگل گو شیت من حبر زاناں بلے منی دپ آپ ء تہانت (بلوچی)

پُعط پائے با کنادیر ٹی گئے (براہوئی)

پر تو کہ کوش ء کشیت، پہ من لوارے کنیت (یا)

پر تو کہ کورے تچیت، پہ من ہم شپ ء کنیت (بلوچی)

نیکے جل اس و نیک، نیکے جو اس و ہو (یا) نیکے جو نس و ہا، نیکے چر اس و ہو (براہوئی)

پڑوسی کا مینا برسے گا تو بو چھاڑیہاں تک آئے گی (اردو)

پہ کور ء شپ ء روچ ء مانیک (یا) کور ء راگوں چراگ ء چے کار (یا)

پہ کور ء شپ ء روچ یک انت (بلوچی)

کور بہ چراغ احتیان نہ دارد (یا) کور بہ تماشا ء گلستاں چے کار (فارسی)

کھور کن نن ء دے اسٹے (براہوئی) اندھا کیا جانے بسنت کی بہار (اردو)

پیل دارے، در گاہ ء مزن کن (یا) مدر جن ءے چہ روگن ء مہ ترس (یا) چانگال جن ءے چہ روگن ء

مہ ترس (یا) حلواہ جن ءے روگن ء مہ ترس (بلوچی)

سُچ تورسہ دروازہ بھلن کہ (یا) پیل تورسہ در گاہ بھلن کہ (براہوئی)

پنت ء ملا بہ گر، راہ ء ملا مہ رو (یا) بہ روگفتار ء ملا، مہ رو رفتار ء ملا (بلوچی)

ملا نا کرو کاتے اوپے، ملا نا پارو کاتے بن (براہوئی)

پیری عیسیٰ نہ ۛے (بلوچی)

پیری عیب اس اف (براہوئی)

پہ ہوناں تنگ بوہگ (گالریچ) (بلوچی)

نُخون کا پیاسہ ہونا (اردو)

پونز ۛ سر ۛ مند ۛ، چم ۛ کش ۛے (بلوچی)

بامُس ۛ تولنگ، خن ۛ کشنگ (براہوئی)

پونز ۛ نماز نہ پُرشیت (بلوچی)

بامُس نماز آن پینک (براہوئی)

پہ دپ ۛ وش اتک ۛ جن کسی یار نہ بیت (بلوچی)

بائنا خوش آمدی ۛ ہر اسٹ یار منک (براہوئی)

پنت پہ دانایاں سو جے، پہ ناداناں جنگے (یا) پنت ۛ ہمانی ۛ بد ۛے کہ زوریت ۛے (بلوچی)

دانا تیکے پنت اسے، نادان تیکے جنگ اسے (براہوئی)

نصیحت اس کو دو جس کو اس کی ضرورت ہے (اردو)

Give advice to one who needs it.

پہ پیرینانی قبراں بہ چار (بلوچی)

گندہ سُن تُو سُس باوہ پیرہ نہ پن ۛ گویسہ (براہوئی)

نام نیکِ رفاگاں ضائع مکن

تا بہماند نام نیکت یاد گار (یا)

پسر نوح بابدان بہ نشست
خاندان نبوتش گم شد (فارسی)

پہ چور ہیں چک ء کنگ ہلار انت (یا) گولو پہ گریب ء گورے (یا)
پہ چور ہیں چک ء مدگے باز انت (بلوچی)
بیاتانی شاہگانیں زر ء درد ء بوجی انت
گورے اگاں نصیب نہ بیت گلوئے کُشاں (مُبارک قاضی)
چوری کن حرام حلالے، حلال ہم حلالے (براہوئی)
فقیر کا کمل ہی دو شالہ ہے (اردو)

پہکیں رزان دان چوپ انت (بلوچی)
ماہما پتر ء اہدانی مُرید
اُدادا نچوپ کہ پار سائیں رزان (منظور ء سمل)
پاکنگار ز آن جو غن ء (براہوئی)

پہ ہنسکے بٹ ء دلی دور انت (یا) پہ دپارے بٹ ء سبی دور انت (یا) پہ ہنسکے پیچ ء مرو کیچ ء (بلوچی)
کیچ پہ ہنسکے ء پیچ ء دور
بل شدیگ نان نان کنگ ء انت (اسحاق خاموش)
ہکھ سردار مٹھری مُرے (یا) ہنوز دلی دور است (براہوئی)
ابھی دلی دور ہے (اردو)
ہنوز دلی دور است (فارسی)

Count not your chickens before they are hatched.

پہ آس ۽ گوشتنگ ۽ دپ نہ سُچیت (بلوچی)

خاخر پاننگ اٹ باؤشپک (یا) خاخر پاننگٹ باہشٹپک (براہوئی)

آگ آگ کہنے سے مُنہ نہیں جلتا (اردو)

ازگفتن آتش دہن نسوزد (یا) بگفتن آتش دہن نہ سوزد (فارسی)

Mouth will not burn by practicing the word fire.

پُشی ۽ مرگ ۽ تولگانی سور (یا) مُرتگ آنت پُشی کہ مُشک دمال ۽ انت (بلوچی)

شیرنا کہینگ آن شوکاک گل بالی کیرہ (براہوئی)

بلی گئی اور چوہوں کی بن آئی (اردو)

When the cat is away, mice will play.

پہ تونہ انت چاہی کپوت، چپشک دپیں کُننگ بروت (یا) کُچک پہ برنج (یا) پُشی پہ تُرنج (بلوچی)

ہیش وخریش (براہوئی)

یہ مُنہ اور مسور کی دال (اردو)

Honey is not for the ass's mouth.

پُشی کہ گٹ بیت، گُڑ اوارت (یا) تنگ آمد، جنگ آمد (بلوچی)

تنگ آمد، جنگ آمد (براہوئی)

کھسیانی بلی کھمانوچے (یا) بلی تنگ آکر کتے پر جھپٹتی ہے (اردو)

تنگ آمد بہ جنگ آمد (فارسی)

Tread on a worm and it will turn.

پوڑے بوٹگ ۽ آپ ۽ کپگ (گالریچ) (بلوچی)

چلو بھرپانی میں ڈوب مرنا (اردو)

To get hot and cold.

پہ حلواء گوشگ ءدپ شرکن نہ بیت (یا) پہ حلواء حلواء گوشگ ءدپ شرکن نہ بیت (بلوچی)

لڈو / گڑ کھنے سے منہ میٹھا نہیں ہوتا (اردو)

شیرین نہ شود دہن بہ حلواء گفتن (فارسی)

Sweet word alone don't butter the bread.

پُچکانی شودگ (گالریج) (یا) پلانی پُچکان بوہگ (یا) باپشت ء ہبر کنگ (بلوچی)

پدپشت ہیت کنگ (براہوئی)

پیٹ پیچھے بات کرنا (اردو)

پیریں حرء درمے گورا (بلوچی)

بوڑھی گھوڑی، لال لگام (اردو)

Old mere red reigns.

پونزء بڑگ (گالریج) (بلوچی)

بامس ء تڑینگ (براہوئی)

ناک کٹوانا (اردو)

پت پہ پینڈگ، زہگ پہ بور تاجی (بلوچی)

باپ بنیا، پوت نواب (یا) فقیرنی کاپوت، چلن امیروں کا (اردو)

پلانی ء بام ء داتگ (یا) بام ء نیگ (یا) بام ء جورکان داتگ (گالریج) (بلوچی)

آفتاب لب بام (فارسی)

ت

ترے ہر کنگہ ہر اُستر (گالریج) (بلوچی)

تیلی آس تنبہ جوڑ کنگ (یا) تیلی آس تنبہ کنگ (براہوئی)

رائی کا پہاڑ بنانا (یا) بات کا بھٹنگڑ بنانا (اردو)

توبہ زان آس تئی خُدا (بلوچی)

نی چاس ناخدا چائے (براہوئی)

تاسے آپ بور، سدسال وفابہ کن (یا) تاسے آپ، سدسال آس وفا (یا) شری، ہجر گار نہ بیت (بلوچی)

میری زمین پر ایک کٹورے پانی کی قیمت سو سال وفابہ
آؤ تم بھی پیاس بجھاؤ (عطا شاد)

وفابا ریں کجا آپ آس شوہاز آس پت آس بیگواہ بوت
ہما سدسال سو گند انت ہما زنگ زُر تگیں تاس انت (مبارک قاضی)

کدہ ہے آپ کہ سدسال وفا پر مائیت
دل بہ ترکات ہما کہ دگا پر مائیت (منظور سمل)

آسے تاسس دیر نناکن، سدسال وفائے تو (یا) تاسس دیر صدسال وفا (یا)

تاسس دیر کن، سال آس وفا کہ (براہوئی)

نیکی کبھی رائیگان نہیں جاتی (اردو)

A good deed is never lost.

تو من ء مَلَّابَه گوش من ترا قاضی (بلوچی)

نی کنے ملا پایا ای نے حاجی (براهوئی)

میں تمہیں ملا کہوں گا، تو مجھے حاجی (اردو)

من تر املابہ گویم، تو مر حاجی (فارسی)

You scratch my back and I will scratch yours.

تولگ ء کہ انگور نہ رسیت گو شیت؛ تر شپ / تر پش انت (بلوچی)

شوگ ء انگور رسینگ تو پائے سُورو (براهوئی)

انگور کھٹے ہیں (اردو)

Grapes are sour.

تینک تا پگ ء شگان نہ جنت (یا) تینک ء تا پگ شگان جت کہ تئی کون سیاہ انت (یا)

تین وتی سیاہی ء نہ گندیت، تا پگ ء شگان جنت (بلوچی)

سیاہی برا ہے گژن پلین

تین شگانیں تا پگ زانت (منظور: بسمل)

تین بش مس تا فوے شغان خلک (یا) خو بش مس ڈو ء شغان خلک (براهوئی)

چھاج بولے تو بولے، چھانی کیا بولے جس میں بہتر چھید (یا)

چھاج بولے تو بولے، چھانی کیا بولے جس میں ستر چھید (اردو)

دیگ بہ دیگ می گوید رویت سیاہ (فارسی)

The kettle calls the pot black-brows.

تئی ہڈگ گزء انت (یا) تی ہڈگ گزء انت ء بینگ کہورء (یا) پنچیس لنگک ماں روگنان انت (یا)
تئی بینگ ماں گزء انت (بلوچی)

باجوی پہ من مرگ مستاگیں در اہی یے
تئی ہڈگ گزء انت کہ تو ہمارا ہئے منی (منظور: سمل)

مخ پاٹ آٹے (یا) دوناد بہ ٹی ء (براہوئی)

پانچوں انگلیاں گھی میں ہیں (اردو)

دستش توی روغن است (فارسی)

His bread is buttered on both side.

تولگ وتی ہونڈء دپ ء شیر انت (یا) روباہ ہم وتی ہونڈء دپ ء شیر انت (یا)
روباہ وتی ہونڈء تہ ء گریت (یا) کچک ہم وتی لوگ ء شیر انت (بلوچی)

تینا اراٹی کچک ہم شیر ءے (براہوئی)

گستاہنی گلی میں شیر ہوتا ہے (اردو)

سگ درخانہ صاحبش شیر است (فارسی)

Every dog is a lion at home. (or) Every cock is proud of his own
dunhill. (or) Every dog is violent at his own door.

تہہ کن ء تماہ کن (بلوچی)

پہلے قابل بنو پھر تمنا کرو (اردو)

First deserve, then desire.

تو انگری پہ دل انت، نئے پہ مال (یا)
تو انگری پہ دل انت نئے پہ مال، بزرگی پہ عقل انت نئے پہ سال (بلوچی)

قناعت بڑی دولت ہے (اردو)

قناعت تو انگر کُند مرد را (یا) تو انگری بہ دل است، نہ با سال، بزرگی بہ و قناعت نہ با سال (یا)
بہ درویشی قناعت کُن کہ شهنشاهی خطر دارد (فارسی)

He is rich enough that wants nothing. (or)

A contented man is a continual feast.

تہہ لچیس مردم (یا) مورمانٹیں مردم (یا) تگر دنہ سُریت، پد کنت (بلوچی)

سلو کہ دیر بندغء بڈینک (براهوئی)

چھپڑ ستم (یا) سانپ کے پاؤں پیٹ میں ہوتے ہیں (اردو)

Dark horse.

تُرندیس گوات زوت اوشنتیت (یا) ترندیس دار زوت پُرشیت (یا)

ہر کس کہ تیز تجیت، زوت اوشنتیت (بلوچی)

خوش درخشیدولے، شعلہ مستعجل بود (فارسی)

تولگء راکورء بُرت، گوشت ئے منادیمء کارے است (بلوچی)

شوگء دیر آرنے پاک آسمان صانے (یا) شوگء دیر آرنے، پاک آسمان پاشے (براهوئی)

تئی دست ہئی آنت (یا) چے تئی دستء پاد زاناں ہئی آنت (بلوچی)

نادوک اٹام اٹی او (براهوئی)

ہاتھ اور پیر میں مہندی لگا ہونا (یا) ہاتھوں مہندی پاؤں مہندی، اپنے لچھن اوروں دیندی (اردو)

ہم نے پوچھا کل نہ آئے کس لیے
پاؤں میں مہندی دکھا کر ہنس دیئے
دستش راتوئی حنا گزاشتہ (فارسی)

تو مہ گوش منی مولدیں مات ء، من نہ گوش آں تئی بانگیں جنک ء (یا)
تو مہ گوش منی مولدیں مات ء، من نہ گوشاں تئی بی بی ایں مات ء (بلوچی)
نی پاپہ کنادر دانہ غالمہ ء، ای پاپرہ ناتولو کا مسٹر ء (براہوئی)

ترپہ ہاتر دیگ نہ بیت (یا) گوہ پہ ری اورگ نہ بیت (یا) کون پہ ہاتر دیگ نہ بیت (بلوچی)
خاتراٹ پی کیننگ مفک (براہوئی)

تو ہر دیگ ء آچار ء (بلوچی)
نی ہر لوئی نا آچار اُس (یا) نی انت ء بسنڈک اُس (یا) سوار تا ٹچک (براہوئی)

تولگ مُرتاں کلا گانی سور انت (یا) پٹھی مُرتگ کہ مُشک ناچ ء انت (بلوچی)
شیر نہ کیننگ کن شو کا ک گل بالی کیرہ (براہوئی)

تخت بدل بیت، بخت نہ بیت (بلوچی)
اُر ابدل مریک، بخت مفک (براہوئی)
نیست در قانون حکمت ضعف قسمت را علاج (فارسی)

تو شُر بے، ہر کس شُر انت (یا) شُر بے، شُر گندے (یا) تو شُر، جہان شُر (بلوچی)
نی جوان، گل جوان (یا) شُر سی ناپد شُر سی ء (براہوئی)
آپ اتجھے، جہان اچھا (اردو)

Good mind, good find.

تو لگ اگاں شیر ۽ پوست ۽ گورا بہ کنت شیر نہ بیت (یا) رو باپہ دپ شیر نہ بیت (بلوچی)

شوک ۽ آخہ شیر سنا سلا بئف شیر مفک (براہوئی)

گتاشیر کی کھال پہننے سے شیر نہیں ہوتا (اردو)

تئی کورا دل کچہ جنت (یا) وتی مہلباں گدر مہلباں گوں کن کہ تئی لال تاکاں گوات بارت (بلوچی)

آپ کی دال یہاں نہیں گلے گی (اردو)

Your schemes won't take care.

تلاہیں کارچ ۽ کس وتی سینگ ۽ نہ جنت (بلوچی)

کتار خمیسن نامرے، مخ آٹی خلوی ۽، جعفر آٹی خلوی آف (یا) کتار خمیسن نامرے کس پڈ آٹی خلپک

تہ (براہوئی)

ترا گوں دگراں پچے کار انت (یا) کاہکے بور، راہکے برو (یا)

وتئی گلاہ ۽ بہ دار کہ گواتے مہ بارت (بلوچی)

نے ایلو تو انت کاریم (براہوئی)

تجھ کو پرائی کیا پڑی اپنی نیڑ تو (اردو)

Mind your own business. (or) Pry not into other people's affairs.

تہلیس ہیر کنگ / گونٹنگ (گالریچ) (بلوچی)

جلی کئی باتیں کرنا (اردو)

تئی ۽ را خد ۽ گون گہت (یا) تئی ۽ را اللہ ۽ گوش داشت (بلوچی)

نائے خد اینگ (براہوئی)

بیل منڈے چڑھنا (مراڈ پوری ہونا) (اردو)

تئی دپ شیرء بوہء کنت (بلوچی)

ناباہ پائل سناگند کیک (یا) ناباہ آن پائل سناگند بریک (براهوئی)

دودھ کی بو منہ سے آنا (یا) دودھ پیتا بچہ ہونا (اردو)

تو پلانی پشتء گپ ء ء (یا) تو پلانی پشتء ذور جنگ ء ء (یا) تو پلانی گواش ء مگ ء ء (بلوچی)

نی پین ناپد آن ذور خلیسہ (براهوئی)

چھڑا کھونٹے کے بل پر کھودتا ہے (اردو)

تازی ء شکار ء و ہداں گوہ گپیت (بلوچی)

تازی ء شکار ناٹیمب ء پی ہلیک (براهوئی)

تبر بے دستگ ء کار نہ کنت (بلوچی)

زور اکیں واہگانی بریں در چک ء گڈگ ء

بے دستگ ء نہ بیت تیر ء یار زندگی (مبارک قاضی)

تفر گڈیک دستہ نازور آن (براهوئی)

تو منی دل ء گپ جت (گالوار) (بلوچی)

نی اُست اناہیت ء کریس (براهوئی)

کیا پتے کی بات کی ہے (یا)

آپ نے میری دل کی بات کہی (اردو)

To speak one's mind.

تک ء آ زمان ء جن ءے جنءءء دیمءء کپیٹ (بلوچی)
 شیشنگ ء لوگ ءء مه نندءء مردءاں سنگ مه جن
 تک ء آ زمان ء جن ءء جنءءء دیمءء تی کپیٹ (غلام حسین شوہاز)

آسمان ء ئف کیسه توف ناچره غاتمک (براهوئی)

آسمان کا تھوکا اپنے منہ پر آتا ہے (اردو)

He that blows in the sky shall fill his own eyes. (or)

Puff not against the wind.

توتی گس ء دیمءء به روپ، منی ء بل گوں بوچاں انت (بلوچی)

نی تینا مونے سل، پد ایلو ءے پا (براهوئی)

تمہیں دوسروں کی کیا پڑی ہے، اپنی نیٹ تو (اردو)

سے رند خراب حال کو زاہد نہ چھیڑ تو

تجھ کو پرانی کیا پڑی اپنی نیٹ تو (اذوق)

Sweep before your own house.

توکئی باگ ء بٹاگ ءے؟ (گالریچ) (بلوچی)

نی آراباغ نامولی اُس (براهوئی)

کس کھیٹ کی مولى ہے (اردو)

تکبر کو ہیں بانڈماں پروشیت (بلوچی)

غرور کا سر نیچا (یا) بڑے بول کا سر نیچا (اردو)

تکبر به خاک اندر انداز دت (یا) تکبر عز ازیل را خوار کرد (فارسی)

از تو اضع بزرگوار شوی

وز تکبر زلیل و خوار شوی

Pride goes before destruction. (or) Pride has a fall.

توچہ پلانی گوش ء پُشت ء آپ نہ ورے (یا) توچہ رنگ ء شیر دوش ءے (یا) توچہ رِشک ء پیگ کش
ے (یا) اے پیر مُراد نہ دنت (یا) اے پیر زہگ نہ دنت (یا) چہ اے پیر ء مُراد نہ لوٹ (بلوچی)
ان تلوں میں تیل نہیں (اردو)

You cannot get oil from stones.

تماہ ء سر گار انت (یا) تماہ سر ء گار کنت (یا) تماہ ء میر بل گار کت (بلوچی)

لاچی کاپیٹ خالی (اردو)

طمع راسہ حرف و ہر سہ تہی (فارسی)

Covetousness burns the bag.

ٹک ۽ ٹک جواب دینگ (گالریج) (بلوچی)

ٹکاسا جواب دینا (اردو)

ٹوپاں چادر نہ داریت (بلوچی)

ٹینجی بھگیرنا (یا) ڈینگیں مارنا (اردو)

نادرو غتے خیری توپک (براہوئی)

ٹپاں واد پر مہ کن (بلوچی)

ٹپ آتے بے شاغ پہ (براہوئی)

زخموں پر نمک لگانا (اردو)

ٹکر ۽ بخت نہ ٹکیت (بلوچی)

شوم بختاور مٹک (براہوئی)

خُدائی خوار، گدھے سوار (اردو)

ج

جاتو سد گس سوچیت بلے، یکے پہ وت کلّیت (یا)
جاتیگ سد گس سوچیت یکے پہ وت کلّیت، بلے شوم پہ وت یکے ہم نیلیت (بلوچی)

جاتو ہم ہفت اراہلک (براہوئی)

ڈائن بھی دس گھر چھوڑ دیتی ہے (اردو)

The fox preys farthest from it's home.

جنگ ء عشق ء ہرچی روا (بلوچی)

جنگ ء عشق ائی رواے (براہوئی)

محبت اور جنگ میں سب کچھ جائز ہے (اردو)

Everything is fair in love and war.

جن پادے سواس انت (بلوچی)

زائفہ نت نالترے (براہوئی)

عورت پیر کی جوتی ہے (اردو)

جنین ء دپ چوز حم ء تیز انت (یا) جنین ء دپ چہ لشکر ء گیش انت (بلوچی)

مائی ناباز خم آں بار تیز ء (براہوئی)

جن ء کہ مرد زورگی نہ انت، گوشیت ریش ءے سُر انت (بلوچی)

زاینفہ ءے ارے تولوئی مف تو پانک گنوک اسے (براہوئی)

جنت پہ مٹت و ش نہ انت (بلوچی)

جنت مٹت اٹ جو ان آف (براہوئی)

جن پہ کلوه آپس نہ بیت (بلوچی)

سانگ آک کلو آن مفسہ (یا) سانگ ء برام کلو ٹ مفسہ (یا) ہٹلی کلو آٹ بلیف مفک (براہوئی)

Sweet words alone don't butter the bread.

جاہل ء سد کار یگر ء زور مان (یا) جاہل ء سال سینز دہ ماہ انت (یا) جاہل ء کانٹ پرائنت (یا)

جاہل ء کانٹ ماں سر ء ایں (یا) جاہل ء ٹہہ کار یگر ء زور مان (بلوچی)

جاہل ء ہفت خراس نازور ارے (براہوئی)

بھینس کے آگے بین بجانا (اردو)

آئینہ داری در مجلس کوراں (فارسی)

An oak is not filled with one stroke. (or) A nod to the wise androt for the donkey. (or) Cast pearls before swine.

جہل ء ریش، بڑز ابروت (بلوچی)

شیف ٹف کہ ریش، بڑز ابروتاک (براہوئی)

جی بہ گوش، جان کناں (یا) بہ مر پمائی کہ مریت پر تو (یا)

جی گوش ء، جان گند ء، درد گوش ء مرک گند ء (بلوچی)

جی ء دے دڈد کیک (براہوئی)

جی کہو، جی سنو (یا) جی کہہ، او جی کہاں (اردو)

جنین آدم مردینء نزوری انت (بلوچی)

عورت آدمی کی کمزوری ہے (اردو)

Woman is the woo of man.

جن تہار دیمیں ء بے عمیں سردار تچ بلوچ ء بحت ء مہ بات (بلوچی)

جو انکا زائیفہ مہمان ء مخسہ بش کیک، گندازگا او غسہ بش کیک تہ (براہوئی)

God forbid from a wife with morbid look and a care free feudal.

جان ء پٹانی پاد آہگ (گالریچ) (بلوچی)

جان سٹاٹپانہ بش منگ (براہوئی)

رویں کھڑے ہونا (یا) رو گھٹے کھڑے ہونا (اردو)

Having a goose pimple.(or) To have goose bumbs.

جان ہست، جہان ہست (یا) جان دُر اہی، بادشاہی (یا) اول جان، رند ء جہان (یا)

داں زندگ آں وس کناں، مُرت آں گڈا بس کناں (بلوچی)

جان ارے، جہان ارے (براہوئی)

جان ہے تو جہان ہے (یا) تندرستی ہزار نعمت ہے (اردو)

من مردم، جہان مردہ (یا) ہزار نعمت ویک تندرستی (فارسی)

Health is wealth. (or) If you are healthy, you can do everything.

جنگ یک ہے، مرد ہمانت کہ وتی پاداں بداریت (یا)

جنگ یک ہے ء مرد ء نامرد جاہ کُنت (بلوچی)

جنگ جھٹ اسے لغورے ہمت مرے (براہوئی)

نامردی و مردی قدمے فاصلہ دارد (فارسی)

جنگ ہما کہنیں گُدرانت کہ چانکے تچک نہ روت (یا)
جنگ کہنیں گُدرے کس نزنانت کجام جاگہ ءِ دریت (بلوچی)
جنگ مُتکنا تچ ءِ (یا) جنگ تچ اسے، ہریگا تو ہریگا (براہوئی)

چم وتی عیباں کورانت (یا) ہر کس گو شیت چہ من شر تر نیست (بلوچی)

خن تینا خید آن کھورء (یا) خن تینا عیباں کورء (یا)

ہر کس تینا بت ائی بادشاہء (یا) تینا پی آن گند بک (براہوئی)

اپنے عیب کسی کو نظر نہیں آتے (یا) اپنے آپ کو ہر کوئی بڑا سمجھتا ہے (یا)

اپنی آنکھ کا شہتیر نظر نہیں آتا، دوسرے کی آنکھ کا تینکا نظر آجاتا ہے (یا)

اپنا عیب بھی ہنر معلوم ہوتا ہے (یا) اپنے گناہ کسی کو نظر نہیں آتے (اردو)

خار رادر چشم دیگر اں می بینی و شاہ تیر رادر چشم خود نمی بینی (یا) عیب خود ہر کسے نمی بیند (فارسی)

You can see a motel in another's eye, but cannot see a beam by

your own. (or) Every bird loves to hear himself sing. (or)

One's own vice seems a virtue. (or)

Every man is blind to his own fault. (or)

Every one loves a whiff of their own brand.

چم کہ مہ گندیت، دل بارگیں دردے نہ کنت (بلوچی)

خن خنا، باخواس (یا) خن خنتو تو اوست تیک (براہوئی)

جو آنکھوں میں نہیں آتا، وہ دل کو نہیں بھاتا (یا) ان دیکھی چیز کی خواہش نہیں ہوتی (یا)

دیکھنے اور سننے میں فرق ہوتا ہے (اردو)

اگر دیدہ نبیند دل نحو اهد (یا) شنیدہ کے بودمانند دیدہ (یا) شنیدن کے بودمانند دیدن (فارسی)

What the eyes does not see, the heart does not grieve over. (or)

What the eyes sees not, the heart rues not.

چات ءمہ جن پہ برات ء کہ وت کپ ءے چات ء (یا) پہ دگر ء چات جنوک وت چات ء کپ ایت
(یا) چات جن مدام چات ء تہانت (یا) گوک حاکاں شانیت، وتی سرائے رچنت (یا)
چات ء پہ دگر ءمہ جن، چومہ بیت کہ تووت آئی ء تہاہہ کپ ءے (بلوچی)

کڈے پین کن خلیہ تینٹ تموس (براہوئی)

جو کسی کے لیے کنواں کھودتا ہے خود اس میں گرتا ہے (اردو)

چاہ کن راجاہ در پیش (فارسی)

چہ وت ء خد ا پورہ انت، بندہ نہ (بلوچی)

تینے آن خد ا پورہ بندغ پوروا ف (براہوئی)

چہ کوش ء تنک ء پادشادی گہتر انت (یا) چہ تنکیں کوش ء پادشادی گہتر انت (بلوچی)

تنک انکا پا زوار آن نت شادی جو ان ء (براہوئی)

چہ بلاہ ء بیم ء بلاہ ء لاپ (یا) ترس بلاہیں چیزے (بلوچی)

شیر آن، شیر نا خلیس زیات ء (براہوئی)

خوف مرگ سے مر جانا بہتر ہے (یا) آس پر آئی وہ لگے جو جیوت ہی مر جائے (اردو)

The fear of suffering is worse than suffering itself. (or)

Better face the death once than be in perpetual. (or)

Suspense is worse than death.

چک ء نہ بوتگ ہج گمان، اللہ ء داتگ نا گمان (بلوچی)

بویانا جوتا، اللہ نے دیا پوتا (اردو)

چک پہ گنوکی ء ہلک پہ کٹی میل دینگ نہ بنت (بلوچی)

شلوار بوڈی ء بٹوئی آف (براہوئی)

چک ماں گوانزگ ء، جاک ماں مینگ ء (یا) چک کونڈ ء انت، گوانزگ ء چاریت (یا)
 چک ء بڈ ء انت گوانزگ ء دز موش کنت (یا) چک پہ گور ء گوازی، مات پہ شر ء قاضی (یا)
 چک گوانزگ ء انت، کُٹ ء دز موش کنت (بلوچی)

چھنا کشائے، چھنا کم مس (یا) چھنا کش آٹے، چھنا گوانے (یا) مارکش آٹے، مارے گوان ء
 (براہوئی)

بچہ بغل میں ڈنڈورا شہر میں (یا) لڑکا بغل میں، ڈنڈورا شہر میں (اردو)

آب در کوزہ و ما تشناں لبان میگردم (فارسی)

The butter looked for his knife when he had it in mouth.

چادر ء بہ چار، پاداں شہار (بلوچی)

اخہ در بیرم ء نا موخہ ننتے مُریف (یا) لیپ ان ننتے مُر عن کپہ (یا)
 اخہ کے خیری ء نا موخس ننتے مُریف (براہوئی)

چادر دیکھ کر پاؤں پھیلاؤ (اردو)

پا بمقدار رد اباید کشید (یا) باندا زہ ء گلیم پادراز کن (فارسی)

Cut your coat according to your cloth. (or)

Don't stretch your feet beyond the sheet.

چہ ما حرکت، چہ خدا برکت (یا) چہ تو ہیله، چہ من وسیله (یا) ہمت مرداں، مدت خدا (یا)

دست ء سُریں، دپ سُریت (یا) دست سُریت، دپ وارت (یا) حرکت کنت برکت (یا)
 دست سُریت کہ دپ سُریت (یا) پیشنگ کن تو شگ بیت (یا) توکل مرد ء را خدا یار انت (بلوچی)

ھیله کر، وسیله مر یک (یا) حرکت کہ خدا برکت کیک (یا) دو سُریک، با سُریک (یا)
 پیشہ توشہ مر یک (یا) کر کمائی، کن مٹھائی (یا) ہمت ء مرد آتے، مدد ء خدا (براہوئی)

حرکت میں برکت ہے (یا) ہمت کے آگے سب کچھ آسان ہے (یا) ہمت مرداں، مدد خدا (یا)
 ہمت آگے، فتح نزدیک (یا) ہاتھ پیر تو ہلاؤ، دینے والا اللہ ہے (یا) خدمت میں عظمت ہے (اردو)

از تو حرکت، از خدا برکت (یا) آسان گردد هر آنچه ہمت بستی (یا) از تو حیلہ، از من وسیلہ (یا)
تاریخ نمبری، گنج برداری (فارسی)

God help those, who help themselves. (or) Well begun is half done.

(or) A good beginning makes a good ending. (or)

Nothing ventured, nothing gained. (or) No pain, no gain. (or) One's
business provides one with one's livelihood.

چہ گپ ۽ گپ پاد کُنیت (یا) چہ گپ ۽ گپ در کُنیت (یا) چہ جبر ۽ جبر چست بیت (بلوچی)

میتان ہیئت پیش تمک (یا) میتان ہیئت جوڑ مریک (براهوئی)

بات سے بات نکلتی ہے (یا) بات سے بات (اردو)

افسانہ را افسانہ می خیزد (یا) سخن از سخن برے خیزد (فارسی)

One word makes many.

چہ آزمان ۽ استال آرگ (گالریج) (بلوچی)

آسمان سے تارے توڑنا (اردو)

چہ گوہ ۽ سر ۽ پاد آئیگ ۽ مس ۽ سر ۽ زندگی (بلوچی)

میش تن بش مس، اس تہ تہ تہ (براهوئی)

چہ ماد گیس ہان ۽ نریں ناشر ترانت (یا) چہ ماد گیس ہان ۽ نریں جو اب شر ترانت (بلوچی)

ماد رنگا "ہو" "نن نرا نگا" نہ "جو ان اے" (براهوئی)

چہ چہماں دور، چہ دل ۽ دور (یا) چہ دل ۽ ہمارؤت کہ چہ دید گان شتگ (بلوچی)

آنکھوں سے دور، ذہن سے دور (یا) آنکھ او جھل، پہاڑ او جھل (اردو)

از دل برو دہرا نچہ، از دیدہ برفت (فارسی)

Out of sight, out of mind.

چہ دوستانا پلے گنج انت (بلوچی)

تینا اکیھ آسے پل بھازے (براہوئی)

ہر چہ از دوست می رسد نیکوست (فارسی)

چہ گوک ۽ ونڈ ۽ کیے بس انت (بلوچی)

دیگ آن ہڈس بندغ ۽ بشخ مریک (براہوئی)

چم و سلطان انت (یا) مہرہ دیدار باز انت (یا) چم سلطان انت پہ ہرنیک ۽ بد ۽ کسیت (یا)

چم سلطان انت کہ کسیت ہرنیمگ ۽ (یا) دیدار بازی، اللہ راضی (بلوچی)

نظر سلطان ۽ (یا) دیدار بازی، اللہ راضی (براہوئی)

دیدار بازی، خدا راضی (اردو)

چشم سلطان است (فارسی)

A cat may look at the king.

چہ دگر ۽ بچ ۽ وتی کوریں جنک گہتر انت (یا) لد ۽ ہلیننی ۽ لوگ ۽ دپ ۽ کروچ (یا)

چہ دگر ۽ بچ ۽ وتی جنک گہتر انت (یا) چہ دگر ۽ دیوال ۽ وتی گیوار (بلوچی)

پین نامار آن تینا کھور نگا مسٹر جوان ۽ (یا) پینا بانگو آن تینا دانگو گچین ۽ (یا) پینا ماران تینا مسٹر لچین ۽ (یا)

اول تینا، پدا پینا (براہوئی)

پہلے اپنا، پھر پرایا (اردو)

اول خویش، بعد درویش (فارسی)

A mother's bowls yearn to her own child.

چہ بے حیائیں زندہ غیرت ۽ مرگ گہترانت (بلوچی)

بے عزتی کے جینے سے عزت کا مرنا بھلا (اردو)

مردن بنام بہ کہ بود زندگی بہ ننگ (فارسی)

Death is better than disgrace.

چہ سوچن ۽ ٹمک ۽ اشتر ۽ گوازینگ (بلوچی)

اُچ سیلہ نادک آن پیش تمپک (براهوئی)

جہاں سوئی نہ جائے وہاں موصل کھسیرنا (یا) سوئی کی ناک سے اُونٹ کا نکال جانا (اردو)

چاپ یک دست ۽ تو ار نہ کنت (یا) یکے ۽ پتر ۽ گوات بارت (بلوچی)

آسے ہلی ۽ دنزاف (یا) اتفاق ٹی برکت آرے (یا) آسے دو آٹ چاپ منک (براهوئی)

تالی ایک ہاتھ سے نہیں بجاتی (اردو)

دانہ دانہ است، غلہ در انبار (فارسی)

It takes two to tango. (or) You can't shake hands with with a clenched fist.

چہ دید گال ساہ دوست ترانت (یا) دیدگ ۽ ساہ ۽ یکے (بلوچی)

اول تینا، پدا پینا (یا) تینا تینائے، پین پین (براهوئی)

اپنا اپنا، پراپا پراپا (اردو)

Life is sweet to everyone.

چاہے پہ دگراں جن ۽ وت تہ ۽ ۽ کپ ۽ (یا) چات ۽ مہ جن پہ برات ۽، کہ وت کپ ۽ چات

۽ (یا) بدواہ ۽ کساں، منزل نہ رساں (یا) چنچلک ۽ منچلک، ہر کس کنت، پہ وت کنت (بلوچی)

کور کھڈ ۽ خلیک، تمک تینٹ (یا) کور کھڈ اس ختیک، تینٹ تمک (براهوئی)

جو کسی کے لئے کنواں کھودتا ہے، خود اس میں گرتا ہے (اردو)

چاہ کن راجہ در پیش (یا) بدخواہ کساں بہ ہیج مقصد نر سد (فارسی)

He who digs pit for others himself falls into it. (or)

Evil be to him who evil thinks.

چشیش کارے مہ کن مرچی کہ باند اپشومان بہ بے (بلوچی)

دُنو کاریم کہہ کہ پگہ پشومان مریس (براہوئی)

ایسا کچھ نہ کرنا آج کہ جس پر کل پچھتاوا ہو (اردو)

Do nothing today that you repent tomorrow.

چراگ وتی کرے کش ءرژناہ کنت بلے جندے من تہاری ء بیت (بلوچی)

چراغ ناشیف ابہن تارمہ ء (یا) چراغ نامون ایون تارمہ مریک (براہوئی)

چراغ تلے اندھیرا (یا) گر جاگھر کے قریب، اللہ سے دور (اردو)

پائے چراغ تاریک (فارسی)

He that beareth the torch shaadoweth himself to give light to

others. (or) The nearer the church, the farther from God. (or)

The friar forges that he was a clerk.

نظر کوہاں ہم کار کنت (یا) آہیر کوہاں کپ کنت (یا) چمء لگ (گالریج) (بلوچی)

خل بندغ ء پر عنپک، خن بندغ ء پر عنک (براہوئی)

نظر بد لگنا (یا) نظر بد لگنا (اردو)

To have a premonition.

چُرت ء جنجالاں سرء سی مہ دے (بلوچی)

چُرت خلپہ (براہوئی)

Never fish in troubled water.

چہاں ہما کورانت کہ نہ چاریت (بلوچی)

اس سے زیادہ اندھا کون ہے، جو نہیں دیکھتا (اردو)

None so blind as those who won't see.

چہ دینبوء لاپ چیر نہ انت (بلوچی)

ایک حمام میں سب ننگے (اردو)

چہ گپاں کوہء پُروشنگ (یا) بلاہیں گپ جنگ (یا) ٹوپاں چادر نہ داریت (بلوچی)

بڑے بول بولنا (اردو)

چی ءے چچی کنی؟ (بلوچی)

آنتس چچی کیو؟ (یا) گت ء بھڈ سنیو (براہوئی)

چل ء سر ء زہگ دوست نہ بیت (یا) وتی ابریشم دیما تہار انت (بلوچی)

خُرک نا پیرے قدر آف (یا) تینا آبریشم مونٹی تہار ءے (براہوئی)

گھر کی مرغی دال برابر (اردو)

مُرخ ہمسایہ گاز آست (فارسی)

حر پہ جنگ اسپنہ بیت (یا) حر پہ گولاه اسپنہ بیت (یا) حرء اسپ یک نہ بنت (یا)
حرء اسپ بروبر نہ بنت (بلوچی)

بیش خنگ اٹ صلی منک (براہوئی)

گدھاپٹنے سے گھوڑا نہیں بنتا (یا) گدھادھونے سے چھڑا نہیں بنتا (اردو)

خرار جل اطلس پوشد خراست (یا) خر موسیٰ بہ مکہ رود، ہنوز بیاد ہما خراباشد (فارسی)

Nothing can make a fool wise. (or) An ape's an ape, a varlet's a varlet, though they are clad in silk or Scarlet.

حرء اپس بروبر نہ انت (یا) حرء گوں اسپ بدل کنگ (یا) حرء اپس یک نہ انت (یا) بیچ کس حرء
گوں اسپ یکجاہ نہ کنت (یا)

ہوشے کہ پتگ چہ سرء

کہ گو کے داتگ پہ حرء (بلوچی)

لڈء لڈوٹی فرق ارے (براہوئی)

فرنی فالودہ ایک بھاؤ نہیں ہوتا (اردو)

آواز خر و نغمہ داؤد یکے نیست (یا) گفتگو و تجادیر عاقل و جاہل در میان فرق است (فارسی)

He has no more ear than a picture.

حرء برات کنء کارء شر کن (یا) مجبوریء و ہدء مردم حرء ہم پت کنت (یا) ناالاجیء حرء پلس

کنگ (یا) مجبوریء گوں ماتء یارء و ہد گوازیگ (یا) مجبوریء مردم ماتء یارء ہم سلام

دنت (بلوچی)

میشے باوہ کنگ (یا) مجبوری ہر کاریسے کریفک (یا) مجبوری ناوختء بندغ بیشء ہم باوہ

کیک (براہوئی)

ضرورت کے وقت گدھے کو بھی باپ بناتے ہیں (اردو)

خُدا بھیج بندہ ای را بہ گر سگی امتحان نمکند (فارسی)

Hunger drives the wolf out of wood. (or)

It is good sometimes to hold the candle to the devil.

حَرءِ لاپءِ چیر ہم اسپیت انت (یا) چو وا حَرءِ لاپءِ چیر ہم اسپیت انت (بلوچی)

ہر چمکنے والی چیز سونا نہیں ہوتی (یا) صرف چہرے کو دیکھ کر چلن پر فتویٰ لگانا عین نادانی ہے (اردو)

ہر درخشندہ ای طلا نبود (فارسی)

All the glitters are not gold. (or) Many a smiling face conceal a broken heart.

حَر حَرءِ گندیت سَرایت (یا) مچ مچ گندیت رنگ زوریت (بلوچی)

انگور انگور آن رنگ ار فک (براہوئی)

خربوزہ خربوزے کو دیکھ کر رنگ پکڑتا ہے (اردو)

حیال دورءِ اجل نزدیک (یا) باندات کس ءنہ دیستگ (یا) حیاں ماں در چک ءء داراں، اجل ماں دست ءء پاداں (یا) مَرگ دعائے نہ انت (بلوچی)

خیال مُر، اجل خُرُک (یا) پگہ ءے کس خنتنے (یا) دے دنا خدائے خنانے (براہوئی)

پل بھر کی خبر نہیں گھڑی میں گھڑیاں (یا) موت کا کوئی دن مقرر نہیں (یا) ٹولی کی بولی نہیں (یا) انسان کو فنا سے نجات نہیں (یا) یہ سنسار موت کا کھا جا، جیسا گدھا ویسا راجہ (اردو)

None will know what will happen to him before sunset. (or)

Death keeps no calendar. (or) Death meets us everywhere.

حَر کہ پتار ءنہ گندیت، گو شیت من میر عبدالکریم آں (یا) شریک کہ وازدار ءنہ گندیت نواب انت (بلوچی)

شوڪ شيرے خننو، پائے شير آسے اُٹ (يا) بيش که گِرَّءِ خننوپارے ای هم گِرَّه سے اُٹ (براهوئی)

پنچ کو خوف نہ ہو تو خود سر بن جاتا ہے (اردو)

حزائیں زرنہ اوشنتیت (بلوچی)

حرام مال سلپک (يا) دُزی ناپیسه غاک بے برکت مریره (براهوئی)

پاپی کامال اکارت جائے (اردو)

حرام مال بود، به جائے حرام رفت (يا) بادہ اورده راباده می برد (فارسی)

Evil gotten, evil spent.

حرء سواری ء لُج نہ کن ء، پادء شانگ ء لُج کن ء (بلوچی)

بیش ناسواری ء شکی مفک، ناسا ریفنگ ء شکی مریک (براهوئی)

حر که نہ رءت پانگ بار گڑ ابار ء به بر پانگ حر (يا) حر که نئیت په بار، بار رءت په حر (بلوچی)

بیش ہم بندغ نارندٹ بلفک که به سوارمه (براهوئی)

حارص کدی سیر نہ بیت (يا) هوس هست ء بس هست (يا) حرص چم چه قبر ء هاك ء سیر کنت (بلوچی)

لا لُچی کاپیٹ خالی (يا) اللہ بس، باقی هوس (اردو)

طع راسه حرف وهر سه تهی (يا) اگر هوس است همیں قدر بس است (فارسی)

Grasp all, lose all.

خ

خیرات بے خیر نہ بیت (یا) خیر کن ے، خیر گندے (بلوچی)

خیرات بے خیر مفک (براہوئی)

کوئی بھلا صدقے کو پار نہیں کر سکتی (یا) صدقہ بھلا کو ٹالتی ہے (یا) خیرات آفات کو مٹاتی ہے (یا) ہاتھ کا دیا ہی کام آتا ہے (اردو)

صدقہ دادن رد بلا آست (فارسی)

Charity mitigates evils. (or)

Spend, God will send.

خُدا ے کٹ بے تو ارا نت (یا) خدا دیر گریٹ، بے دیر گریٹ (یا) خُدا دیر گیرے، بے بیر گیرے (یا) خُدا ے جنتز دیر دُر شیت بے ہورت دُر شیت (بلوچی)

خُدا نا کٹ بے تو ارے (براہوئی)

اللہ کی لاٹھی بے آواز ہوتی ہے (اردو)

خدا دیر میگیر د، ہمہ سخت میگیر د (یا) چوب خُدا صد اند ارد (فارسی)

The mill of God grinds slowly.

خُدا بے پرواہیں ذاتے (یا) خُدا بے پرواہیں خُدا ئے (بلوچی)

خُدا بے پروا ذات سے (براہوئی)

خُدا پیاد گاں سوار کنت ء سواراں پیاد گ (یا) شاہ گد اینت ء گد اشاہ (بلوچی)

شاہ آک گد امریرہ، گد آک شاہ (براہوئی)

خُدا کس ء را کسی مُحتاج مہ کنت (بلوچی)

خُدا کسے کس سنا موتاج کپ (براہوئی)

اللہ کسی کو کسی کا مُحتاج نہ کرے (اردو)

اِس دست را مباد دست احتیاج (فارسی)

خاموشی نیم رضانت (بلوچی)

سب سے بھلی چُپ (یا) ایک چُپ سو سَکھ (اردو)

جواب ابلھان خاموشی آست (یا) آرز صد زُبان، زبانِ خموشی نکو تر آست (یا) (فارسی)

تا مرد سخن نگفتہ باشد

عیب و ہنرش نہفتہ باشد

For mad words, deaf ears. (or)

A slip of tongue is a default of mind. (or) Silence is a chief virtue.

خُدا کہ وای، گُڑ انزیان سنج بیت در گا ہی (بلوچی)

اللہ مہربان، تو گدھا پہلوان (اردو)

خیر ء چہ کوریں حیدر ء لوٹیت (بلوچی)

یکے ۽ گین ۽ کنگ پہ لشکر ۽ اللہ و انت
حیر لوٹیت انت چه کورس حیدر ۽ اللہ و انت (یونس نصیر)
خاخر خولی آل خیر خنپروس (براهوئی)

خدا ۽ دانگ اگاں پیر پشومان مہ بیت (بلوچی)
خدا تسونے، پیر پشومان مف (براهوئی)

خدا آرشاہ مہ دنت (یا) کور ۽ بل کہ کور انت (یا) خدا حراء شاہ مہ دنت (یا)
خدا رنداں لا شمار مہ کنت (بلوچی)
نے خدا ہور تا ہڈ تفت ۽ (یا) بیش ۽ کہ مرغ مسکہ کس ۽ تینا کیبٹ التو کہ (براهوئی)
خدا گنجے کوناخن نہ دے (اردو)

ناخن ندرد کہ پشت بخارد (یا) خررا خدا شاخ نمی دہد (فارسی)

All elevated situations to the knave.

خدا ۽ لٹ بے تو ار انت (بلوچی)

خدا نالٹ ۽ تو ار اف (براهوئی)

خدا کی لاٹھی بے آواز ہے (اردو)

چوب خدا صدانہ دارد (فارسی)

The long arm of the almighty makes no sound when it strikes.

خدا یار انت، بلاہ گار انت (یا) داں تھم ۽ جبار نہ بیت، سر پہ اجل گار نہ بیت (بلوچی)
عرش ۽ واہند مہ لوٹیت اجل اتک نہ کنت
انچیں جاہے کہ تئی دست ۽ چگل اتک نہ کنت (منظور ۽ بسمل)

جس کو رکھے سائباں، اُسے مار نہ سکے کوئی (یا) سب توڑیں میرا رب نہ توڑے (یا)
جسے اللہ رکھے، اسے کون چکھے (اردو)

دشمن چه کند چو مہربان باشد دوست (فارسی)

What God will, no frost can kill.

د

دُزءِ مات دانکہ چُنچو روتج پیگ پچیت (یا) دُزءِ مات ہر روتج پیگ نہ پچیت (یا)
دُزءِ مات ہر روتج پیگ نہ پالائیت (بلوچی)

دُزئالمہ ہر دے بٹور کنپک (یا) خرما ہڑ دے بٹور کنپک (براہوئی)

بکرے کی ماں کب تک خیر منائے (یا) پاپ ابھرے، پرا بھرے (اردو)

Every day is not Sunday. (or) Murder will out.

دروگ ءِ بُن ٹنگ انت (یا) دروگ بُرءِ کلاہ ٹنگ انت (یا) دروگ ءِ بریکے (بلوچی)

دروغ ننا کسر زوٹنگ (یا) دروغ ءِ کسر آف (یا) دروغ نامون مونے (یا) دروغ ءِ نت دو آف (یا)

دروغ ءِ لٹک آف (یا) دروغ تڑءِ یات آٹک کہ انت پارینٹ (یا)

دروغ ننا پد شرمندگی ءِ (براہوئی)

جھوٹ کے پاؤں نہیں ہوتے (یا) جھوٹ کے پاؤں کہاں (یا) جھوٹ کی ناؤ نہیں چلتی (یا)

جھوٹے کا حافظہ کمزور ہے (اردو)

دروغ گورا حافظہ نباشد (فارسی)

Lie has no legs. (or) A lie has no legs to stand upon. (or)

Nothing can overcome the truth.

دیوالاں گوش پر (یا) دیوالان ءِ گوش پر (بلوچی)

دیوال تے خف ارے (یا) خانو پاٹ اٹ (براہوئی)

دیواروں کے بھی کان ہوتے ہیں (یا) پس دیوار گوش ہے (اردو)

دیوار ہم گوش دارد (یا) آہستہ لب بجنباں، دیوار گوش دارد (یا)
دیوار موش دارد، موش ہم گوش دارد (فارسی)

Walls have ears.(or)Pitchers have ears.

دینبو کہ باز بنت، ز بگء سر لونڈ بیت (یا) چکء بگ کہ باز بنت، سرء لونڈ بیت (یا)
قصاب کہ دو بوت انت، بز اں گوک حرام انت (بلوچی)
لونڈو گریو اسک دو دینبوگ
وش و ابانی سر نشته (منظور بسمل)

دائی کہ باز مسر، چھنا سار لونڈ مر یک (یا) باز نگا دایک چٹانا کا ٹمء پر غره (یا)
اراملانا نیام ٹی گلگڑ مڑ دار مس (براهوئی)

دو ملاؤں میں مرغی حرام (اردو)

آشپز کہ دو تاشد آش یا شور آست یا بی مزہ (فارسی)

Too many cooks spoil the broth.

دیمء کارء کس نہ زانت (یا) خیال دیر، اجل نزدیک (بلوچی)

خیال مر، اجل خڑک (براهوئی)

پل بھر کی خبر نہیں، گھڑی میں گھڑیال (یا) گھڑی میں گھڑیالے (اردو)

None knows what will happen to him before sunset.

دُزء دل جنت (یا) دُزء دل ء جت، کہبگ ء تپ ء گپت (یا) دُزء دل جنت ء کہبگ ء تپ گپت (بلوچی)

دُزنا ریش آکک اے (یا) دُزنا ریش ء بوچ اسے (براهوئی)

چور کی داڑھی میں تنکا (اردو)

Guilty conscience is always suspicious. (or)

A guilty conscience needs no accuser. (or)

A sinful hand can't make an ailing heart.

دست نیگ ءپہ پادءیل مه دئے (بلوچی)

دو نٹائے تنہ ناڑ کن ایسپہ (یا) بانسہ باخوئے دو سنہ باخو کن دے ایتک (براہوئی)

پوری نہ سہی، آدھی ہی سہی (یا) نو نقد، نہ تیرہ ادھار (یا) اس ہاتھ دے، اُس ہاتھ لے (اردو)
کیا خوب سود نقد ہے
اس ہاتھ دو اس ہاتھ لو

کنجشک درد دست بہ از باز در ہوا (یا) ند ہد نقد را بہ نسپہ کسے (یا) نقد را بہ نسپہ گزارشتن کار خرد منداں
نیست (فارسی)

Half a loaf is better than none. (or) A bird in hand is worth two in the bush.

دہل دو تا کی ء پیدا اور انت (یا) در چک دو تا کوئی ء پیدا اور انت (یا)
در چک چہ وتی براں زانگ بیت (بلوچی)

سور مرغ ء دُرست ء (یا) سور مرغ آپاش ء (براہوئی)

انسان اپنے بول سے بچانا جاتا ہے (یا) درخت اپنے پھل سے بچانا جاتا ہے (یا)
ہو نہ ہار بروا کے چکنے چکنے بات (اردو)

سالے کہ نکوست از بہارش پیدا (یا) از مار نزاید جز مار بچہ (فارسی)

The child shows the man as morning shows the day. (or)

A tree is known by its fruits. (or) An evil crow, an evil egg. (or)

Coming events cast their shadows before hand.

دیم، جی، جی، پُشت، گڈی (بلوچی)

دیم، کنال، جی، جان پُشت، تراڈ و باراں (مومن معراج)

موناجی، جی، پدان گڈی (یا) موناء، ماک، پدائے سواک، (یا) بائی لالہ اُسٹ آئی ہزار بلاہ (یا)
مونادیر، پداں خاخر (یا) مونن خاخر، پدن دیر (براہوئی)

زبان پر شہد، دل میں زہر (یا) منہ کا میٹھا پیٹ کا کڑوا (یا) میٹھی چھری، زہر میں بھجھی (یا)
شکل مومناں کر توت کا فراں (یا) منہ میں رام، بغل میں چھرہ (یا) منہ پر پوت، پیچھے حرامی
موت (یا) ظاہر رحمان کا، باطن شیطان کا (یا) آنکھیں پھیرے طوطے کی طرح، باتیں کرے مینا کی
طرح (اردو)

ظاہر از شیخ و باطن از شیطان (یا) خضر صورت، شیطان سیرت (فارسی)

A honey tongue, a heart of gall. (or) Fair without and fail within.

“A hongue, a heart of gall is fancy's spring, but sorrow's fall.”

(Sir Walter Raleigh)

دلمانگی نہ سُنیت، کھینیت (بلوچی)

واہگ لوٹوک، کھینیت یا کہ سُنیت
اے گپ، یاد دل زانت یا دلمانگ زانت (مبارک قاضی)

مرگ، کھینگ، جتا میں نام انت دو
پوہ نہ بے ایشاں، تاں کہ دل مانگ نہ بے (یونس نصیر)

انتظار کسیفیک پریشان کیک (براہوئی)

انتظار گر ان گزرتا ہے (یا) انتظار کی گھڑی موت کے برابر ہے (یا)

آس پرانی وہ تکے جو جیوت ہی مر جائے (اردو)

انتظار بدتر از مرگ (فارسی)

Waiting is half death. (or) Waiting is tedious. (or)

Waiting is more trouble than death.

دُزء دُزے در گنجیت (یا) دُزء دُزے بہ گپت (یا) دُز دُزے ہمراہ بیت (یا) دُز دُزے سیال انت (یا)
ہر ملک ۽ کر گوشک ۽ ہما ملک ۽ تازی گپت (بلوچی)

دُز دُزے درست کیک (یا) غزنی نا مڑوئے، غزنی نا تازی الیک (یا) شوم شوم ۽ ہفت کو آن درست کیک
(یا) گنوک گنوک تَن خوش اے (یا) دُز دُزے سالم کیک (یا) تینا مڑوئے تینا تازی الیک (براہوئی)

ٹھگ ہی جانے ٹھگ کا بھاگا (اردو) کُنڈ ہم جنس با ہم جنس پرواز (یا) می کُنڈ دیوانہ باد پوانہ رقص (فارسی)

It takes a thief to catch a thief.

دوری، چمانی کوری (یا) دوری ۽ دوستی (یا) دوری چہ کوری ۽ گنتر انت (یا) دوستی چہ دور ۽ کُنیت (بلوچی)

مُری آن بندغ دوست بریک (براہوئی)

دور رہنے سے ہی تعلقات اچھے رہتے ہیں (یا) سب سے بہتر ہے میاں! صاحب سلامت دور کی (اردو)

پنج آفت نرسد گوشہ تنہائی را (فارسی)

So far so good, so near so bad. (or) A distance acquaintance is best.

دست دست ۽ گپت (یا) دست دست ۽ گپت ۽ پاد پاد ۽ (بلوچی)

دودو ۽ الیک (براہوئی)

از دست کہ بدھی از ہما دست میگیری (فارسی)

دَم ہست، غم ہست (بلوچی)

دَم ارے، غم ارے (براہوئی)

جب تک دم ہے، تب تک غم ہے (اردو)

تا دم است، غم است (فارسی)

دو تل و دو پوستی (یا) گوک و زبان انت، برے اے لوس و برے آلوس انت (بلوچی)

پل میں توشہ، پل میں ماشہ (یا) گھڑی میں تولا، گھڑی میں ماشہ (اردو)

He smiles and frowns in a breath.

درانج بیت گوزیت، لگ بیت گوزیت (بلوچی)

امر و خست بس کو پہ ایت تہ (براہوئی)

جان بچی تولا کھوں پائے (اردو)

رسیدہ بود بلاے، ولے بخیر گزشت (فارسی)

دگرے چلے سرے باجی مردم و دوست بیت (یا) دگرے باجی مردم و دوست بیت (یا)

دگرے باجی تا مد ار بیت (یا) وتی چلے سرے زہگ دوست نہ بیت (بلوچی)

پین ناباجی بندغے وڑاک (یا) پین ناباجی ہنین مریک (براہوئی)

گھر کی مرغی دال برابر (اردو)

مرغ ہمسایہ گاز است (فارسی)

دل و آہیر آزمان و سر بیت (یا) دل و افار آزمان و سر بیت (یا) چے ہے میراں مہ ترس، چہ آہ و

پکیراں بہ ترس (یا) دل و آسرد آزمان و رؤت (بلوچی)

دعا ہفت آزمان گولیت

گرو کی شہگاں ترند تر (میر ساگر)

اُسٹ سٹاڈ سِنڈ آسْمَان آکائِک (یا) بددعا هفت اُرائے هُشیک (براهوئی)

دل سے جو آه نکلتی ہے اثر رکھتی ہے (اردو)

مظلوم کی دُعا اور نمازی کی آه سے ڈرو، کیونکہ آه کسی کی بھی ہو عرش کو چیر کر اللہ کے پاس جاتی ہے۔
(قول حضرت علی)

دل سے جو بات نکلتی ہے اثر رکھتی ہے
پر نہیں طاقت پرواز مگر رکھتی ہے (علامہ اقبال)

ازدل خیزد، بردل ریزد (فارسی)

دپی جُستے ہم نہ کنگ (بلوچی)

سیدھے مُنہ بات نا کرنا (اردو)

دِگرے آسء سچک (گالریچ) (بلوچی)

کسی اور کی آگ میں گرنا/ جلنا (اردو)

دِگرے چیز وتی نہ بیت (بلوچی)

پین ناگڑ اتینا مٹک (براهوئی)

دریا پہ شُلچک هلاس نہ بیت (بلوچی)

دریا چوشینگ اٹ چُٹپیک (یا) جو سنادیر اسه تاس اٹ کُٹپیک (براهوئی)

دُر جا ہے نیست دُر لوٹیت (بلوچی)

خف خلوک آف دُر خوائیک (براهوئی)

ثابت نہیں ہیں کان، بالیوں کا آرمان (اردو)

دیر نامزدانت جی کوہ، نزیک ۽ روئے ریکے بیت
دور ۽ چہ بلند جی کوہ، نزیک ۽ روئے پچی نیست (بلوچی)

خان خان کریرہ خان تو بند غس اے (براہوئی)

کھو دا پہاڑ نکلا چوہا (یا) اونچی دکان، پھیکا پکوان (یا) اونچا مکان پیکھا پکوان (اردو)

نامش کلان، ودیہہ ویران (فارسی)

Much cry , little wool.

دل ۽ گپ ۽ مزور کہ دل گنوک کنت (بلوچی)

من گنوکاں کہ دل ۽ پینٹاں کپاں

اے من ۽ چو کہ کریم بد نام کنت (کریم دشتی)

اُست نہ کسراٹ اِمپہ کی گنوک مریسہ (براہوئی)

دل دل ۽ قاصدانت (بلوچی)

اُست اُست نانا قاصد ۽ (براہوئی)

دیگ ۽ دپ اگاں پیچ انت، ٹپک ۽ وت ننگ بہ بیت (بلوچی)

خوننا باخٹے، ڈوئے تینے آں شرم مرے (یا) لوئی نابالیدہ ۽، ڈوئے شرم برے (براہوئی)

دُرچر کج ۽ باج نہ بارت (بلوچی)

صورت سہت نامحتاج اف (یا) شر صورت، بے حاجت (براہوئی)

خوبصورتی زیور کی محتاج نہیں (اردو)

نہیں محتاج زیور کا جسے خوبی خدا نے دی

کہ کیسا بد نما لگتا ہے دیکھو چاند کو گھنا

باب و رنگ و خال و خط چہ حاجت روئے زیبا را (یا)
زیب و زینت بس ہمیں است کہ نام من زیب النساء (فارسی)

A good face needs no paint.

دو سوب پیغمبر اں نہ لگتگ (یا) دو سیت پیغمبر اں نہ رستگ
حرء سواری ۽ ریش ۽ سائینگ نہ بیت (بلوچی)

اراسوب پیغمبر اتے نصیب مننے (براہوئی)

A man can't spin and reel at the same time. (or)

One can't ride two horses at the same time.

دُژ من اگاں مورے، بزاں مزارے (بلوچی)

بوچ ۽ بوچس خیال کہہ بندغ ۽ کور کیک (یا) دشمن اگہ مورینک ناچکوس ۽، بلاس سمجھ نہ (براہوئی)

آگ اور بیری کو کم نہ سمجھیں (اردو)

دوستی پہ زور نہ بیت (بلوچی)

دل کو تلی شے یے نہ انت

مہر پہ بہاگت نہ بیت (شے مرید)

دوستی زور اٹ منک (یا)

زور نہ دوستی دے خٹانے (براہوئی)

مُحبت کی نہیں جاتی مُحبت ہو جاتی ہے (اردو)

دیگ کہ لہڑ کنت، وتی لٹناں سوچیت (بلوچی)

لوئی لار کیک تینا جوڑتے ہُشیک (یا) خور کنگار زان تو ارباز کیک (براہوئی)

ہانڈی اُبلے گی تو اپنے ہی کنارے جلائے گی (یا) کمزور میں غصہ بہت ہے (اردو)

قہر درویش، برجان درویش (فارسی)

Empty pot, soon hot.

دو پاد چہ مات ء، چار پاد چہ پت ء (یا) دو پاد ء مات ء شکر کن، چار پاد ء پت ء (بلوچی)

دو پاد نالمہ ء گچین کر، چار پاد نا باوہ ء (براہوئی)

دلے گوں دل ء راضی، نئے شروٹیت، نئے قاضی (بلوچی)

اُست کہ مس اُست تو راضی، آنت کرو ملانت کرو قاضی (براہوئی)

دل ء گوں دل ء راہ انت (بلوچی)

اُستے اُستان کسرے (یا) مہر مہرنہ پدٹ اے (براہوئی)

دل کو دل سے راہ ہے (اردو)

Love begets love.

دگرے مال ء ورگ وش انت (بلوچی)

حرام ہنین مریک (براہوئی)

چوری کا گڑھیٹھا (اردو)

The forbidden fruit is sweet.

دان ء راہ جنترا انت (بلوچی)

من اگاں غلہ ءے بہ باں گندے

تو منا جنتری در شان کن ءے (مُباک قاضی)

غلہ ء نامون نسحہ آٹے (یا) غلہ نامون آسیاب آٹے (یا) دیر نامون ڈغار ءے (براہوئی)

One can not go against nature.

دوشی کجام دست ء وپتگ ء؟ (بلوچی)

استوار ادو ء خاچانس (براہوئی)

دل ء پھ واجہ ء بدی مان نیست (یا) دل پھ واجہ ء بدی نہ داریت (یا) ہر کس وتی دل ء بادشاہ انت (یا) ہر کس گوشیت، من اوں بس (بلوچی)

"ہر کسے گوشیت کہ من باں، من ء بس" (کریم دشتی)

منامہ چار پکیری ء جنڈیں شمال ء تھا
من بادشاہ ہے آل بلکن وتی ہیال ء تھا (منظور بسمل)

است خواجگان مُست (یا) بندغ تینامونے تینٹ خنپک (یا) ہر کس تینابُت ائی بادشاہے (براہوئی)

اپنے دل میں سب بادشاہ ہیں (یا) میرے جیسا کوئی نہیں (یا) آپ کو شاخ زعفران سمجھنا (اردو)

ہچو من، دیگرے نیست (فارسی)

My mind to me a kingdom is.

دُنیا پھ کس ء پادار نہ بیت (یا) اے دوروچ ء امرو ز پھ کس ء پادار نہ بیت (یا) دنیا فانی، پھ کس ء نہ مانی (یا) اے دنیا پھ کس ء وفانیست (بلوچی)

اگاں تئی دارگ ء اوشتیت بہ دارے
دوروچ ء زند چار روچی بہارے (مبارک قاضی)

دُنیا ء وفا آف (یا) دا کوڑی کس تون پادار آف (براہوئی)

دُنیا فانی ہے (یا) یہ دُنیا ناپائیدار ہے (اردو)

Nothing is stable in the world.

دزء گوشت دزی کن، لوگ واجہ ء گوشت ہنثار بو (بلوچی)

دزے پائے دزی کہ، خواجہ ءے پائے ہنثار مر (براہوئی)

چور سے کہے چوری کر، ساہ سے کہے تیرا گھر لٹا (یا) اوپر سے پانی دینا اور نیچے سے جڑ کاٹنا (اردو)

To carry water in one hand and fire in the other

دگر ء شمال ء مہ زور آروس ء مہ رو، راہ ء نیم ء پل انت ءے (یا) پہ دگر ء مال ء ٹہل نہ براہیت (یا)

دگر ء دینوگ نیم روچ ء گراہیت (یا) دینوگ درانی، شود گرانی، دیر ء نہ مانیت (بلوچی)

پین نادیر ونیم روچ ء پر انک (یا) پین نادیر نیم روچ آہر سینگ (براہوئی)

پر اے مال پر اترنا اچھا نہیں ہے (یا) مانگے کے کپڑے ٹھیک نہیں آتے (اردو)

کہن جامہ خویش آراستن، بہ از جامہ عاریتا خواستن (فارسی)

Borrowed garments never fit well.

دست کہ پُرشیت گور ء روٹ (یا) دست کہ پُرشیت، جاہے گور انت (یا)

دست کہ پُرشیت گور ء روٹ، پا کہ پُرشیت کج ء روٹ؟ (بلوچی)

پنو کا دو تینا لُخ اٹی (یا)

دوئس کہ پنگ بندغ تینا لُخ اٹی تفک تا

دوئس کہ پنگ، تینا لُخ اٹی تفنگ (براہوئی)

دو برادرت، سیمی حساب (یا) برات برات بلے حساب راست (بلوچی)

ارایلم، مستمیکو حساب (براہوئی)

دل ۽ پروشنگ (گالریچ) (بلوچی)

اُست ۽ پر عننگ (براهوئی)

دل توڑنا (اردو)

To break the heart.

دل ۽ کہ گپے بہ بیت، الم زبان ۽ کنیت (بلوچی)

ہیالے لہڑیں اگاں کنیت بے انان ۽ کنیت

دل ۽ کہ گپے بہ بیت الم ۽ زبان ۽ کنیت (جی آر ملا)

آرا کہ لوئی ٹی ۽ ڈوئی ٹی بریک (براهوئی)

جس کا فکر، اسی کا ذکر (یا) جو ہانڈی میں، سو ڈوئی میں (یا) جو ہانڈی میں ہوگا، رکابی میں آئے گا (یا)

جو دیگ میں ہے، وہ چچچ میں آئے گا (اردو)

آنچه در دیگ است بر چچچ می آید (یا) از کوزه ہماں بروں در اود کہ در است (فارسی)

Whatever the mind thinks, the tounge speaks. (or)

What is not in, can not come out. (or) There comes nought out of

the sack , but what was there. (or) Face is the index of mind.

دگر ۽ عیباں مہ شوہاز (بلوچی)

دوسروں میں عیب نہ ڈھونڈو (اردو)

Don't pick holes in other's coat.

دنتان کہ سُریت، آسر کپیت (بلوچی)

دندان نس کہ سُرک آخر تمک (براهوئی)

دارء آسپ (سک ۽ لاگر)

پلانی چو دارء آسپ ۽ انت (بلوچی)

انتہائی دبلاین (اردو)

درآمد ستر تہا ہے بہ بیت، کون ۽ رودے (یا) درآمد ۽ شام بہ دے، بلے جا ہے مہ دے (بلوچی)

کاسہ دیتجے، باسہ نہ دیتجے (اردو)

دوزحم یکیں جنگ ۽ نہ بیت (بلوچی)

اسہ دواٹ ار اگلہو / کوٹغ آر فنگ مفک (یا) اسہ دون آٹ ار ادول مفک (براہوئی)

ایک جنگل میں دو شیر نہیں رہ سکتے (یا) ایک میان میں دو تلوار نہیں سما سکتے (اردو)

Two lions can't be in one jungle.

دزی کن ۽ لٹ ۽ مہ ترس (یا) مڈر جن ۽ روگن مہ ترس (یا) چانگال جن ۽ روگن ۽ مہ ترس (یا)

حلواہ جن ۽ روغن ۽ مہ ترس (بلوچی)

چوری کرتے ہو تو جیل سے نہ ڈرو (اردو)

You have made your bed and you must lie on it.

دُنیا گول انت (بلوچی)

دُنیا گول ۽ (براہوئی)

دُنیا گول ہے (اردو)

دوست ہما انت کہ سکلیاں گون انت (بلوچی)

سنگت ہمود ۽ کہ سختی ناوخت ۽ تہد ۽ (براہوئی)

دوست وہ ہے جو مصیبت میں کام آئے (اردو)

A friend in need is a friend indeed.

دوبہیں دوست ءچہ زانت کاریں دژ من شرتزانت (یا) چہ نادان ء سنگتی / ہمراہی ء داناء دژ منی شرتز
انت (یا) دابوئیں دوست ءچہ دانائیں دژ من گہتر انت (بلوچی)

نادان دوست سے دانادشمن بہتر (اردو)

دشمن داناء بی ازدوست نادان (یا) ازدوست نادان، دشمن داناء بہتر (یا) دشمن داناء بہتر ازدوست
نادان (فارسی)

A wise enemy is better than a foolish friend.

دویدی آدینک (یا) گوں گرکاں کپ ء ہول، گوں میشاں کپ ء بار (بلوچی)
(اگاں بادشاہ روچ ء راشپ بہ گوشیت تو ہم بہ گوش کہ ماہ ء استار در انت)

میرے منہ میری، تیرے منہ تیری (یا) میں آپ کانو کر ہوں بینگن کاتو نہیں (اردو)
اگر شاہ روز را گوید شب است ایں
بباید گفت انیک ماہ پرویں (فارسی)

To hold with the hare and run with the hound.

دو تل ء دو پوستی (بلوچی)

دو پوستی ء دنیا کہ پیدا اور انت
دل ء چیر بیت ء دپ ء ظہر انت (یونس نصیر)

بوئے مادران زی آن پوشکن، تہٹی خرین ء (یا) بائی لالہ اُست آئی ہزار بلاہ (براہوئی)
عام میں رحمان، باطن میں شیطان (اردو)

A saint abroad and a devil at home (or)

“A honey tongue, a heart of gall,”

Is fancy's spring, but sorrow's fall.

Poet: Sir Walter Raleigh

Poem: “Her Reply”

دگرء ملک پہ بادشاہی وش نہ انت (یا) ہر گس کہ شاہ انت، وتی ملک ء شاہ انت (بلوچی)

ملک ء وتی سوچا کیس لو ارء موسم

در ملک ء چہ سار تیں سمین ء شرتز (مبارک قاضی)

پین ناملک سنا بادشاہی آن تینا ملک آٹ پنڈنگ جوان ء (براہوئی)

دگرء زہگ وتی نہ بیت (یا) پہ دگرے چک ء دل ء مہ بند (یا) دگرء زہگ ء وپانہ نیت (بلوچی)

پدینا چھنا تینا منک (براہوئی)

پوت بیگانے چومے منہ رالوں سے بھریئے (اردو)

دگرء درداں کئے ماریت (یا) سوار کہ سوار انت، نہ زانت پیادگ ء حال ء (بلوچی)

سوار ء پیادہ ناوسیر ء لنگڑ نا خبر تمپک (یا) سوار پیادہ نہ حال آن خبر آف (براہوئی)

اوروں کی مصیبت کو کوئی کیا جانے (اردو)

None can feel the weight of another's burden.

دنیا ء کار ہلاس نہ بنت (یا) داں زندگاں وس کنناں، مڑتاں گڑا بس کنناں (بلوچی)

جب تک جینا، تب تک سینا (یا) سانس کے ساتھ آس ہے (اردو)

کار دنیا تمام می ندرد (فارسی)

A man never gets free from the work of the world.

دست پچھیں مردم اللہ ء دوست بنت (یا) سخی ہر کس ء دوست بیت (بلوچی)

سخی اللہ ء دوست بریک (براہوئی)

سخی حبیب اللہ (اردو)

A charitable person is dear and near to God.

دومادری مُرتگ پہ لاگری (یا) کنگ ء ماہی (گا لریج) (یا) دست ء نیگ ء پہ پاد ایل مہ دئے (بلوچی)

آدھی چھوڑ کر ساری کو جائے، آدھی رہے نہ ساری پائے (اردو)

If you run after two hours, you will catch neither.

دل کہ نہ کشیت، نان تا پگ ء نہ پشیت (یا) دل کہ مہ کشیت، کو ٹگ تہ سالائے نہ پٹی (بلوچی)

جہاں چاہ وہاں راہ (اردو)

You can take the horse to the water, but you can't make him drink.

در پہ در ہاک پہ سر (بلوچی)

در بدر خاک بہ سر (اردو)

در بدر خاک بہ سر (فارسی)

All rolling stones gather no moss.

دپ ء دنتان ء سر ء مود ء وفانہ بیت (یا) مید ء دنتان ء جن چینگیس، ہر سینانی آسرے لکیں (یا)

مود ء پہ مردم ء وپانہ بیت (بلوچی)

پیر مرداں من کپتگاں جو کی

من دلبریں ورنائے نہ ہاں نو کی

بندغ و خست شاہ اے، و خست گدائے، اسہ رنگ آٹ خدائے (براہوئی)

چاردن کی چاندنی، پھر اندھیری رات (یا) جوانی پھر نہیں آئی (اردو)

Beauty has wings (or) Prettiness dies quickly.

ڈہل ۽ توار دوروش انت (یا) ڈہل ۽ توار دُور ۽ وش انت (بلوچی)

دول ننا توار مُر ان خوش ۽ (یا) دھول ننا توار مُر آن دوست بریک (براہوئی)

دور کے ڈھول سہانے (اردو)

آوازِ دہل شُنیدی واز دور خوش ای (یا) آوازِ دہل شُنیدن از دور خوش اَسْت (فارسی)

Distant drums sound well. (or) Grass is always greener on the other side of the road. (or) Distant drums are gratifying. (or)

The hells look green when they are far away.

ڈومب کہ شُدِیگ بیت، صاجی سوڑاں یات کنت (بلوچی)

لوڑی ۽ کہ نیستی الیک تو مُنکُنا دھول ۽ ناپیہ غاتے حساب کیک (براہوئی)

راستی تہل انت (یا) راستیں جبر توریت (یا) راستین ء کناں جنگ بیت (بلوچی)

راستنگاھیت خرین مریک (یا) راست خرین مریک (براہوئی)

سچ کڑوا ہوتا ہے (یا) سچی بات کڑوی لگتی ہے (یا) سچی بات آدھی لڑائی ہے (اردو)

سخن راست تلخمی باشد (فارسی)

Truth is bitter.

راستیں راہ ء دور مہ گوش (بلوچی)

مُراٹ ان، کسراٹ ان (براہوئی)

سیدھی راہ چل، چاہے دور ہے (اردو)

راہ راست برو گر چہ دور است (یا) راہ راست بہ رو گر چہ دور است، زن بیوہ مہ گر گر چہ حور

است (فارسی)

The furthest way about is the nearest way home.

رندء پشومانی کار نہ دنت (یا) رندء ہٹڑے کار ء نیت (یا)

لانک بوج ء وتی واجہ کشت، در کنیت شر، در نیت شر (بلوچی)

پدنا پشومانی کاریم تفک (براہوئی)

اب پچھتائے کیا ہوت جب چڑیاں چگ گئیں کھیت (یا) زبان سے گیا، کمان سے گیا (یا)

بات کہی اور پرائی ہوئی (اردو)

چو کار از دست رفت، پشیمانی چہ سود (یا) تیز از کمان جستہ ودل از دست رفتہ باز بدست نیاند (فارسی)

It is no use crying over spilt milk. (or) What is done can't be undone. (or) When all is gone, repentance comes too late. (or)

A word spoken is an arrow left flying.

رنگ ء مہ چار، رنگ ء بہ چار (یا) رنگ ء مہ چار دوستی مہ کن (بلوچی)

رنگے تہ اُر پہ ڈنگے تہ اُر (براہوئی)

ظاہری صورت پر نہ جاؤ (یا) بورت بھاری، کھیسہ خالی (یا) نام بھلا کہ چام (اردو)

کام بلند، بہ ازبام بلند (فارسی)

Don't judge a book by its title. (or) Don't judge a book by its cover.

(or) Judge not by appearance. (or) Don't be deceived by outward appearance. (or) Appearance are often deceitful. (or)

A good fame is better than a good face.

ر مگ واجہ ء، گوات ء گورنگ شوانگ ء (بلوچی)

مال خواجہ نا، تہوشوان نا (براہوئی)

مُدعی سست، گواہ چُست (اردو)

روباہ ء وتی ہونڈ ء جاگہ نیست، دگہ دُمبے گون انت (یا)

منگ ء وت ء جاہ نیست، دگے روپکے ہم دُمبائے بستنگ (بلوچی)

ہل کونڈ اٹی اُنگ کتہو، تہ پُنڈ ء تینا چجہ اس (براہوئی)

چوہا بل میں سماتا نہیں، دُم سے باندھا چھاج (اردو)

روباہ تولونہ جاہش نمیشہ، جارو بہ دُمبش بندہ (فارسی)

روچ یک کُنڈے ء نہ اُشتیت (یا) روچ یک قرار ء نہ اُشتیت (یا) دنیا یک قرار ء نہ اُشتیت (بلوچی)

بندغ وخت اس شاہ ء وخت اس گدائے، اسے رنگ اٹ خدائے (براہوئی)

گیا وقت پھر ہاتھ نہیں آتا (اردو)

دُنیا دائم بر یک قرار نیست (یا) کہ اوضاع جہاں گاہے چناں گاہے چنیں باشد (فارسی)

Fortune is variant.

روم پہ مُردگ ء بارے نئے (یا) مُردگ پہ پُٹ ء بار نہ بیت (یا) گوک ء وتی کانٹ سر ء بار نہ انت (یا)
کانٹ پہ بڑ ء بارے نئے (بلوچی)

ریش تینا خواجہ غان کُبین آف (یا) ریش خواجہ ء کُبین اف (یا) نچ ء رخت کُبین اف (براہوئی)

بال کترے سے مردہ ہلکا نہیں ہوتا (اردو)

رگ رگ ء زانگ (گالریچ) (بلوچی)

رگ پھٹے سے واقف ہونا (اردو)

روچ پہ لنگ چیر نہ بیت (یا) روچ پہ گچین چیر نہ بیت (بلوچی)

دے ہو ر آٹ ڈھلنگ مفک (براہوئی)

خاک ڈالنے سے چاند نہیں چھپتا (اردو)

Solid worth is not sullied by slander.

رسگ ء گسگ (بلوچی)

چٹ مگنی، پٹ بیاہ (اردو)

Happy is wooing that is not long a doing.

رفتن پہ کارے، کپتن پہ بیگارے (بلوچی)

کہی کھیت کی، سنی کھلیان کی (اردو)

Many go out for wool, and come home shorn.

رزق ء دیوک اللہ انت (یا) روزی دیوک اللہ انت (بلوچی)

روزی تروک اللہ ء (براہوئی)

زخمِ ٹپ و شبت، زبانِ نہ بیت (یا) زخمِ ٹپ روت، بلے زبانِ نہ روت (بلوچی)

لٹ آن ہیئت اُشک (یا) ہیئت آن اُست اُشنگ با اُشنگ (براهوئی)

تلوار کا گھاؤ بھر جاتا ہے، زبان کا نہیں (اردو)

زخمِ زبان از زخمِ شمشیر بدتر است (فارسی)

Ill wound would be cured, but not ill names. (or)

Evil words cut deeper than the sword.

زبان تئی باہوٹ آں (یا) زبان تئی میار آں (یا) زبان تئی باہوٹ آں، من ءچات ءدور مہ دئے (یا)

زبان تئی باہوٹ آں منارہ ءکن چاہ ءمہ کن (یا) سد کثیت زبان، سد بادت زبان (بلوچی)

ہیئت بائی ئے نائے، باہ آن پیش تما جہان نائے (یا) کا ٹم ناگہ سلوک اے تو باء دُعا کہ (یا)

جھل تابا تفتنگ آک، بندغ آتامنگ (براهوئی)

زبان میں ہڈی نہیں ہوتی، مگر ہڈیاں تڑو ادیتی ہے (یا) زبان ہی ہاتھی پر چھڑائے، زبان ہی سر

کٹائے (اردو)

زبان پاسبانِ سر است (فارسی)

Death and life are in power of the tongue. (or)

Words may bring up under his feet. (or)

The tongue talks at the cost of the head.

زبان شیرین، جہان گیریں (یا) انسان پہ و شیں لسان (بلوچی)

زبان ہنین مرے کل نامریر (یا) زبان شیرین، جہان گیرمی (براهوئی)

میٹھے بول میں جادو ہے (یا) خوش گفتار، بڑا ہتھیار (یا) اچھے اخلاق کو ہر جگہ عزت ملتی ہے (اردو)

کسے راکہ طرزِ بیا نش خوش است، دہد گرچہ دشنام ہم دلکش است (یا)

ہر کجا چشمہ بود شیریں
مردم و مرغ مورگرد آئیند (فارسی)

A sweet tongue is a good weapon.

زالبولء عقل پادء گڑء انت (بلوچی)

نیاڑی ناعقل گڑی ٹیء (براہوئی)

ملاکی دوڑ مسجد تک (اردو)

زرء زر کشیت (بلوچی)

پیسہء پیسہ اتیک (یا) زر زرے کشک (براہوئی)

روپیہ روپیہ کو کھینچتا ہے (یا) روپیہ کو روپیہ کما تا ہے (اردو)

زر زر کشید در جہان گنج گنج (فارسی)

Money is the only monarch. (or) Money begets money.

زرء قدرء زر گر زانت (بلوچی)

زر نادرء زر گر چائیک (یا) موچڑی ناقدرء موچی چائیک (براہوئی)

ہیرے کی قدر جو ہری جانتا ہے (اردو)

قدر جو ہر شاہ داند یا بداند جو ہری (یا) قدر زر زر گر بداند، قدر جو ہر جو ہری (فارسی)

زلمء آسرنیست (بلوچی)

اے زبردست زیر دست آزار

گرم تا کے بماند ایں بازار (فارسی)

ظلمء پد آف (براہوئی)

پاپ کا گھڑا بھر کے ڈوبتا ہے (اردو)

زیارت اگاں چکے نہ دنت، جن ء و نہ کش ایت (یا) زیارت اگاں چکے نہ دنت جن ء نہ بارت (بلوچی)

پیر چُنا توتو زائیفہ ء ہڑ سپک (یا) پیر سوال تفک، کوس ء کشپک (یا)

اگہ پیر اولیا دتتو زائیفہ ء دپک (براہوئی)

آگ آگ کہنے سے منہ نہیں جلتا (یا) قاضی انصاف نہیں کرے گا تو کیا گھر بھی آنے دے گا (اردو)

The mouth will not burn by practising the word fire.

زامات کہ نوک انت، و سو گنوک انت (یا) زامات کہ کوہن ء چلین انت، نام ءے گنوک ء سلین انت

(یا) زاماس کہ نوک انت، و سو گنوک انت، زاماس کہ کوہن انت نامے جہل پوک انت (بلوچی)

سالم پوسکنے تا ما گنوک ء (یا) اسے سال نس امین بلغر سالم کن مہر کیک (براہوئی)

نیا نودن، پرانا سودن (اردو)

تبدیل زائقہ مضائقہ ندارد (فارسی)

Used key is always bright.

زور ء آپ بالا تچیت (یا) زور ء سر ء راہ انت (یا) زور ء راہ انت (یا) زور ء آپ بُر زور ءت (یا) (بلوچی)

زور خواجہ نامارے (یا) زوراکہ دیر کاٹم آن کسر کیک (یا) زور کاٹمان کسر کیک (براہوئی)

زبردستی کا ٹھیکہ سر پر (یا) جس کی لاٹھی، اس کی بھینس (اردو)

Might is right.

زر گر ء جن ء سہت نہ بیت (یا) موچی ء جن ء کوش ء زر گر ء جن ء دُر نہ بیت (بلوچی)

زر گرنا زائیفہ ء سہت مقک (براہوئی)

زرگور ء چُنتنگ، گوشت گامیش ء (بلوچی)

سیری ء مپی سلگ یا بخال (براہوئی)

زار زار ۽ گريوگ (يا) بور بور ۽ گريوگ (گالريچ) (بلوچي)

گار ۽ پريات کيننگ (براهوئي)

زار و قطار رونا (يا) پھوٹ پھوٹ کر رونا (اردو)

زَر سُهَب ۽ بَريگه ۽ ساہگ انت (يا) زَر دست ۽ چل انت (بلوچي)

پيسه سُهَب بيگه ناسيحاء (يا) پيسه دو سناخازگ ۽ (يا) هستي سُهَب شام ناسيحاء (براهوئي)

مايه، بادل کي چھايه (يا) پيسه هاتھ کي ميل هے (اردو)

Money calls but seldom stays. (or) Riches have wings.

زندگ باں، گندگ باں (بلوچي)

زندہ مسون خون تينے (يا) گندہ مرے، زندہ مرے (يا) گندہ مير بھار مير (يا)

رخصت آف اوارن (براهوئي)

يار سلامت صُحبت باقی (يا) يار زندہ صُحبت باقی (اردو)

زہگاني گوازي، پس ۽ ماساني نارازي (يا) زہگ پہ در ۽ گوازي، مات ۽ پت پہ شر ۽ قاضي (بلوچي)

احم ۽ مودے کہ چھناؤ ٹپک نہ کاٹم آجنگ کیک (يا) چسا انگا بندغ چھناؤ ٹپک نازی آجنگ

کیک (براهوئي)

زہگ ۽ چلگ ۽ عادت مه دے، مرد ۽ کلہہ ۽ (يا) زہگ ۽ ہیل مه دے ماں چلگ ۽، شو ۽ ہیل مه دے ماں

کلہہ ۽ (يا) مرد ۽ ميل پہ کپگ، ہر دیں کپت، کپت (يا) چک در چلہ شنو در قلعه (بلوچي)

حد سے زيادہ آرام ناکارہ بنا ديتا هے (اردو)

کابلي کافر است (فارسي)

Rest breads rest.

زُلیخہ جنین ے یا مردین ے؟ (بلوچی)

لیلیٰ مارا سے یا مسٹر اسے؟ (براہوئی)

زُلیخہ پڑھی پر یہ نہ جانا کہ مرد ہے یا عورت (اردو)

Is pop a catholic?

زندگی مرگ ے انا مت انت (بلوچی)

زندگی موت نا انا مت ے (براہوئی)

زندگی موت کی امانت ہے (اردو)

Life is deposit of death.

زَر لٹ ے ناچ پر مائیت (یا) زَر گُوشیت ٹَر (بلوچی)

پیسہ کور ے خُشی کیک (یا) پیسہ گنوک ے سار کیک (یا) پیسہ مرے نے دُنیا نائے (براہوئی)

پیسہ بولتا ہے (اردو)

بے زر، بے پر

اے زَر تو خُدا نہ و لیکن باخُدا

ستار عیوب و قاضی الحاجاتی (فارسی)

Money makes the mare go.

ستر دانائے، بلے نادان ء جست بہ گر (یا) ستر دانائے چہ سرء ٹوپ ء سوج کن (بلوچی)
 اخہ دانائے، نادان آن اریف (یا) اخس دانائے وختس نادان ناہیت ء ہم ال (براہوئی)
 دو آدمیوں کی عقل ایک آدمی سے بہتر ہے (اردو)

Two heads are better than one.

سکی ہچبر تہنا نیت (بلوچی)

مصیبت تنیالک (براہوئی)

مصیبت کبھی اکیلے نہیں آتی (اردو)

Misfortunate doesn't come alone.

سال روانت، گال مان انت (یا) سال روانت، گال اوشت انت (بلوچی)

سال آک کارہ، گال آک سلیرہ (براہوئی)

وقت نہیں رہتا، بات رہ جاتی ہے (اردو)

حرف میماند، وقت نمی ماند (فارسی)

سانگ شہر ء تہ ء، آروس جرء بئن ء (بلوچی)

سانگے کرک بازی، برامے کر جرائی (یا) سانگے کر بازی ٹن، برامے کر چروچیل ٹی (براہوئی)

سمر کن ء پر کن ء ہپ کن ء بیچ (یا) چے گوش ء گوش دار ء چہ آگوش ء در کن (بلوچی)

آئے بھی لوگ، بیٹھے بھی اٹھ بھی گئے، کھڑے بھی ہوئے (یا) ایک کان سے سُننا اور دوسرے کان سے نکالنا (یا) سارا دن پیسا اور چھٹکی بھرا اٹھایا (یا) اس کان سن، اس کان نکال (اردو)

شُنیدند، گفتمند، برخاستند (فارسی)

He toiled all day and caught no fish. (or) In at one ear, and out at the other.

سادہموداسدیت کہ بارگ انت (یا) پٹکیں پلے ہر کس دور کنت (یا) پٹکیں کنڈگ بوہگ (گالریج)
(یا) ہر کس بہ جنت نڈوے کہ نڈو مال ء خد انت (بلوچی)

قاضی مُپت ء چیا گلگ دارے
سادہموداسدیت کہ بارگ بیت (مبارک قاضی)

اگاں دنان دُر شیت امر وز پہ یاد، گش انت چہ بارگیں جاہ ء سدیت ساد
ہماہند ء کہ پیٹگ دست کوتاہ، جہان ء مئے سراہتہام مُشتگ (مبارک قاضی)

ریزہموکان کَشِک کہ اشکن اے (یا) چٹ ہمو کہ کَشِک ہرا کہ اشکن ء (براہوئی)
مرے کوماریں شاہ مدار (اردو)

ہر جا کہ سنگ آست، بہ پای لنگ آست (فارسی)

Flies go to learn horses. (or) Thread breaks where it is the weakest.

سرے کہ ساٹے، عمرے سد سال انت (یا) سرے کہ ساٹے سد سال ئی امر بیت (یا)
سرے کہ ساتے سد سالے امر انت (یا) سرے کہ نہ ساتے یک روچے عمر انت (بلوچی)

پرہیز علاج سے بہتر ہے (اردو)

علاج واقع پیش از وقوع باید کرد (یا) حفظ صحت از علاج اہم است (فارسی)

Prevention is better than cure. (or) Care is better than cure.

سُپو ہما سُپوانت (یا) سُپو ہما سُپوانت ایوک ءِ جُل ءِ آستر گے بدل انت (یا)
 سُپو ہما سُپوانت ایوک جُل ءِ آسترے بدل انت (یا) پتو ءِ سہت ءِ زیور ءِ سربار، پتو ہما پتوانت (یا)
 سُپگ ہما سُپگ انت (یا) حر ہما حر انت، جُلے بدل انت (بلوچی)

آخہ بیرس تہ، سُپو امو سُپو ءِ (براہوئی)

گدھادھوئے سے کچھڑا نہیں ہوتا (اردو)

خرار جل ز اطلس پوشد، خراست (یا) خر موسیٰ بہ مکہ رود، ہنوز بیاد ہا خر باشد (فارسی)

An ape is an app, a varlet is a varlet, though they are clad in silk
 scarlet.

سوچا کیں جبرکنگ / گُوشنگ (بلوچی)

جل کٹی باتیں کرنا (اردو)

سر سلامت بہ بیت کُلاہ باز انت (یا) سرے بیت کُلاہے بیت (بلوچی)

کاٹم سلامت مرے، ٹوپ بازے (یا) کاٹم اس مس، ٹوپ مروتہ (یا) بھٹھل سلامت مرے، برم زو
 بریک (براہوئی)

جان بچی تولا کھوں پاؤئے (یا) سر سلامت ہو تو دستار سلامت ہوگی (اردو)

دستار سلامت ہو تو سر اور ملینگے

پہلے کسی دامن سے تو پتھر نکل آئیں (میرساگر)

Life is better than a bag full of gold.

سگئے و ہدء مردم ءِ حد اید کئیت (یا) و ہدے کہ زمین جُحمیت گُڑا بانگ دینت (یا)

تاں کتے سرپاد مہ وارت، کس نہ گُوشیت یا اللہ (بلوچی)

چوناہا گوں کاڑاں وت جُب انت ملا

وہدے کہ زمین جُمہیت گڑا بانگ دینت (مُبارک قاضی)

سختی ناوختہ بندغ خُدا ۛ یاد کیک (براہوئی)

جب زمین لگی پھٹنے، تو پر ساد لگے بٹے (یا) مصیبت کے وقت خدا یاد آتا ہے (اردو)

The danger past and God forgotten.

سنگے کہ گر ان انت وتی جاگہ ۛ انت (یا) گر ان ۛ بہالک بیت، سُبک ۛ بہالک بیت (بلوچی)

خل کُبین ۛ جاغنا تینا (یا) خل کُبین ۛ تینا جاگہ غاجوان ۛ (براہوئی)

سال سک انت سلاہ حق انت (یا) نان ۛ دنیگ سک انت بلے سلاہ ۛ جنگ حق انت (یا)

داد ۛ دنیگ سک انت، صلاح حق انت (بلوچی)

سال سخت ۛ، صلاح حق ۛ (یا) اَرغ ۛ تنگ سخت ۛ، ولے سلاہ خلنگ حق ۛ (براہوئی)

سُر نائی باز انت، دُہلی ۛ کج ۛ وار بیت (یا) سُر نائی باز ات، دُہلی ۛ کج ۛ موہ ر سیت (بلوچی)

مرچی ہر دُہلی ۛ سُر نائی سر انت

کہ بلوچ ذاتانی گلئیں باریگ ۛ جنگ (مُبارک قاضی)

داخہ دول خلوک تو لوک اف کہ ساز گرے وار برے (براہوئی)

سد ڈک زر گرسی، یکے آہن گری (یا) سد ڈک زر گرے ۛ یکے آہن کارے ۛ (بلوچی)

سونار کی ٹک ٹک، لوہار کی ایک دھک (یا) سو سونار کی، ایک لوہار کی (اردو)

سے روچ ۛ دیم مہمان بوہ کنت (یا) مہمان یا وبال ۛ جان (بلوچی)

ہڑ دے نامہمان ۛ قدر آف (یا) ہڑ دے نا اینوک بروک ۛ قدر آف (یا)

مہمان بریک نت ناہور آٹ، کاکہ زور آٹ (براہوئی)

ناخواندہ مہمان، وبال جان (یا) روز مہمان، بلائے جان (یا) سدا کا مہمان، وبال میزبان (یا)
قدر کھودیتا ہے، روز روز کا آنا جانا (یا) ایک دن کا مہمان، گلاب کا پھول، دوسرے دن کا مہمان، کنول
کا پھول تیسرے دن کا مہمان، گھر گیا بھول (اردو)

مہمان عزیز است مگر تاسہ روز (فارسی)

A constant guest is never welcome.

سازاں سازی جن انت، ماراں جوگی گرانٹ (یا) ہرچ مردء ہرچ کار (بلوچی)
بمل پہ گپء چیل نہ بیت عرش نصیبء
ہر کس وتی بستارء ہر کس وتی کارء (منظور بسمل)

ہر کس تینا کاریمء چانک (براہوئی)

ہر کوئی اپنا کام بہتر جانتا ہے (یا) جس کا کام اسی کو سانبھے (اردو)

Every person does his business the best.

سیاہی دگہ رنگے نیاریت (یا) چلے لیگار نہ بارت (بلوچی)

کالے صابن مل کر گورے نہیں ہوتے (اردو)

A crow can not become whiter by washing itself with the soap.

سواہان داسء تیز تر کنت (یا) کار مردء صابون انت (بلوچی)

مشق سے حافظہ بڑھتا ہے (اردو)

Practice sharpens the memory.

ساہہ برؤت بلے عزتء پردگ بہ بیت (یا) پلے کہ کپیت جنگء پچر نہ دنت ننگء (بلوچی)

جان جائے پر ایمان نہ جائے (یا) جان جائے پر آن نہ جائے (اردو)

Let life go if honor remains.

سیرین ۽ کچک بہ بو، بلے غریب ۽ کچک مہ بو (بلوچی)

غریب ہی گرا سے (براہوئی)

غریب ہی لعنت ہے (اردو)

Poverty is a great sin.

سکیاں زانگ بنت، دوست ۽ دشمن (یا) مردہانت سکیاں اوشنتنت (بلوچی)

بندغ سختی ناوخت ۽ چائینگ مریک (براہوئی)

وقت پڑنے پر جانے کون میری، کون میت (اردو)

Adversity is the best judge of a friend and a foe.

سنگ ۽ سر میٹرینگ نہ بنت (یا) سنگ ۽ سر میٹرینگ نہ بنت (بلوچی)

تلارٹی کاٹم ۽ خلیسہ توکاٹم پٹک تلار پٹک (یا) مش اٹی کاٹم ۽ خلیس تو مش ۽ بچ مٹک نا کاٹم پٹک (براہوئی)

سوار پیادگ ۽ ہال ۽ زانت (بلوچی)

سوار ۽ پیادہ نہ حال نا خبر آف (یا) سوار ۽ پیادہ ۽ میر ۽ لنگڑ نہ خبر آف (براہوئی)

راحت طلباں درودل زار نہ داند (فارسی)

ساہ ہر کس ۽ دوست انت (یا) ہر کس ۽ قتی ساہ دوست انت (بلوچی)

ساہ ہر کس ۽ دوست ۽ (براہوئی)

زندگی سب کو پیاری ہے (یا) اپنی جان سب کو پیاری (اردو)

Life is sweet to everyone.

ش

شوانگ ۽ راشند ۽ کشت، گوشت اِش کہ بستگاں گپتگ (بلوچی)

شوان لنگڑی آن تما، پائے بٹور کنگ (یا) شوک لنگڑی آن کسک پائے نیون کیک (براہوئی)

چہرہ بتارہا تھا کہ مارا ہے بھوک نے
اور لوگ کہہ رہے تھے کہ کچھ کھا کہ مر گیا (اردو)

شامے نیست، سہور ۽ پاد کئیت (بلوچی)

آفتہ روجہ بامنگ نا، پاک سحر آنت کئیو (یا) سٹ خنپک، سُنبار خوانک (یا)
اسے کس جن تود متویکہ پانک پھلی آچچ آسوار مریرہ (براہوئی)

گھر میں نہیں ہیں دانے، اماں چلی بھننا نے (یا) گھر میں نہیں ہے آٹا، دل مانگے ہے پراٹھ (اردو)

شپ ستر تہار بہ بیت، مات ۽ گہار پید اور انت (یا) شپ کہ تہار انت، ناں پہ مات ۽ گہار انت (بلوچی)

نن اخہ تار مہ مرے، ایڈلمہ درست ۽ (براہوئی)

رات لاکھ اندھیری ہو، ماں بہن کی تمیز ہوتی ہے (یا) اپنے پر اے کی پہچان (یا)
انسان جتنا کمینہ ہے، اپنی ماں کو ضرور پہچانتا ہے (اردو)

A man recognizes church if nothing else.

شُر دین گوہ ۽ کنگ مہ کن (یا) شُر دین گوہ ۽ سنگ مہ جن (یا) شُر دین گوہ ۽ لٹ مہ جن (بلوچی)

منگی دان ٹی ڈوک ناخنگ (یا) خاچو کا دوشہ ۽ بش کہ (یا) خاچو کا کُچک ۽ خل کاری کہ (براہوئی)

سوتے راڈنہ جگاؤ (یا) سوتے کونہ چھیڑو (یا) بھڑوں کے چھتے کو مت چھیڑو (یا) نہ چھیڑ ملنگاں نوں (اردو)

فتنہ خفتہ را مکن بیدار (فارسی)

Let sleeping dogs lie.

شپ پہ تجک روچ نہ بیت (یا) شپ پہ گریوگ روچ نہ بیت (بلوچی)

نن رُمب اٹ دے مفک (براہوئی)

Sad hours seem long. (or) Grief makes one hour ten.

شتریں مردُم ۽ عمر نہ بیت (یا) جو انیں مردُم ۽ عمر کم انت (بلوچی)

جو اننگانہ عمر کم اے (یا) خرما و ملحنوت گچین دیرہ (یا) جو ننگا ۽ خُدا قد کن ہم ایسک (یا)

جو ننگا ۽ خُدا نئے کُنگ کن الگ، نئے بنگ کن (براہوئی)

رب کا پیارا، جلد سُدھارا (اُردو)

شانے کہ ہلند سُشد، تبر خورد (فارسی)

Whom God loves do not die younger

شال ۽ ذورے، شالگ ۽ پل ۽ مان جن (یا) مردُم پہ حر ۽ لڈ ۽ ہم کار کپیت (یا) مردُم پہ کور ۽ ایشرک ۽

ہم کار کپیت (یا) مردُم ۽ گوں یک ۽ ٹال ۽ ہم کار کپیت (یا) شال ۽ پوش ۽، شالگ ۽ پل ۽ مان جن (یا)

مردم ۽ پہ پیش تاک ۽ کپیت (بلوچی)

چہ وت ۽ کمتر مہ لیک کم دزر س ۽

مردم ۽ پہ پیش ۽ ٹال ۽ کار بیت (مبارک قاضی)

بندغ ۽ بیش نالڈ توں ہم کار یم تمک (یا) گڑ اپارینے کنے بٹپہ ای ناکار یم آٹی بریوہ (براہوئی)

رکھی ہوئی چیز کبھی نا کبھی کام آتی ہے، چاہے وہ سانپ کا سر ہی کیوں نا ہو (یا)

دُنیا میں کوئی چیز بیکار نہیں (اردو)

داشته آید بکار، گر چہ باشد سر مار (فارسی)

Nothing is useless in the world.

شوم ءِ اشتراءِ سرءِ ہم کچک وارت (یا) بخت کہ کپیت، اشتراءِ سرءِ ہم کچک وارت (یا)
بخت کہ کپیت حلواہ دنناں پروشیت (یا) بخت کہ کپیت، باخوشہ دپ ءِ کپیت (بلوچی)

اُج نازیا دوشہ کنگ تہ (یا) شومے اُج نازی ءِ کچک کنیک (براہوئی)

بد نصیبی جب آئے تو اونٹ چڑھے کوکتا کاٹے (اردو)

There is no remedy against misfortune.

شوم ءِ حر گر کاں وارت ءِ نگہت ءِ وتی مہر بست (یا) شوم ءِ مال گر کاں وارت ءِ نگہت ءِ وتی مہر بست
(یا) شوم ءِ کشار بے دان انت (بلوچی)

شوم ننا مال خلنگ، بختاورے ڈاہ تمگ (براہوئی)

A great fortune in the hands of a fool is misfortune. (or)

Curt cows have short horns.

شرع ءِ شرعے نیست (بلوچی)

شرع ٹی آنت شرم آسے (براہوئی)

شرع میں کیا شرم (اردو)

شپ ءِ را گوش بر ءِ روج ءِ زبان (بلوچی)

نن تے خف ارے، دیئے زبان (براہوئی)

دیواروں کے کان ہوتے ہیں (اردو)

Walls have ears.

شگام رگام نوکیں تام (بلوچی)

شغان مغان، پوسکنا تام (براہوئی)

شوہ بدل کناں، بہت چوں کناں (یا) تخت و بدل کناں، بہت چوں کناں (یا)
تخت بدل بیت بہت نہ بیت (بلوچی)

اریھے بدل کیو بخت و امر کیو (یا) تخت بدل مریک، بخت منک (براہوئی)
تقدیر کا لکھا بدل نہیں سکتا (اردو)

شاہ گدا بنت و گدا شاہ (بلوچی)

شاہک گدا میرا، گدا اک شاہ (یا) بندغ و ختن شاہ و ختن گدا، اسہ رنگ آٹ
خداے (براہوئی)

شوم شوم و ہفت کوہ و پشت و در گج ایت (بلوچی) کہ گج باج گراید، راست باراست (فارسی)
شوم شومے ہفت کوہ آں درست کیک (براہوئی)

شوانگ و راشد و کشت گشیت بستگاں کپتنگ (بلوچی)
شوک لنگڑی آن کسک پائے نیون کیک (براہوئی)

شریں دیگ و گندگیں کتے رچیت (بلوچی)

گندہ غاتغاک جو اننگا بے دیرتے شولیرا (براہوئی)

شرم یک پٹے آپ انت کہ مردم و چم و انت (یا) شرم یک آپی تر مپے (بلوچی)
شرم آسے پڑی اسے (یا) حیا آسے دیر نہ تر مپ آسے (براہوئی)

شریداری و دیگ نہ گردیت (بلوچی)

شریکی نالوئی لہر کپک (یا) شریکی آمال آن بے مالی تہ زبرء (براہوئی)

یامارے ساجھے کا کام، یامارے بھادوں کا لگام (اردو)

شیطان ۽ عمر دران ج بیت (بلوچی)

حر امزادے کی عمر لمبی (اردو)

شیکن ۽ شیر (یا) گپتار ۽ غازی (یا) کمبل ۽ شیر ۽ دگہ ۽ جنگل ۽ شیر ۽ دگہ (بلوچی)

من مدام جنگ ۽ پڑ ۽ نام کٹینگ

شیکن ۽ غازی نیاں باور بہ کن (مبارک قاضی)

شیر قالین دگر و شیر نیستاں دگر آست (فارسی)

شمس دشی، دریا ہُشی (یا) گمگ پہ دریا ۽ بہ رسیت، دریا ہشک بیت (یا) ہشک پاد (بلوچی)

جہاں جائے بھوکا، وہاں پڑے سوکھا (اردو)

پابر دریا بیزاری خُشک میشہ (فارسی)

قدم نامبارک و مسعود

گر بہ دریا رود بر آرد دود

شوم پاد (یا) حشک پاد (گالریچ) (یا) شمس دشی، دریا ہُشی (بلوچی)

جہاں جائے روکھا، وہاں پڑے سوکھا (یا) سبز قدم (یا) دریا پر جانا اور پیا سے آنا (اردو)

شوق ۽ قیمت نیست (بلوچی)

شوق ۽ بہا آف (براہوئی)

شوق کے آگے کچھ نہیں (یا) شوق کا کوئی مول نہیں (اردو)

Nothing is impossible to a willing mind.

شریں جن مردء شُرکت (بلوچی)

جوانگاز ائیف آرغ ناستارء بڑا کیک، گندہ انگا شیف کیک (یا)
جوانگاز ائیف مہمانء فحیسه بش کیک، گندہ انگا اوغسہ بش کیک (یا)
جوانگاز ائیف ارےء پلونه کیرغان پڑدہ کیک (براهوئی)

اچھی بیوی، اچھا خاوند (اردو)

A good wife makes a good husband.

شیرء شکر بوہگ (گالریچ) (بلوچی)

ہمودا تہلی آں تا سے گلباں
دودل شیرء شکر بوتگ کجا نگو (مبارک قاضی)
شیر و شکر ہونا (اردو)

شُبَانگ ء راشدء کُشت گوشت اش کہ بستگاں گپتگ (بلوچی)

خرمالا غری آن تمنا پاریرنگی کیک (براهوئی)

شیرء تہاپٹء کپگ (گالریچ) (بلوچی)

دال میں کچھ کالا ہے (اردو)

There is something wrong in the bottom.

ص

صبرء پدؤمبگ انت (یا) صبرء بر شیر کن انت (یا) صبرء بہاسد گوہر انت (یا) صبرء بہاسد تنگو انت
(بلوچی)

ہما سالانی سالء انتظار انت
نصیبء صبرء بر پیٹگ کجا نگو (مبارک قاضی)

صبر نا بشحاک بازو (یا) صبر نا برم ہنن مریک (یا) سگ خرینء، میوہ تا ہننء (براہوئی)

صبر کا پھل میٹھا ہوتا ہے (یا) صبر کی داد، خدا کے ہاتھ (اردو)

ہر کہ صبر نیست، حکمت نیست (یا) صبر تلخ است و لیکن بر شیریں دارد (فارسی)

Patience has its reward. (or) Patience fruit is always sweet.

ع

علت رؤت، عادت نہ رؤت (یا) ہیمل رؤت، عادت نہ رؤت (یا) برو ہیمل، مرو عادت (بلوچی)

علت کانگ، عادت اینیک (براہوئی)

چور چوری پر ہیر اچھیری سے نہ جائے (یا) بری عادت کبھی نہیں جاتی (یا)
بھاؤ بدلتے رہتے ہیں، سبھاؤ نہیں بدلتے (اردو)

علت برود، عادت نرود (فارسی)

Habit is second nature. (or) Habit becomes the second nature. (or)

A fox changes its skin, but not its habits.

علم انسان ۽ سیمی چم انت (یا) علم عالمانی چم انت (بلوچی)

علم بلو ہستی اسے (براہوئی)

علم بڑی دولت ہے (اردو)

Knowledge is power.

عقل سد من بیت، علم دوسد من بیت (بلوچی)

ایک من علم کے لیے دس من عقل چاہیے (اردو)

یک من علم رادہ من عقل باید (فارسی)

عزت دئے، عزت گندئے (بلوچی)

عزت تروس، عزت خنوس (یا) عزت، عزت ناغلام ۽ (براہوئی)

عزت دو، عزت لو (یا) اپنی عزت اپنے ہاتھ (اردو)

Honor, you will be honored. (or) Give respect, have respect.

عزت و ذلت اللہ کی دست و انت (بلوچی)

عزت و ذلت اللہ نادوٹی و (براہوئی)

عشق و گنوک سار نہ بیت (یا) عشق و علاج نیست (بلوچی)

عشق و گنوک سار منک (براہوئی)

عشق اندھا ہوتا ہے (یا) محبت اندھی ہوتی ہے (یا) پیت کی ریت ہی نرالی ہے (اردو)

عاشق کو رمی باشد (فارسی)

Love is blind. (or) Love is incurable.

عاشق و چم و چارگ و چے بیت (یا) مہر پہ دیدار باز انت (بلوچی)

عاشق ناخن و ناخننگ اٹ انت مر یک (براہوئی)

عقلے ماں پادے پونز و انت (یا) عقلے ماں پادے گڑ انت (یا) چہ عقل و شپاد انت (بلوچی)

نیاڑی نا عقل گڑی ٹی (براہوئی)

عقل گھاس چھرنے گئی ہے (یا) عقل بڑی ہے یا بھینس (اردو)

His wits have gone a wool gathering.

عزت یک برے شت، پدے نیت (بلوچی)

شرم آسے پڑی سے (براہوئی)

آبرو ایک بار گئی واپس نہیں آتی (یا) گرنا آسان ہے، اٹھنا مشکل (اردو)

Lost reputation is seldom regained. (or)

You may soon fall than rise.

عشق ۽ مُشک چیر نہ بنت (بلوچی)

عشق و مسک ڈھلنگ مفسہ (براہوئی)

عشق اور مُشک چُھپائے نہیں چُھتے (اردو)

عشق و مُشک پنہان نمی ماند (یا) بوئے مشک پنہاں نمی ماند (فارسی)

Love and a cough cannot be hide.

عیب چہ باسکان انت کہ کمان تیر نہ بارت (بلوچی)

اے باسکانی ردی دائم ۽ ہستیں قاضی

بہ چار تیر ۽ کمال ۽ نشانگ ۽ یل دے (مبارک قاضی)

عیب چندے باسکان انت کہ کمان نہ بارت تیر ۽

داں کہ ناتپاکی ۽ سائکلاں بہ سنداں من (نثار یوسف)

دیر ماس آن لڑ دے (براہوئی)

گھر کا بیدی لٹکا ڈھائے (اردو)

غ

غریب ۽ راست ہم دروگے (بلوچی)

غریب ناراست ہم دروغے (یا) غریب ناڈیواناٹ بے تیلی آن کہیک (براہوئی)

چراغ مُفلسان نورے ندارد (فارسی)

غریبی میارے نئے (یا) واری عیے نہ ۽، گندگی عیے (بلوچی)

غریبی میارس اف (یا) غریبی وپوریا میارس اف (براہوئی)

غم نہ دارے، بُزبہ دار (بلوچی)

غم اف نے تو ہیٹ نُس تور (براہوئی)

فکر نہیں تو بکری پال (اردو)

غم نہ داری، بُزبخز (فارسی)

ق

قاسدء کو ہگ مہ بئے (یا) کو ہگ ء کاسد مہ بو (یا) نصر وء مات ء کپن ء مہ کن (بلوچی)

نصروئی ناکفن ء (یا) تنکھ ٹلا برے، ناجوڑ کہیک (یا) تاکہ دائی بس، مائی چھنء خنا (براہوئی)

تریاق جب تک عراق سے آئے، سانپ کاڈ سا جان سے جائے (اردو)

تاتریاق از عراق آوردہ شود، مار گزیدہ مردہ باشد (فارسی)

قبر ء حال ء مردگ بہ زانت (بلوچی)

قبر نءا حالے مُردہ چائیک (براہوئی)

قبر ء دانکھ حد ء بہ جن (یا) حد ء آدم آپ در کسیت (بلوچی)

قبرے کچ اسکان خُت (براہوئی)

اپنی حد میں رہو (اردو)

Do not cross the limtes.

قصہ ء ہلاس بونگ (بلوچی)

قصہ ختم منس (براہوئی)

قصہ تمام ہونا (اردو)

قبر ء بر اش گوں (بلوچی)

قبر میں لے جاؤ گے (اردو)

You can't take it with you.

ک

کارء بہ کن پکا، رندء مہ جن چکء (بلوچی)

کاریمء کر یس پکا، پدی چک خلیپہ (براہوئی)

آپ کاج مایا کاج (یا) وقت کا ایک ٹانکا بے وقت کے سو ٹانکوں سے بہتر ہے۔ (اردو)

کس نخر دپشت من چوں ناخن انگشت من (فارسی)

Self-done is well done. (or) A stich in time, saves nine. (or)

Be sure you are right then go ahead. (or) No eye like the master's eye.

کنز کہ بر کاریت، لٹء سرء وارت (یا) کنز کہ کاریت برء، لٹ وارت ماں سرء (بلوچی)

سنگء لٹانی حسابء سر جمی کئے داشت کنت

ہو! کنز کپتنگ پد ابرء بر اللہوت انت (یونس نصیر)

ہر کس ہنینا درختء خل خلیک (براہوئی)

پھل دار درختوں پر ہی پھتر پھینکے جاتے ہیں (اردو)

Stones are thrown only at fruitful trees.

کندگء پد گریوگ انت (بلوچی)

اوغینگ آن پد مخینگ بریک (یا) باز مخینگ آن پد مودہء (براہوئی)

جتنا ہنسوگے اتنا روگے (یا) ہر کمال کو زوال ہے (اردو)

ہر کمالے رازوالے (فارسی)

If you sing before breakfast, you cry before night. (or)

To every spring there is an autumn.

کرک ۽ پانگ بونگ (یا) پگ ۽ وکیل (یا) کرک ۽ پانگی (یا) سیرک ۽ سوک ۽ واد ۽ سوک (یا)
کرک ۽ آپ بندگ (بلوچی)

ثواب ناعذاب، کمر ٹوٹی مُفت میں (اردو)

What greater crime than loss of time.

کاہ دگرے نیگ انت، بلے کاہ دان وتیگ انت (یا) کاہ دان اگاں دگر نیگ انت، بلے لاپ تی وتیگ
انت (بلوچی)

ارغ پینائے، پھڈتینائے (براهوئی)

کورانہ جاہ قلندر انت (یا) بگاہانی جاہ بگدر انت (یا) گکڑ ۽ بال تا جنتر ۽ دون ۽ (بلوچی)

ملانا زور مسیت اسکاں (یا) ملانا ہند مسیت ۽ (براهوئی)

ملا کی دوڑ مسجد تک (اردو)

A priest goes no further than the church.

کنگ ۽ ماہی (یا) دست نیگ ۽ پہ پاد ۽ یل مہ دے (بلوچی)

با سہ باخو ۽ دو سہ باخو کن دے ایتک (براهوئی)

کور اں ملتان در گپنگ (یا) کور ملتان ۽ شنگ (بلوچی)

کور ملتان ۽ خنا (یا) کور ملتان ۽ خنا شمسو باوہ نہ اراء خنتو (یا) کور ملتان ۽ سر مس (براهوئی)

آدمی پوچھتے پوچھتے لندن پہنچ جاتا ہے (یا) پوچھتے پوچھتے دلی پہنچ جاتے ہیں (اردو)

پُرساں پُرساں بہ کعبہ بتوان رفتن (فارسی)

He who has a tongue in his mouth can find his way anywhere. (or)

Ask about it and you will get it.

کوریں چماں پٹے ارس بازانت (یا) نیستی ء شمشوگہ انت (بلوچی)

کورنگاخن آن خرینکس تے بازء (یا) نزدکا دز نناخیری ہم گنج سے (براہوئی)

نہ ہونے سے تھوڑا بھی اچھا (یا) نہ ہونے سے کچھ ہونا بہتر ہے (یا) بھاگتے چور کی لنگوٹی سہی (یا)
نادہندہ سے جو نکلے سو غنیمت (اردو)

از خرس موئے بس است (فارسی)

Something is better than nothing. (or) Better small fish, than empty dish. (or) To get from a miser a trifle is a great matter. (or)

Half and loaf is better than none.

کاراں کنت شاہ مُراد، لٹاں وارت دل مراد (یا) کاراں کنت کریم داد، لٹاں وارت رحیم داد (بلوچی)

میل ء درے خرما، چوٹ لگا شو ان ء (یا) کاریے خراب کرینے نت، مچ کنیک لُخ (براہوئی)

کرے کوئی بھرے کوئی (یا) طویلے کی بلا، بندر کے سر (اردو)

One slays, another pays. (or) To rob petter, to pay Paul. (or)

The sins of parents visit their children. (or)

One does the harm, another gets the blame.

گس نہ گو شیت کہ منی دوگ ترپش انت (یا) کس نہ گو شیت کہ منی ڈوڈک ء شیر

ترشپ / ترپش انت (یا) کس نہ گو شیت کہ منی دپ بوہ کنت (بلوچی)

کس نگوید کہ دوغ من ترش است (فارسی)

کس پاپک کناوٹ گند کیک (یا) کس پاپک کنا با گند کیک (یا) کس پاپک کنا ڈگی ناپاٹ سورء (براہوئی)

اپنی رائے کو کوئی غلط نہیں مانتا (یا) اپنی دہی کو کوئی کھٹا نہیں کہتا (اردو)

Our opinion is never wrong. (or) Nobody cries stinking fish.

ٹُچک وکیت، کاروان وتی راه ءرؤت (بلوچی)

ٹُچک وک، کاروان تینا کسراٹ کائیک (یا) گچکاک وکیرہ، کاروان کاہیک (یا)

ٹُچک غوک، کاروان کائک (براہوئی)

گتے گتے بھونکا کرتے ہیں، راجہ راجہ سنا کرتے ہیں (یا) گتے بھونکتے ہیں اور کاروان اپنی راہ چلتا ہے (اردو)

شیر گر و صل آفتاب نخواهد، رونق بازار آفتاب نکاہد (یا) مہ نور می فشاند و سگ بانگ می زند (یا)

آواز سگاں کم نہ کند رزق گدرا (فارسی)

Cattle don't die from crows crushing. (or) Dogs bark, but caravan goes.

کاریگ و رانت نان ء گوشت، بے کار و رانت مُشت ماں گوش (یا) کاری وتی کار ءر و انت، بے کار وتی

روچ ء برانت (یا) خر اسان، نان آسان، نان آسان پہ کار آسان (یا) دست سُریت، دپ

سُریت (بلوچی)

دو سُریک، با سُریک (یا) حرکت کہ، خُدا برکت کیک (یا) حیلہ کر، وسیلہ مریک (براہوئی)

کام ہی اچھا دوست ہے (یا) سیوہ بن میوہ کہاں (اردو)

ہر کہ خدمت کردہ او مخدوم مُشد (فارسی)

Our work is our best friend. (or) No pain, no gain. (or) No cross, no crown.

کیسگ ء دانکے نہ داریت، چادر ء سا بون مالیت (یا) بچکے پہ کون ء مہ گند، گو کے پہ زیارت ء بہ گش (یا)

کیسگ ء دانکے نہ داریت، زیارت ء گو کے کُشیت (یا) پاگ ء پڑ کہ ء پچی، ہشکیس ملگ ء پچی (بلوچی)

اخہ در بیرم ء ناہموخہ نتے مُریف (براہوئی)

چادر دیکھ کر پاؤں پھیلاؤ (یا) جیب میں نہیں کھلی کی ڈلی، چھیلا پھرے گلی گلی (اردو)

Cut your coat according to your clothe.

کورء دپ دارگ بیت، قومء نہ بیت (بلوچی)

بولان نا جل تفنگ مریک، بندغاتا با تفنگ مٹک (یا) ہر کس نانتینا بائے (یا)
ڈور نہ با تورنگ مریک، شار نہ با تورنگ مٹک (یا) جل سنا با تفنگ مریک، شہر نانا تفنگ مٹک (براہوئی)
جتنے منہ اتنی باتیں (یا) خلق کا خلق کس نے بند کیا (اردو)

As many mouth, so many opinions.

کاراں کنت کارگیر، کاہاں وارت ڈگی (یا) سکلیاں ماء و شیاں بیگانگ و رانت (بلوچی)
کاریم تے یک کارگیر، بیٹے کُنیک ڈگی (یا) ڈوہیک بیش، کُنیک خراس (یا)
لنگار یک خراس، اسپست کُنیک ڈگی (یا) دھک جلیک بولو، کھٹ کُنیک پخیر (براہوئی)
دکھ بھرے فاختہ، کوئے انڈے کھائیں (یا) محنت کرے بی مینا، کوئے انڈے کھائیں (یا)
جنے کوئی گوند مکھانے، کھائے کوئی (اردو)

One beats the bush another catches the bird.(or)

One beats the bush, the other gets the hare. (or)

One takes the trouble, and another takes the credit.

کوہنیں پتینک مہ پٹ (بلوچی)

پوتی پٹے پہ (براہوئی)

گھڑے مُردے مت اکھاڑو (یا) گئی گزری باتیں جانے دو (اردو)
برگزشت ہا صلوة (یا) گزشتہ را صلوة، آئندہ را احتیاط (فارسی)

Let the past burry dead.

کر گوشک بہارء چے چریت (بلوچی)

مُرو ہڑی مروئے، تو انتس کروئے (یا) مُرو
ہڑی مروئے، آٹء باخلوئے (براہوئی)

کم قیمت بے الت نہ انت، گران قیمت بے حکمت نہ انت (یا) گران قیمت بے حکمت نہ انت (بلوچی)

گران قیمت بے حکمت آف (براهوئی)

مہنگاروئے ایک بار، سستاروئے بار بار (اردو)

ھچ ارزانی بے علت نیست و ھچ گرانی بے حکمت نیست (یا) ہرچی پہ قامت کہتر، بہ قیمت بہتر (یا)

آرزاں بہ علت، گراں بہ حکمت (فارسی)

A cheap buyer takes bad meat.

چُک ۽ لٹک راست نہ بیت (یا) سگ ۽ چوٹیں دُمب پہ بندگ راست نہ بیت (بلوچی)

کچک نالٹک سیدھا منک (براهوئی)

کتے کی دُم کبھی سیدھی نہیں ہوتی (اردو)

دم سگ راست نشود (فارسی)

The wolf may lose his teeth, but never his nature. (or)

What is bred in the bone will never come out of the flesh.

کٹ ۽ نوزدہ، ہرچے بیست، آئی ۽ راوشمال کس ۽ نہ دیست (بلوچی)

آمدنی آٹنی، خرچہ روپیا (اردو)

کپتنگ انت کوہ کہ جاہ جنگ چمپاں (یا) شگنر لُنڈانی باہوٹ انت (بلوچی)

ملک آک مروختیا، بادشاہی مرویتا (براهوئی)

اندھوں میں کاناراجہ (یا)

خالی گھر بھڑوں کاراج (یا)

ہر شاخ پہ الو بیٹھا ہے، انجام گلستان کیا ہو گا (اردو)

کس نباشد در سرائی، موش باشد کدخدائی (یا) آدمیاں گم شدند، ملک خُد اُخر گرفت (فارسی)

A figure among ciphers. (or) The worst pig often gets the best pear.

کوارے نہ کوارے بٹے (یا) کیسڑے نہ کیسڑے بٹے (یا) کانجے نہ کانجے بٹے (بلوچی)

ناؤ میں خاک اڑانا (اردو)

زاتی کنی روتی کنی میخور مت (فارسی)

کور دید بوگ (کالرتچ) (یا) عقل ۽ کور بوگ (بلوچی)

عقل کا چراغ گل ہونا (یا) عقل کا اندھا (یا) عقل سے پیدل (اردو)

کور ۽ دیم ۽ گریوگ چمانی زیان (بلوچی)

کھور نامونا اوغینگ خنتا زوالی ۽ (براہوئی)

اندھوں کے آگے رونا اپنے دیدے کھونا (یا) بھینس کے آگے بین بجانا (اردو)

باسیہ دل چہ سود خواندن وعظ، نرود میخ آہنین در سنگ (فارسی)

He that will not be counselled can't be helped.

کلاگ شیواریں، بلے وردے ڈونڈانت (یا) چانوگرچات ۽ کپیت (بلوچی)

بازہشاری آن خاخوپی کُنیک (براہوئی)

تیراک ہی ڈوبتے ہیں (اردو)

اے روشنی طبع تو بر من بلا شُدی (فارسی)

Goodswimmers often drown.

چانبول جنوک یک رووروک، مورینک سروروروک (یا) کم کم بور، مدام بور (بلوچی)

کم کُن، ہمیشہ کُن (یا) مچے کُن ہڑدے کُن (یا) بھاز کُن، آسے دے کُن (براہوئی)

کم بے خُر ہمیشہ بے خُر (یا) کم خورد عزیز من، نہ خورد جان من (فارسی)

کڑوک چے ۽ کڑوک ۽ لڈ ۽ بارچے (بلوچی)

ہے کہ شعر پر بنداں ۽ جیڑاں

کڑوک ۽ رادگے چے لڈ ۽ بارے (مبارک قاضی)

پٹہ ہڑی مروے، آٹ ۽ باخلوے (براہوئی)

کیا پڈی اور کیا پڈی کا شورہ (اردو)

کینگ ۽ دارگ (گالریچ) (یا) ضد ۽ دارگ (بلوچی)

ضد باندھنا (یا) ضد پکڑنا (اردو)

کاہے بور، راہے برو (بلوچی)

چنڈس کُن، گامس ہن (براہوئی)

کمزات وتی کمی ۽ رگ ۽ روت / کنیت (بلوچی)

اصل سے خطا نہیں، کم اصل سے وفا نہیں (اردو)

کورپہ سُر مگ چم چنہ بیت (بلوچی)

کور سرمہ کنگ آٹ خنی منک (براہوئی)

کورچے لوٹیت، دوچم (یا) کورچے لوٹیت؟ دوچم رُژنائیں (بلوچی)

کورخوائنک اراخن (براهوئی)

اندھا کیا چاہے دو آنکھیں (اردو)

کور ازخدا چہ می خواهد؟ دو چشم بینا (فارسی)

A wise coming true.

کورء تو کائے، پاد منی ترانت (بلوچی)

خلکان بریوای، حوال ایتسیہ نی (براهوئی)

اُلٹے بانس بریلی کو (اُردو)

کارپہ تو لگ ء کپتگ، تو لگ ٹہل انت (یا) کارپہ تو لگ ء کپتگ، تو لگ ء ٹپر ء سر ء ریتگ (یا)

نازپہ گروس ء، گروس بانگ نہ دنت (بلوچی)

لوڑی ء منٹ کریر، پائے سیداسے اُٹ (براهوئی)

کارپہ کنگ، راہپہ روگ (بلوچی)

وام تسٹ کہیک، کسر اینٹگ کہیک (یا) کسر اینٹگ کُٹک، وام تنٹگ (براهوئی)

کورء جن ء پاسبان حد انت (بلوچی)

کورانگا زائفہ نانیگوان خدائے (براهوئی)

کور کہ کور انت آپ ء تور ء اش کنت (یا) کور کہ کور انت واد ء زانت کہ سور انت (یا)

کور ستر کور انت وتی گوہ ء بوہ ء زانت (بلوچی)

کور اخہ کورء، دیر نا تورے بنک (براهوئی)

کارپہ نیمون نہ بنت (بلوچی)

کاریمک نیمون اٹ مفسہ (یا) نیمون ۽ برباتک اٹی ہم جاگہ آرے (یا)
نیمون ۽ حُن اٹی جاگہ آرے (براہوئی)

نہ کرنے کے سو بہانے (یا) بھیگی ملی بتانا (اردو)

خوئے بدرابہانہ بسیار (یا) بدخورا، بہانہ بسیار (فارسی)

He who has a mind to beat adog, will easily find astick.

کٹ ۽ وت ننگ ۽ وت (بلوچی)

کٹس تینٹ، چٹس تینٹ (براہوئی)

کور ۽ سنگ کہ نرم بوتیں انت، تولگاں جات انت (بلوچی)

خلک خلکن مسورہ شوکاک ڈلارتہ (براہوئی)

کس ۽ پیازمہ وارت دپ ۽ بوہ نہ کنت (بلوچی)

کس اس پیاز گنپ، باتہ گند کپک (یا) دانکہ پیاز کنپیس بانا گند کپک (براہوئی)

کار ۽ کسب عیسیٰ نہ ۽ (بلوچی)

مزدوری میار اس اف (یا) پوریا خواری میار اس اف (یا) غریبی و پوریا میار اس اف (براہوئی)

کچی موت ۽ مرگ (گالریچ) (بلوچی)

گتے کی موت مرنا (اردو)

کُس بہ دئے، کال ء بہ دئے چیز کے مال بالابہ دئے (یا) کُس بہ دئے کالابہ دئے چیز کے بالابہ
دئے (بلوچی)

چودنا، اُٹا دودھ بھی لے جانا (اردو)

کوٹنگ ء بہ ور، تراگوں ول ء چے کار (یا) آمب ء بور، استکاں بل (بلوچی)

آم کھاؤ، پیڑ نہ گنو (اردو)

I would have the fruit, not the basket.

کاراں کن انت شاکلی، وژ نام بنت مزن پاگ (بلوچی)

سُچیت وٹ ء جش انت تیل، نام چراگ ء روک انت (سید ہاشمی)

سپاہی لڑتے ہیں، نام سالار کا ہوتا ہے (یا) باڑھ کالے کئی، نام ہو تلو ارکا (اردو)

کوہنیں شراب نوکیں بوتل ء انت (بلوچی)

چیٹ میں داڑھی (اردو)

Old head on young shoulders.

کہبگ ء پہ وت نہ بوت، پہ دگراں چوں بیت (بلوچی)

جس نے اپنی اتاری، وہ دوسرے کی نہیں دیکھتا (یا) رنڈی ناکسی کی جور و ناکسی کا یار (اردو)

He who can not hide his own shame, does not conceal another's.

کہبگ ء بہ جن ہر روج، بان لے بہ کن ہزار روج، انگت ہما کنت وتی دل ء (یا) کہبور اُزور بان ء کن،

گٹپ ء بُزور گڈپ کن، انگت کنت وتی دل نیگ ء (بلوچی)

تم کاٹو میری ناک اور کان میں ناچھوڑو اپنی بانی (اردو)

کئے کئی خُدا بستگ؟ (بلوچی)

دے دنا خُدا ئے خنانه؟ (براهوئی)

کورانی شهرء یک چم بادشاہ انت (یا) کپتنگ آنت کوہء جاہ جتنگ جُچپاں (بلوچی)

ملک آں مرو خیتا، بادشاہی مُرو میتا (براهوئی)

اندھوں میں کاناراجہ (یا) سونا گھر، بھڑوں کاراج (اردو)

کس نباشد در سراپی، موش باشد کد خُدا ئی (فارسی)

A figure is cyphers.

گُسء تہا ہڈ پنگ (گالریچ) (بلوچی)

بال کی کھال زکالنا (اردو)

گ

گُرک ء مات ہر روج پیگ نہ پالائیت (بلوچی)

گُرک بہ بیت یا گُرک ء مات، ہر دو پیگ نہ پالائیت
قاضی سگیشیں گال مہ گوپ، بندہ و اب خُدا آگہہ (مُبارک قاضی)

خرما ہڑ دے بٹور کمپک (براہوئی)

بکرے کی ماں کب تک خیر منائے گی (اردو)

ہر روز عید نیست (فارسی)

Every day is not Sunday.

گنج پدر کثیت، بلے دست ء ہنر نہ کثیت (یا) دست ء ہنر، گنج پدر (یا) پدر پیشہ، جنت تیشہ (بلوچی)

گنج پدر آن دونہنر زیات ء (یا) باوانہ دولت آن تینا دو سنہ کسب جوان ء (براہوئی)

ہنر ہی اصل حزانہ ہے

فخر کیا اس کا کسی نے یاں جو زری پیدا کیا

آدمی وہ ہے جس نے کچھ ہنر پیدا کیا (اردو)

دست ہنر گنج پدر (یا) ایس جا حسب نلخند و ایس جانب نمائد (فارسی)

You must stand on your own feet.

گندگیں مردُم ء ملام بہ دے وت ء دور بہ تاچیں (بلوچی)

گندہ ء بہا بیت تینے مُرکش (براہوئی)

گیش پکتیں دوستی مردء کور کنت (یا) دوستیء گوئڈ داربلے آسرے بڑگوں (بلوچی)

جلد دوستی جلد پچھتاوا (اردو)

Soon friendship, soon repentance.

گوئشگ آرزان انت، کنگ گران انت (یا) گوئشگ وش انت، کنگ گران انت (بلوچی)

پانگے، کنگے فرق ارے (یا) ہیت کروک، کاریم کروک چانگیک (براہوئی)

اینٹیں بنانا آسان ہے، لیکن مکان تعمیر کرنا مشکل ہے (یا) کہنا آسان ہے، کرنا مشکل ہے (اردو)

It's easier said than done. (or) Many can pack the cards, that can't play. (or) Saying is one thing, doing another.

گپء مرچء مصالہ جنگ (گالریچ) (بلوچی)

نمک مرچ لگانا (اردو)

گسء رزان گوں یک دوئیء لازم ڈیک ورائنت (بلوچی)

ارازان آسٹ ایلو تو ضرور لگرہ (براہوئی)

گچ کہ چہ ڈپء کپ ایت، پدء چنگء ڈپء کنگ نہ بیت (یا)
گپ چہ زبانء ءء تیر چہ کمانء (یا) رندء پشومانی کار نہ دنت (یا) تگے کہ بئنء کسیت پچنگ نہ بیت (یا)
وہدیگیں گپء کس مکن جاکء، انچو کہ روگن رتگ انت ہاکء (بلوچی)

پدنا پشومانی کاریم تفک (یا) تفف کہ تمار بڑ مٹک (یا)

تفف کہ تمار فنگ مٹک (یا) ہنو کا ہیتء ہلی ہم رسینگ کپک (براہوئی)

زبان سے گیا، کمان سے گیا (یا) بات کہی اور پرانی ہوئی (یا)

کمان سے نکالا ہوا تیر اور منہ سے نکلی بات پھر نہیں آتی (اردو)

A word spoken is an arrow let fly. (or) A word spoken is past recalling.

گوازی گوازی گوں پس ۽ ریشاں گوازی (یا) لیب لیبے، گڈی چے لیبے (بلوچی)

گوازی گوازی، باواناریش تو گوازی (براهوئی)

گڈ گڈائی وہاں تک جہاں تک ہنسی آئے (اردو)

ظرافت آتش افروز جدائی است (فارسی)

A bitter jest is the poison of friendship.

گوہ شُت کاش ۽ پانگ بوت، گوک ۽ دوئیں وارت انت (یا)

پس ۽ گرک ۽ پانگ کنگ (گالریج) (بلوچی)

خرمائے کس کھرناشوان کپک (براهوئی)

بلی سے گوشت کی رکھوالی (اردو)

گوشت بدست گر بہ سُپردن (یا) گوسفند را بہ گرگ سُپردن (فارسی)

Set a thief, to catch a thief.

گپ ۽ بہ جاءِ دَر کن (یا) جبر ۽ بہ جاءِ دَر کن (بلوچی)

یہ جاءِ گپ بہ جن قاضی گوں دوستاں

کہ ہوش ۽ سارانت ابدال مرچاں (مُبارک قاضی)

اول اندیشہ و لنگے گفتار (فارسی)

اول ہیئتے خلاص، گڑاہیت کہ (یا) مالو پو کہ پدان مو کہ (یا) اول پو کہ، ولدانہ جو کہ (یا)

ہیئت ۽ خلاص و کش (براهوئی)

پہلے تولو، پھر بولو (اردو)

Think before you speak. (or) Think twice before you speak.

گلہ کشئے، گلہ رُنئے (یا) نیک کنئے پہ پوت، بد کنئے پہ پوت (یا) ہرچی کشئے، ہمائی رُنئے
ئے (یا) انچو کنئے، انچو گندئے (یا) کنئے، گندئے (یا) غلہ کشئے، غلہ رُنئے (بلوچی)

امر کروس، سموخنوس (یا) قہر کنوکا، قہر خنک (یا) انت دسسیس، ہمو رِدک (براہوئی)

جیسی کرنی، ویسی بھرنی (یا) جیسا بوؤگے، ویسا کاٹوگے (اردو)

از مکافاتِ عمل غافل نشو، گندم از گندم بردید جو از جو (یا) کردہ خویش آید پیش (فارسی)

As you sow, so shall you reap.

گورماں گوردان ءانت، کیتو / پٹو آچار سائیت (یا) گورماں گورستان ءچریت پٹو آچار سائیت (بلوچی)

دیر ءخن چوٹاتے کش (یا) دیر ءخننیں ءموزہ ءکش ء (براہوئی)

ابھی دلی دور ہے (یا) ہنوز دلی دور آست (اردو)

آب ندیدم، موزہ کشیدم (فارسی)

Count not your chickens before they are hatched.

گندہ جن ء آسپ ءٹٹو، بے چابک ء سارنہ بنت (یا)

زال پہ کڈناں بازیناں، پولات نہ بیت گیت آسن (بلوچی)

لاتوں کے بھوت باتوں سے نہیں مانتے (اردو)

A nod to the wise and a nod to the otherwise.

گنہار کپتہ، برات ء سر بستہ (بلوچی)

چٹنا خنانے مائی، پٹی تھینے دائی (یا) چھٹنا خنان ء ملخڑ / انشار، لیپ ٹی تمان ء بلغڑ (یا)

چھٹنا خنان ء ملخڑ، زبرانہ کُنیک بلغڑ (براہوئی)

گدھا گرے پہاڑ سے، مرغی کے ٹوٹے کان (اردو)

گنج بے رنج نہ بیت (یا) مہ بات گنجے کہ دل ۽ رنجیت (بلوچی)

آخہ دولت زیات مریک، آموخہ غم زیات مریک (یا)
پیسہ نابازی ہم کاٹم خلی سے (براہوئی)

جتنی دولت اتنی فکر (اردو)

Much coin, much care.

گوشت چہ ناخن ۽ جتانہ بیت (بلوچی)

بلے رسم ۽ دو دیکھی ۽ پر شنت
ناخن ۽ گوشت ۽ جتان کن یکیرے (مبارک قاضی)

سو ہڈان جتامفک (یا) زیل ہڈان جتامفک (یا) زیل سوان جتامفک (براہوئی)

کہیں ناخن سے بھی کبھی گوشت جدا ہوا ہے (اردو)

میان گوشت و ناخن نمی توان جدائی انداخت (فارسی)

Put not thy hand between the bank and the tree.

گوشت ۽ کارچ ہر دو تئی دست ۽ انت (بلوچی)

سونادوٹی، کتارنادوٹی (براہوئی)

میں نے اپنی زندگی کا سرمایہ آپ کے حوالے کر دیا ہے۔ آپ ہی کمی بیشی کا حساب جانتے ہیں کہ حق

ادا ہوا یا نہیں (اردو)

سپر دم ہتو مایہ خویش را

تودانی حساب کم و بیش را (فارسی)

گُربہ کشتن روزِ اول (یا) ہر چیزِ سرءِ اول سرءِ بہ گُربہ (بلوچی)

بُرانی کو شروع میں ہی مار دو (اردو)

گُربہ کشتن روزِ اول (فارسی)

First impression is the last impression. (or) Nib the evil from mud.

گُربہ چُک گُربہ بیت (بلوچی)

خرمانہ چُنا بِلن مرے ہم خرمائے (یا) خرمانا چوری خرما مریک (براہوئی)

سانپ کا بچہ سپولا (یا) سونار کا بیٹا سونار، لوہار کا بیٹا لوہار (اردو)

عاقبت گُربہ زادہ گُربہ شود (فارسی)

عاقبت گُربہ زادہ گُربہ شود

گُربہ با آدمی بزرگ شود

Cat after kind, good mouse hunt.

گُناہ گُنگ گوراں، دُمب آہوگ ء بُرگی انت (یا) دستے گوں حرء نہ رسیت گُربہ ء ڈلیت / پالام کنت

(یا) دست نہ رسیت سیال ء، جنت بکال ء (یا) دست نہ رسیت زال ء، جنت بکال ء (بلوچی)

میش ء باریم زور مس، گُربے ڈلک (یا) میش دو بتو، دو کرے پالامہ (براہوئی)

طویلے کی بلا، بندر کے سر (یا) دھوبی پر بس نہ چلا، گدھیا کے کان مروڈے (یا)

جو گیوں کا ڈنڈا، بیرا گیوں کے سر (اردو)

زور ش بہ خرنمی رسد، پلانٹ رامی زند (فارسی)

گلہ ء ثواب ء شنز ہم آپ وارت (یا) گلہ ء ثواب ء گیاب وارت (یا) نیون پہ چُک ء، مات ء ٹک ء (بلوچی)

خولم نا ثواب اٹ، شنز ہم دیر کُنیک (براہوئی)

نام پیروں کا کھائے مجاور (اردو)

گوں ماہِ نندے ماہِ بے، گوں دیگِ نندے سیاہِ بے (یا)
گوں بدِ نندے بدِ بے (یا) گوں بدِ ماہِ نندے، بدی نہ گندے (یا)
ماہِ نندے ماہِ باشد، دیگِ نندے سیاہِ باشد (بلوچی)

ملا توں تو سسُ ملا مریسہ، دُز توں تو سسُ دُز مریسہ (یا)
دیگِ نارہی آ تو لوس پُچاک نامون مرو (براہوئی)

نیکیوں کی صحبت بھئی نیک بنائے گی، بُروں کی صحبت بھئی بُرا بنائے گی (اردو)
صحبتِ صالحِ ترا صالحِ کند، صحبتِ طالحِ ترا طالحِ کند (فارسی)

Better alone than a bad company.

گرک وارت کہ دپے ہونین انت، نہ وارت کہ دپے ہونین انت (یا)
گرک وارت نہ وارت دپے ہونین انت (بلوچی)

خرما میلے گنے ہم بد نامے، گنپ ہم بد نامے (براہوئی)

شیر کھائے نہ کھائے منہ لال (یا) شہر میں اونٹ بد نام (اردو)

Give a dog a bad name, hang him.

گولوشت کنگی رواجان، وتی رواجے بے حال گت (یا) کلاگ شت کنگی رواجان، وتی رواجے بے حال
گت (یا)

گولوے کنگی رواجے اومان گت

وتی گام دست ووت تاوان گت

نی تریت ہر کجا سٹک جنت (بلوچی)

خانوپارے ککو آن بار دیڑ کیوا، تینا گامے اُستان دَرے (براہوئی)

کو اچلا ہنس کی چال، اپنا چال بول گیا (اردو)

کلاغے تک کبک درگوش کرد
تنگِ خوشنتم ہم فراموش کرد (فارسی)

گہر نہ زانت میر چاکرانت (بلوچی)

تخ تپک دامیر چاکرے (یا) سیل تپک دامیر چاکرے (یا) خرماتپک داپیر نادغرے (براہوئی)

گنگِ زبانِ گنگِ مات سرپد بیت (بلوچی)

گنگ نہ ایت ءلمہ تہ چاہک (براہوئی)

گوشتِ جنکِ گوش کُت نشار (یا) بہ گوش گوالگو، گوش گرتور گو (بلوچی)

خل مسٹرے، پنت الے ملخڑ (یا) پاوہ مسٹرے، بن نشار (یا) پاریٹ مسٹرے، بنگ نشار (براہوئی)

تُرکی پٹے، تازی کے کان ہوں (اردو)

دربتو میگویم، دیوار تو گوش کن (فارسی)

گولو حرام انت، آیشکے ہلار انت (بلوچی)

سو آن خرے، بے دیر آن خوشے (براہوئی)

جڑ سے بیر، پتوں سے یاری (یا) باپ سے بیر، پوت سے سگائی (اردو)

گار گرتگ پڑاں، پٹے ماں ہاکاں (بلوچی)

گو آنس تہ مش تیٹی، پٹیسہ ہستے ٹی (براہوئی)

To look for a needle in a hasty.

گپ ءپہ خدا بہ جن، لٹ ءپہ براس ءبہ ور (بلوچی)

ہیتے کر خدا کن، لٹ ءخل ایلم کن (براہوئی)

Speak the truth , what ever the cost.

گوک اگاں لگتے جنت پکیلے شیر و دنت (بلوچی)

ڈگی غریب جوانے، اگہ لغتس خلیک پال تو اتیک (براہوئی)

دودھیل گائے کی دولاتیں بھی بھلی (اردو)

گُرک ۽ ہونڈ بے ہڈ نہ بیت (یا) بکال بے گُر نہ بیت (یا) گورم بے گانڈ ونی بیت (یا)

بلُک بے دانکو نہ بیت (بلوچی)

بلہ بے دانکو مفک (یا) بخال و بے گُر؟ (یا) بخال بے گُر مفک (براہوئی)

گورماں جیگ بوہگ (گالریج) (یا) جیگ پہ جیگ بوہگ (بلوچی)

دست و گریبان ہونا (اردو)

گمنامی چہ بنامی ۽ شر ترانت (بلوچی)

بدنامی سے گمنامی اچھی (یا) بُری صحبت سے تنہائی بھلی (اردو)

تنہائی بھتر از ہمنشین بد (فارسی)

The unknown is better than the ill-known.

گُژنگ ۽ چہ دور ۽ بو بیت (بلوچی)

بھوکے کو دور سے خوشبو آتی ہے (اردو)

A hungry man smells meat from a distance.

گُژن ہزار ہنر پر مائیت (یا) گُژن ہزار کار پر مائیت (یا) شُد گوں مزار ۽ میٹرنیت (یا)

گُژنگ چم، ناں غیرت، ناننگ (بلوچی)

اے لاپ مردُم ۽ ناجائز کار پر ماییت
میار بار نہ باں گُژنگ ۽ صبر نہ گُنگ (مُبارک قاضی)

لنگڑ اچھڈ شیر تون جنگ کیک (براہوئی)

بھوکا، سو روکھا (یا) ضرورت سب کچھ کرا لیتی ہے (اردو)

مرد بے زر ہمیشہ رنجور است (فارسی)

A hungry man is an angry man. (or)

Necessity hath no law. (or) Belly teaches all arts.

گوستلیں و ہد بہہ دست ۽ نیت (بلوچی)

گیا وقت ہاتھ نہیں آتا (اردو)

Time once passed can never be recalled.

گفتار ۽ ملامت، رفتار ۽ ملامت (یا) بروگوں عالم ۽، مکپ گوں عالم ۽ (بلوچی)

ہاتھی کے دانت کھانے کے اور، دکھانے کے اور (اردو)

گلگ مہ کن، کار بہ کن (بلوچی)

گلہ نہ کرو، کام کرو (اردو)

Never complain, do it if you can.

گوشاں کر ہمانت کہ گوش نہ داریت (بلوچی)

اس سے زیادہ بہر اکون جو نہیں سنتا (اردو)

There are none so deaf as those that would not listen.

گولوت گلامے، انگت پوت گلامے داریت (بلوچی)

پلانی پائے کُٹینک ءِ مُستی کہ، پلانی پارے پُنڈ و کُٹینک ءِ مُستی کہ (براہوئی)

نوکر کے آگے پیش کار، چار یار چاروں بے کار (اردو)

ل

لاپ کہ گریٹ، دنتان سنگ بُر ایت (بلوچی)

بیگن کہ بارونارغ ہم ہنیںء (براہوئی)

بھوک میں چنے بھی چھبانے پڑتے ہیں (یا) بھوک میں لکڑ بھی پا پڑ (اردو)

دربیا بان گرسنہ راشلغم پختہ بہہ ز نقرہ جام (فارسی)

Hunger is the best sauce. (or) Hunger finds no fault with cook. (or)

All is good in hunger.

لاپ ء ہر چینس مان کن مٹ نہ گپت (بلوچی)

پھڈاٹ آخس شاس مٹ ء نارفیک (براہوئی)

لوس ء لونجان کنگ (یا) لوس ء لونجان بوہگ (گالریچ) (بلوچی)

جوڑک تہ پوتسکان تمار (براہوئی)

مُنہ لٹکانا (اردو)

لیس ء لباس کنگ (گالریچ) (بلوچی)

چکنی چڑی باتیں کرنا (اردو)

لشکر جنگ آباد بیت، لاپ جنگ آباد نہ بیت (بلوچی)

لشکر ناخلوک آباد مرک، پھڈ ناخلوک آباد مفک (براہوئی)

چٹوری زبان، دولت کا زیاں (اردو)

لج مہ کن پشت کپ ء (یا) لج کن ء پشت کپ ء (بلوچی)

جس نے کی شرم، اُس کے پھوٹے کرم (اردو)

لڈر مگ نہ بیت (بلوچی)

لڈ کھر مگک (براہوئی)

اوسبق ہر گزنہ گیرد آنکہ بنیادس بدست
تر بیت نا اہل راچوں گردگاں برگنبد است (فارسی)

لٹ ئے مہ جن لٹ وار بیت، چُنڈ کے بہ پانچ راہ وار بیت (یا)

لٹ ئے مہ جن لٹ وار بیت، پنتے بہ دئے سرکار بیت (بلوچی)

لٹ تفتہ تہ بے حیا مریک، چُونڈیک التہ کسراء بریک (براہوئی)

مار پیچھے سنوار (اردو)

جور استاد بہ زمہر پدرا (فارسی)

Spare the rod and spoil the child.

لٹ کہ سرء لگیت، گڑا ہوش کسیت (بلوچی)

لٹ کہ لگک ہوش بریک (براہوئی)

آگ لگنے پر کنواں کھودنا (یا) چوری کے پیچھے تالا ڈالنا (اردو)

To look the stable door when the steed is stolen. (or)

It is easy to be wise after the event.

لاپء را کلامء جنگ (بلوچی)

پلہء خدٰا خلکن اے (یا) پڈے خدٰا خلکن اے (براہوئی)

پیٹ سب کچھ کرا لیتا ہے (اردو)

(فارسی)

Belly teaches all arts.

لاپ کہ سیر بیت کون کہند ابیت (بلوچی)

پنخیر نا پھڈ پُر، بامس جُر (براہوئی)

پیٹ میں پڑا چارہ تو کودنے لگا بے چارہ (اردو)

لاپ ء بور، پُچ ء خدا دنت (یا) کچ کن، مچ کن، وام کن، مچ کن (بلوچی)

اینو کن، پگہ نہ خُدا اے (براہوئی)

آج کی آج کے ساتھ، کل کی کل کے ساتھ (یا) اب کی اب کے ساتھ، جب کی جب کے ساتھ (اردو)

امروز داری بخور، غمء فردا مخور (فارسی)

Think of the present and tomorrow will take care of itself.(or)

Tomorrow will take care of itself.

لٹک ء گرے، وتی پر کاں شانیت (یا) مورینک ء لگت دے انگت گئے گریت (یا)

تنگ آمد، جنگ آمد (بلوچی)

تنگ آمد، جنگ آمد (براہوئی)

دبے پر ایک چیونٹی بھی کاٹتی ہے (اردو)

(فارسی) تنگ آمد بہ جنگ آمد

Even a worm will burn.

لنڈر ء گندے، گورم ء دور کن (بلوچی)

برے کی صحبت سے بچو (اردو)

Of the two evils choose the least.

لنکہ بدے ء گردن ء بہ جن (یا) زربہ دے، گر ہم بہ دے (بلوچی)

ہاتھ میں دے روٹی اور سر پر مارے جوتی (یا) سر پر جوتی، ہاتھ میں روٹی (اردو)

Stick- and - carrot.(or) Carrot-and-stick.

لگات لال انت، نہ لگات پیش ۽ حال انت (یا) کور ۽ چگل انت (بلوچی)

مکموٽ ۽ چہ قاضی تو چنچو تچ ۽
کنیت یک روچے کور ۽ چگل پہ ترا (مبارک قاضی)

لگال ۽ لگیتو امو حال ۽ (براہوئی)

لگاتیر، نہیں تو تگا (یا) کرتا استاد، نا کرتا توشا گرد (اردو)

مردگء ہنچ گناہ نیست (بلوچی)

انوکا میٹی گند و آف زندہ غائیٹی جو انواف (براہوئی)

جو مرچکا اس کے عیبوں کا کیا کر (اردو)

Lifeless, faultless.

مارء وار تگلیں ءچہ ساد ء ترسیت (یا) مارء وار تگ ءچہ چیلک ء ترسیت (بلوچی)

اُشیک تاخر وال، ہُف یک پنیر ء (یا) دوشہ کنوکا ء، ریزان خُلیک (یا)

دوشہ کنوک آقمبر آریز آن خُلیک (براہوئی)

دودھ کا جلا، چھاچھ بھی پھونک پھونک کر پیتا ہے (یا) سانپ کا کاٹا رسی سے ڈرتا ہے (اردو)

مارگزیدہ آریسمان سیاہ و سفیدی ترسد (فارسی)

A burnt child dreads the fire. (or) He that is has been bitten by a serphant , is afraid of a rope.(or) Once beaten, twice shy.

مرچگیلین ءپہ باند ایل مہ دئے (یا) مرچگیلین کار ءپہ باند ایل مہ دئے (یا) مرچی ہست، باند انیست (بلوچی)

اینونا کاریم ءپگہ کہ الپہ (یا) اینونائے، پگہ کن الپہ (براہوئی)

آج کا کام کل پر مت چھوڑو (یا) جو آج ہے سو کل نہیں (اردو)

کار امروز بہ فردا مگراز (فارسی)

کار امروز بہ فردا انگزاری زہنہار

کہ چو فردا بہ رَسد نوبتِ کار دگر آست

Don't put off till tomorrow, what you can today. (or)

Never put off till tomorrow, what may be done today. (or)

Better today, than tomorrow.

من میر تو میر، حراں کئے ہکل کنت (یا) من میر، تو میر، کئے گوں حراں بیت (بلوچی)

ای میرنی و میر، کٹورء دیر بڈ کیک (براہوئی)

میں بھی رانی، تو بھی رانی، کون بھرے گا پانی (اردو)

I stout thou stout, who will carry the dirt out.

مرگ ء ڈاہ نیست (یا) مرگ پہ نادر اہی نہ انت (یا) مرگ ء علاج نیست (یا)

مرگ ء کس ٹالینت نہ کنت (یا) مرگ اشترے، ہر کسی لوگ ء دپ ء جگیت (یا)

موت بر حق انت (یا) سکر ات ء ناپت گردینت کنت نئے مات (بلوچی)

موت بر حق انت پہ ہر بنی آدم ء

واجہ ء نام پرچے ملامت بہ بیت (مب ارک قاضی)

چھج ذات چھج زریات نیست

مرگ ء قد ء باند ات نیست (مبارک قاضی)

مونگا گدان ہر کس ناکا ٹمٹے (یا) مرگ ء پاس اف (براہوئی)

موت کا کوئی علاج نہیں (یا) کال نہ چھوڑے راجہ ناچھوڑے ملنگ (یا) موت کا کوئی وقت معین

نہیں (اردو)

موت کا ایک دن معین ہے

نیند کیوں رات بھر نہیں آتی (مرزا غالب)

مرگ چارہ نہ دارد (یا) مرگ مرضے است کہ علاج ندارد (فارسی)

Death keeps no calendar. (or) Death defies no doctors. (or)

There is a remedy for all things, but death.

مپت ۽ شراب ۽ قاضی وارت (یا) مپت ۽ شراب ۽ قاضی ہم نوشیت (یا)
مپتیں مال قاضی ۽ ہلارنگ (بلوچی)

مفت ننا شراب ۽ قاضی ہم کُنیک (یا) سرکار نہ سی ۽ بندرغ پلو ۽ الیک (براہوئی)

مفت کی شراب قاضی کو بھی حلال

میں نے مانا کہ کچھ نہیں غالب

مفت ہاتھ آئے تو بُرا کیا ہے (اردو)

مفت راجہ گُفت (یا) مُفت، خُدا نہ گُفت (فارسی)

A free offer is welcome to everybody. (or)

An empty door tempts the saint.

مُرگ کور، آپ سُور (بلوچی)

اندھے کی بیوی کے لیے بناؤ سینگار بے کار (اردو)

The blind man's wife needs no painting.

مُرگ اشرے ہر کسی لوگ ۽ دپ ۽ جگ ایت (بلوچی)

مونگا گداں ہر کس ناکاٹماٹے (براہوئی)

موت کے آگے سب برابر (یا) کال نہ چھوڑے راجہ ناچھوڑے ملنگ (اردو)

مرگ چارہ نہ دارد (فارسی)

Death devours as lamb as well sheep.

مات ۽ دل پہ چک ۽، چک ۽ دل پہ گز ۽ کہیر (بلوچی)

لمہ باوہ ناست پھناتوں، پھناتوں ناست خل و مش توں (براہوئی)

مردم چه وقتی کرد و زانگ بیت (یا) در چک چه وقتی براں دُرست بیت (بلوچی)

مردمے بلے ہزار پوش ءوت ءاندیم بہ کنت
کرد ء آدینک ءدر ابیت توبہ بے یا من بہ باں (مبارک قاضی)

انسان کردار ء چائینگیک (براہوئی)

انسان اپنے عمل سے پہچانا جاتا ہے (اردو)

A man is known by his deeds/ actions.

مار مرد ء دو بر یکیں ہونڈ ء دپ ءنہ وارت (یا) دانا دور ند ء ر دنہ وارت (بلوچی)

اگر کوئی آپ کو ایک بار دھوکہ دے تو اسے شرم آنی چاہیے، اور اگر دوبارہ دھوکہ دے تو تمہیں شرم
آنی چاہیے (یا) جو تمہیں ایک دفعہ دھوکہ دے اس پر بھروسہ نہ کرو (اردو)

آزمودہ را آزمودن جہل است (یا) آزمودہ رانا باید آزمود (فارسی)

Confide not him who has once deceived you. (or)

One can't be deceived twice.

مار ہر جاہ چوٹ انت، بلے وقتی ہونڈ ء دپ ءراست بیت (بلوچی)

دوشہ کہ پیشن آخس چوٹ چوٹ کائے کوڈاٹی راست کاکب (براہوئی)

مور پہ چرپی رچیت (بلوچی)

مورینک چرپی ء بک تینے (یا) ہیل چرپنگارزان آئی تولک (براہوئی)

مکھی بیٹھے پر ہی گرتی ہے (اردو)

A wasp hunts the honeypot. (or) Where wealth, there friends.

منی پیرک ء زحمے است بلے لوگ ء انت (یا) سُرناباز انت ماں ولایتاں (یا)
سُرناماں جہان ء باز انت، بلے اے چوسروز ء ساز انت (یا) ڈاڈوئی زحم (گالریچ) (بلوچی)

کننا پیرہ ئے زخم اس ارے، ولے اُراٹئی ئے (براهوئی)

شیخی باز بے پر کی ہانکتے ہیں (اردو)

پدرم سلطان بود (یا) پدرم سلطان بود، تراچے؟ (فارسی)

I have a good clock, but it's in France.

مُرید مُرید بوتگ، چاکر چاکر انت (بلوچی)

خولم ہر جاگہ، گودی جاگہ جاگہ (براهوئی)

آدمی آدمی میں انت، کوئی ہیرا کوئی کنکر (اردو)

نہ ہر زن زن است ونہ ہر مرد مرد

خدا پنچ انگشت یکساں نہ کرد (فارسی)

Some men are wise, some are otherwise. (or)

Among man some are jewels and some are pebbles.

میدے کہ چڑک تر بوت وتی پس ء ہم دُرست نہ کنت (بلوچی)

باغ ء کہ بسس تو دُرستی ء دروغہ ہیئت کپک (براهوئی)

باغبان را وقت میوه گوش کری باشد (فارسی)

میدان کن (گالریچ) (بلوچی)

رُم کہ (براهوئی)

دوڑ لگانا (اردو)

مرچی روج چہ کج در اہتگ (بلوچی)

اینودے ارانگاں ٹک تسونے (براہوئی)

آج چاند کہاں سے نکلا (یا) آج کدھر سے چاند نکلا (یا) آج کدھر کا چاند نکلا (اردو)

What wind blew you hither.

مارگیرء اجل مار بیت (بلوچی)

تیراک ہی ڈوبتے ہیں (اردو)

Good swimmers often drowned.

من ترا حاجی گو شین، تو من ءملا (یا) من ترا گلا یاں، تو من ء (بلوچی)

ای نے حاجی پاوا، نی کنے ملا (براہوئی)

میں سجھے حاجی کہتا ہوں اور تو مجھ کو ملا (اردو)

من ترا حاجی بگویم، تو مر املا (فارسی)

I scratch your back and you scratch mine.

مردء مردوام انت (یا) وادارء گردن لہم انت (یا) وام مردء نامرد کنت (یا)

واداری نامداری ءنہ ءے (یا) وام داری، سرگاری (بلوچی)

وام تسس دشمنی اس ودی کر لیس (یا) نرینہ نارغ وام اے (یا) شام مف نے، وام مف نے (براہوئی)

قرض دار، پتھر کھائے ہر بار (یا) ادھار محبت کی قینچی ہے (یا) گھر دے کے ویر لینا (یا)

اپنا دے کر لڑائی مول لینا (اردو)

قرض حیض مرد است (یا) مدہ قرض مجاں نیم حبه (یا) قرض مقر اض محبت است (یا)

قرض شوہر مرداں است (فارسی)

He that goes a borrowing goes a sorrowing. (or)

To lend your money and lose your friend.

مسیت ۽ دارانت نہ سوچگ بیت ۽ نہ دور دینگ بیت (بلوچی)

مسیت ناپاٹمس نائشینگ مریک نائس پٹنگ نا (براهوئی)

من دُز ۽ رانہ گیپت، دز ۽ من ۽ گیپت (بلوچی)

ای دُز ۽ التہ وٹ، دُز کنے الک (براهوئی)

اٹاچور کو تو ال کو ڈائٹے (یا) چوری اور سینہ زوری (اردو)

Thief threatens the constable. (or) The criminal is chiding the judge.

مال ۽ دولت دست ۽ چل انت (یا) زر دست ۽ چل انت، مرچی ہست باند انیسٹ (بلوچی)

پیسہ دو سنا خازگ ۽ (براهوئی)

مال اور دولت ہاتھ کا میل ہے (اردو)

مال ۽ بدل کئیت، ساہ ۽ نئیت (یا) مال ۽ تاوان پہ جان ۽ تاوان ۽ سیت انت (بلوچی)

مال نابدل بریک، ساہ نابق (براهوئی)

جان بچی سولا کھوں پائے (اردو)

Life is better than bags of gold.

مُردگ زندگ ۽ دست ۽ انت (بلوچی)

مُردہ زندہ سنادوٹی ۽ (براهوئی)

مُردہ بہ دست زندہ (اردو)

مُردہ بہ دست زندہ (فارسی)

مُردگ پرست (یا) مُردگ گلا (یا) زندگاں دوست بہ دار، پہ مرگ ۽ مودگ میار (بلوچی)

مُردہ کائیک اونا پلو امسک سنا چو نڈی اس تفو کے (براهوئی)

مردگ ۽ راگلات اش، کفن ۽ تها گوئے کت (بلوچی)
مژده ۽ تعریف کریر، کفن ائی ریخا (براهوئی)

مڈگ ۽ بے خون (بلوچی)
پلانی ملخ بے خون مس (براهوئی)

مڈگ ۽ نشانی پڑک انت (بلوچی)
پوت کے پاؤں پانتے میں نظر آجاتے ہیں (اردو)

Coming events cast their shadows before.

مرچی باند انگ (گالریچ) (بلوچی)
آہمک روچ مرچی باند اکت
تستگاں من دل ۽ جگر کنگ ۽ (مبارک قاضی)
اینوپگہ کنگ (براهوئی)
آج کل کرنا (اردو)

مزار مرانت، روباہ چیر ترانت (بلوچی)
جوگی جوگی لڑیں، کپھروں کا نقصان (یا) ہاتھیوں کی لڑائی میں مینڈک کچلے جاتے ہیں (اردو)

موکو ۽ شکار مسک انت (بلوچی)
موکو نا شکار ایل ۽ (براهوئی)

مرچی من اوں یا آ (یا) مرچی من مُرتگوں یا آ (بلوچی)

آج میں نہیں یا وہ / تم نہیں (اردو)

مردے ستر شیرء نرانت، زالء حضورى نو کرانت (یا)

مرد کہ جنء جى جى کال، جنء ہم وتء بى کال (بلوچی)

نى زائفه نامونا زائفه مسوس، زائفه نارغ مرىک (براهوئى)

جوڑو کا غلام (یا) زمانہ تو ہے نو کر بیوی کا (یا) ساری خدائی ایک طرف جو رو کا بھائی ایک طرف (یا)

زن مُرید (اردو)

زن مرید (فارسی)

مردمء پء حرء لڈء ہم کار کپیت (یا) مردمء پء پیش تاکےء ہم کپیت (بلوچی)

چہ وتء کتر مہ لیک کم دزرسء

مردمء پء پیشء ٹالء کار بیت (مبارک قاضى)

بیش نالڈ تو ہم کاریم تھمک (یا) بیش نالڈ کہ ہم بندغ کریاب مرىک (براهوئى)

دُنیا میں کوئی چیز بیکار نہیں (اردو)

Nothing is useless in the world.

مردم سفرء زانگ بیت (بلوچی)

بندغ سفر اچا نینگ (براهوئى)

بھلے مانس کے پہنچانے کو معاملہ کسوٹی ہے (یا) راہ پڑے جانے (یا) باہ بڑے جانے (اردو)

مرد از معاملہ شناختہ می شود نہ از شکل (فارسی)

A man knows his companion in a long journey and a small inn.

مال ۽ مُهر کن، همساڳ ۽ دُز مه کن (بلوچي)

مال ۽ تينا سو گهو که همساڻي ۽ تينا دوست که (يا) گرڙا ۽ تينا سخت که، همساڻي ۽ بد نام کپه (براهوئي)

مال ۽ مُزي ورد ۽ غازي (يا) مردگ ۽ مال زندگ نيگ انت (بلوچي)

موزي تامل ۽ غازيک کني ره (براهوئي)

جوڙ جوڙ مرجائين گے، مال جواني کھائين گے (اردو)

نه خود خورد نه بکس وهد، گنده کند به سگ وهد (فارسي)

A coveted man does nothing till he dies.

مناپه گوک ۽ نه انت، گوک ۽ ريد گيس پونساد ۽ انت که سامان ۽ سر ۽ پُڻشان انت (يا) مناپه گوک ۽ نه

انت، گوک ۽ سر ۽ پونساد ۽ انت که سامان ۽ سر ۽ پُڻشان انت (بلوچي)

بُڙهيا مري سومري، فرشتوں نے گھر دیکھ ليا (اردو)

ماس ۽ نيست په بلك ۽ گر يت (يا) ماسه نيست په بلك موديت (بلوچي)

لُمه اف تابله که اوغنيک (يا) زائفه اف ته مار کن اوغک (براهوئي)

مه مرات ييشاں کي بهار ديت (بلوچي)

ميل کس پيس هتم بريك (براهوئي)

جب باوا مريگے، بيل بڻينگے (اردو)

بُڙک نمر بهاري آيد (فارسي)

While the grass grows, the horse straves. (or)

The steed will die till the grass grows.

مرد پہ نام ء نامرد پہ نان مرانت (یا) یکے پہ نان تجیت، یکے پہ نام (بلوچی)

نرینہ پن آکے کنیک، نامرڈ پھڈ کے (براہوئی)

مرد مرے نام کو، نامرد مرے نان کو (یا) پیٹو مرے پیٹ کو، نامی مرے نام کو (اردو)

زن ازغازه سرخرود و مرد از دغا (فارسی)

A fool seeks wealth and a wiseman perfection. (or)

Woman powders her face and the man faces the powder.

گلِسک نہ گُش ایت، دل ء بد کنت (بلوچی)

ایل کسینفیک، استے اڑسک (یا) ہیشل بندغ ء کسینفیک، اُست ء اڑسینفیک (براہوئی)

مرد کہ جن ء جی جی کنت، جن ہموت ء بی بی کنت (یا)

مردے ستر شیر ء نرانت، زال ء حضوری نو کرائنت (بلوچی)

نی کہ زائف نامونا زائف مسوس، زائف نارغ مریک (براہوئی)

ساری خدائی ایک طرف، جو روکا بھائی ایک طرف (یا) جو روکا غلام (اردو)

زَن مُرید (فارسی)

من شنک پہ تو (گالریج) (یا) بہ مر آتوں پر تو (یا) بہ چر آتوں پر تو (یا) من قولیگ پہ تو (یا)

قولیگاں (بلوچی)

صدقے جانا (یا) قربان جانا (یا) واری جانا (اردو)

مار ہم بہ مریت، لٹ ہم مہ پُرشیت (بلوچی)

لٹ ہم پنپ، دوشہ ہم کہے (براہوئی)

سانپ بھی مرے اور لاٹھی بھی ناٹوٹے (اردو)

مورء بادشاہی (یا) مورء بادشاہی دور وچ نیگ انت (بلوچی)

تو آدم زادہ ئے مردوم گری کن

دور وچ بادشاہی مورء کار انت (مبارک قاضی)

مورینک نامرک بریک تو پڑہ کیک (براہوئی)

اڑھائی دن کی بادشاہت (یا) چیونٹی کا پڑنکنا (یا) چاردن کی چاندنی اور پھر اندھیری رات (اردو)

To every spring there is an autumn.

مہرء بدل مہر انت (بلوچی)

مئے واہگانی کو چگ ء مہرء بدل مہر انت

پہ تو کہ پر بنداں مدام شعر ء غزل مہر انت (مبارک قاضی)

مہر مہر نہ پداٹ بریک (یا) مہر آن مہر ودی مریک (یا) مہر کروس، مہر خنوس (براہوئی)

مہمان ء وتی روزیگ وت ء گون انت (بلوچی)

مہمان کہ بریک تینا قسمت ء تینتون ہتیک (براہوئی)

مہمان کن ئے، زاماتی لوٹیت (یا) وش آہت گت زاماسی لوٹیت (یا) سلام دات، زاماتی لوٹیت (یا)

زنگی ء کہ تمہا ء دار ئے، زاماتی لوٹیت (بلوچی)

بخیر آٹ، پائے سالم اٹ نا (براہوئی)

انگلی پکڑتے پکڑتے، پہنچا پکڑا (یا) آگ لینے آئی اور گھر والی بن بیٹھی (اردو)

Give somebody an inch, he will take a mile.

مارے وارث گڑا سیاہ مارے بہ وارث (یا) مارے وارث گڑا گرے بہ وارث (یا)
 چہ کر گوشک ء شکار ء آہوگ ء ندرگ (یا) چہ کر گوشک ء شکار ء آہوگ ء ندرگ گہتر
 انت (بلوچی)

آنگاں پہ شکار ء کر گوشک ء
 بلکن آہوگ ء ندرگ بیت (مبارک قاضی)

خر گوش کے شکار سے ہرن کا نظارہ بہتر ہے (اردو)

Fat sorrow is better than lean sorrow.

مال ء مفت، دل بے رحم (بلوچی)

مالِ مفت، دلِ بے رحم (براہوئی)

مالِ مُفت دلِ بے رحم (اردو)

عرقِ نریختہ قدر مالِ نندانہ (یا) مُفتِ خُدا نہ گُفت (فارسی)

Easy come, easy go.

مردم چہ وتی کتگیں کاراں زانگ بیت (یا) مردُم چہ وتی کرد ء زانگ بیت (بلوچی)

مردمے بلے ہزار پوش ء وت ء اندیم بہ کنت
 کرد ء آدینک ء درایت تو بہ بے یا من بہ باں
 (مُبارک قاضی)

انسان تینا کردار ء چائینگ (براہوئی)

انسان اپنے کردار سے جانا جاتا ہے (یا)

انسان اپنے بول سے پہچانا جاتا ہے اور درخت اپنے پھل سے (اردو)

از مار نژاید جز مار بچہ

تا مرد سخن نہ گفتہ باشد
عیب و ہنرش نہفتہ باشد (فارسی)

A tree is known by its fruit. (or)

A man is known by the company he keeps.

مردم سکی و ہدء زانگ بیت (یا) دوست و دژ من سکی و ہدء زانگ بنت (بلوچی)

بندغ ویل ناوخت آچائینگک (براہوئی)

مُصیبت میں ملے سویار (اردو)

یار نیک را در روز بد شناسد (فارسی)

A friend is never known till a man has need.

مردم وتی لاپ و غلام انت (یا) مردم پہ لاپ و خوار انت (بلوچی)

بندغ پڈکن خوارے (براہوئی)

انسان اپنے پیٹ کا غلام ہے (اردو)

A man is a slave of his stomach.

من جنائ ٹی و من میاریگاں، ٹی جنت من و من میاریگاں (بلوچی)

چھری خربوزے پر گرے یا خربوزہ چھری پر، خربوزے کو ہی ضرر پہنچتا ہے (اردو)

Whether the pitcher falls on the stone or stone hits the pitcher, it
befalls the pitcher.

مردین زہگ وت تلا ہے (بلوچی)

نزینہ جو اہرے، صورت نامتجان اف (براہوئی)

مِسک اگاں سیاہ انت، بوئے آتار انت (بلوچی)

مِسک اگہ مونے، گندتہ خوش اے (براہوئی)

مہ زورد دست، مہ لرزد دل (یا) مہ زوریت دست، نہ لرزیت دل (بلوچی)

دُز آفیس بادشاہ غان خُلپہ (براہوئی)

پاک رہو، بے باک رہو (اردو)

تو پاک باش برادر مدار از کس باک (یا) ہر کہ خیانت و زرد دست از جانت بلرزد (یا)
آنرا کہ حساب پاک است از محاسبہ چہ پاک (یا) آنرا کہ حساب پاک است، از محاسبہ چہ باک است
(فارسی)

A clear conscience fears no accusation (or) Truth is above harm.

میرے شینک (یا) میرے شینک بوگ (گالریچ) میرے پس کچ پر نیست (بلوچی)

ہو! تئی راستاں صدقہ تو بکن ہرچی کنے
تو ہا میرے شینک ۽ گوں کنے ۽ بے جل ۽ پل (کریم دشتی)

پیر قیصری نادغر (براہوئی)

شتر بے مہار (اردو)

شتر بے مہار (فارسی)

ن

نام ءءے بہ گر، جاگہ ءءے وش کن (یا) نام ءءے بہ گر، جاگہ ءءے بہ روپ (بلوچی)

پن ءءے تابل، جاگہ ءءے تاشاغ (براہوئی)

شیطان کا نام لیا شیطان حاضر (اردو)

Talk about devil and listen his wings.

ناچوناچ نہ زانت گوشیت زمین چوٹ انت (بلوچی)

ناچوناچ ءءے تپو پائے زمین چوٹ ءءے (براہوئی)

ناچ نہ جانے آنگن ٹیڑھا (اردو)

رقاصہ نمی تو ان بہ رقص، می گفت زمینش کج (یا) خو ءءے بدرابہانہ بسیار (فارسی)

A bad work man quarrels with his tools.

نوکیں دور ءءے نوکیں ملگ (بلوچی)

ارا تہو کشے بجے ایتہ ایٹی تہ (براہوئی)

وقت کے ساتھ چلو (اردو)

Go with tide time.

نوں کئے بہ جنت مشک ءءے سر ءءے (بلوچی)

بلی کے گلے میں گھنٹی (اردو)

Who will bell the cat?

نیکی ءءے بدل گار نہ بیت (یا) نیکی گوں خد ءءے گار نہ بیت (یا) نیکی ءءے مز نیکی انت (بلوچی)

نیکی دریائی گم مفک (یا) نیکی کروس، نیکی خنوس (براہوئی)

نیکی کا بدلہ نیکی (یا) محنت کبھی رائیگان نہیں جاتی (یا) نیکی کر، دریا میں ڈال (اردو)

درد در دنیا، ہفتاد در آخرت (یا) نیکی کن و بد ریا انداز (یا) نیکی کن در چاہ انداز (فارسی)

One good turn deserves another. (or) Industry is never fruitless.

نیکینک ہیکے دنت دُر ہیں بازارءِ سرءِ زوریت، کانیکرءِ سبھیں روج جگ بڈ انت زگ نہ کنت (یا)
لگر ایسکے ریت نلکے گڑینت، اُشترءِ حرے آرت کس سہیگ نہ بوت (بلوچی)

مُرغی ایک انڈہ دینے پر پورے محلے کو سر پر اٹھالیتی ہے، گائے پورے محلے کا دودھ بھی خاموشی سے
دیتی ہے (اردو) (افریقی کہات)

نرین ے؛ گو شیت بہ دوش ے (بلوچی)

پاوانروسے، پائے بیڑتہ (یا) سردار کن مال اٹی دغراس مروء (براہوئی)

زمین کی پوچھو، آسمان کہتا ہے (یا) سوال گندم، جواب چنا (اردو)

من چے می گویم، دنبورہ چے می گوئی (فارسی)

I ask for a fork, you bring me a rake.

نیکی بد حرام (بلوچی)

از کفچہ مار حلواہ نتواں خورد (فارسی)

کلرنا کشار (اڈوتان نیکی کنگ کلرنا کشار) (براہوئی)

پتھر نچوڑنا (یا) بد سے اچھائی کی اُمید رکھنا (اردو)

نہ دیدم نہ دیدم، دیدم گڑیدم (بلوچی)

ناخنو کا خنتمو، خناتو گوڑیگا (یا) ناخنوک کن جرہم باغ اسے (یا) ناخنوک کن پریش ہم زاغ اسے (یا)

خنو خنمو، خناتو گڑیگا (براہوئی)

نیم حکیم خطرہ جان، نیم ملا خطرہ ایمان (یا) سرے کے ساتھ، سدسال امبرے (بلوچی)

نیم حکیم خطرہ جان، نیم ملا خطرہ ایمان (براہوئی)

نیم حکیم خطرہ جان، نیم ملا خطرہ ایمان (اردو)

نیم حکیم خطرہ جان، نیم ملا خطرہ ایمان (فارسی)

Little knowledge is dangerous.

نہ میتیں کورے کس نہ بوجیت (بلوچی)

بے بھرم آدرخت آپکس ہم انپک (براہوئی)

کھوٹا سکہ کسی کو قبول نہیں (یا) کھوٹا سکہ کس کام کا (اردو)

A bad penny always comes back.

نادرا ہی کنیت چو بورے روت چو مورے (بلوچی)

ناجوڑی بریک سوران بار، کاہک پڑہ نہ تاران بار (براہوئی)

دکھ آتا ہے گھوڑے کی چال، جاتا ہے چیونٹی کی چال (اردو)

Evil comes by ells and goes by inches.

نوکرے چاکرے، چاکرے چو کرے، چو کرے زمبرے (بلوچی)

پلانی کٹینکے مُستی کہ، فلانی پارے پینڈو کٹینکے مُستی کہ (یا)

پلانی پارے خاخرے اُف کہ، پارے پلانی خاخرے اُف کہ (براہوئی)

نوکرے آگے چاکرے، چاکرے آگے کوکرے، کوکرے آگے پیش کار، چاریا چاروں بے کار (اردو)

نانء شکر کن بور (بلوچی)

ارغء ہنین کہکن (براہوئی)

بھوک میں لکڑ بھی پا پڑ (اردو)

نوکیں جاتو دل ءچہ دگہ راہے کشیت (یا) نوکیں جاتو دل ءچہ کون ءکشیت (بلوچی)
پوسلنا جاتو است ء پینڈو آن کشک (براہوئی)

نیکی ء مات ہرے پیتگ (یا) ترا نیکی نہ ساچیت (بلوچی)
اڑ تو نیکی کننگ کلرنا کشارے (براہوئی)

نیکی ء بے جُست ء بہ کن (یا) نیکیں کار ء سلاہ نہ لوٹیت (بلوچی)
نیکی او آر فنگ (براہوئی)
نیکی اور پوچھ پوچھ (اردو)
در خیر حاجت ہچ استخارہ نیست (فارسی)

Do not be weary of doing good.

ناخن چہ گوشت ء جتانہ بیت (بلوچی)
دوستی من اشکتگ ہچ گول سدانہ بیت
ناہن کہ ناہنے گوشت ء جتانہ بیت (یونس نصیر)
سو ہڈان جتامفک (یا) سوزیل آن جتامفک (براہوئی)
ناخن گوشت سے جدا نہیں ہوتا (اردو)
میان گوشت و ناخن نمی توان جدائی آنداخت (فارسی)

Put not thy hand between the bark and the tree. (or)

Blood is thicker than water.

نہ زاناں استرگ گنٹ انت یاز نوک کنڈانت (بلوچی)
تیر استرہ کنٹے یا پینڈو کڈے (براہوئی)

نصیب خوروتی نصیب ء وارت (بلوچی)

ہر کس تینا بخت ء کنیک (براہوئی)

نادان پہ سوچ سارنہ بیت (بلوچی)

نادان باز پاننگ تون دانا مگک (براہوئی)

نیت ساپ، منزل آسان (بلوچی)

نیت صاف، منزل آسان (براہوئی)

نیت صاف مُراد حاصل (اُردو)

نوک کیسگ ء وام ء مہ کن (بلوچی)

زندگی بازیں حیا دار جہان ء است انت

زندگی باز چہ نوک کیسگ ء وام ء تریسیت (یونس نصیر)

پوسکن ء مالدار آن وام آلپہ (یا) نادیسستہ غان زو وام کپہ، ناخنوک تون سانگ بندی کپہ (براہوئی)

نادان گپ جنت، دانا قیاس کنت (بلوچی)

نادان بات کرے، دانا قیاس کرے (اُردو)

ناہ وار، گڈگ چونس (یا) چنا وارت دستاں پچٹیت (بلوچی)

دائکو گنگ دوئے چٹا (براہوئی)

کنجوس، مکھی چوس (اُردو)

He will never lose dropping of his nose. (or)

You can get nothing from a maiser except his skin.

نُوکیں دورء، نُوکیں ملگ (یا) نُوکیں دورء نُوکیں ملگ (بلوچی)

ہمرو وخت اس بس کھوپہ ہیبت تا (براہوئی)

نیازمانہ، نیانداز (یا) وقت کے ساتھ چلو (اردو)

Other times, other manners. (or) To go with tide time.

نہ کن ے، دگہ چے کن ے (بلوچی)

مرتا کیانہ کرتا (اردو)

A man in distress does as much as ten.

نشنگیں مرد کماندار انت (یا) جنگ کہ سرد بیت، گلام گرم بیت (بلوچی)

لالولٹ ے ہر یفے جنگ خیر مس (براہوئی)

بعد جنگ، ہر کوئی رستم (اردو)

In the calm sea every man is a pilot.

وابء وفا بوتیں گڑا کر گوشکء کلاتے بست (بلوچی)

طغء خیر مسک، گڑ امر و تینکن مالاتس تفیک آ (براهوئی)

خواب خر گوش (اردو)

وائے وطن حشکسین دار (یا) ہر کس ءوتی لوگ دوست بیت (بلوچی)

زیمیں زبان زپت انت بلے شات آنکت ء

وائے وطن منامنی وائے وطن منا (عطاء شاد)

تینا وطن تینائے (براهوئی)

جو سکھ چو بارے، نہ بلخ نہ بخارے (یا) اپنا گھر قلعہ (یا) اپنا گھر ہر ایک کو پیارا ہوتا ہے (یا)

گھر سب سے اتم، پورب ہو یا کچھم (اردو)

حُب وطن از ملک سلیمان خوشتر (یا) خار وطن از سنبل و ریحان خوش تر (یا)

خانہ خود ہر کسے را قبلہ ایست (فارسی)

East or west, home is the best. (or) A man house is his castle. (or)

Every bird likes his own nest. (or) Home sweet home. (or)

Sweet is one's own native land.

وابء حرام کنگ (بلوچی)

نیند حرام کرنا (اردو)

وتی زہگ ء ہر کس گلائیٹ (یا) وتی چیز ء ہر کس گلائیٹ (بلوچی)

میرے پوت کی لمبی بانہیں (یا) اپنی اولاد کو کوئی جھوٹا نہیں کہتا (اردو)

ہر کس رافرزند خود بہ جمال نماید و عقل خود بہ کمال (فارسی)

Everyone praises his own child.

وتی جا مگ ء بہ دار کہ گواتے مہ بارت (یا) وتی جا مگ ء سمبال، دگر ء شلو اء مہ کش (یا)
وتی کلاہ ء مہربہ دار کہ گواتے مہ بارت (بلوچی)

اپنا تن ڈھا کتو، دوسرے کو ننگا پیچھے کہنا (اردو)

Sweep before your own door.

وت ء شر کن جہان ء شر گندے (یا) تو شر بے، ہر کس شر انت (بلوچی)

تینے جوان کہ، گل جو انو (یا) نی جوان مہ، نیتو کل جوان مریرہ (براہوئی)

آپ اچھے تو جہان اچھا (یا) اچھا وہ جو اچھے کام کرے (اردو)

Handsome is handsome does.

وت گلا ء دپ پیما زء بوہ ء کنت (بلوچی)

اپنے منہ میاں مسٹھو (اردو)

ثناء خود بہ خود گفتن نزدیک مردِ عاقل را (فارسی)

Self-praise is no praise. (or) Self-praise is no recommendation.

وتی کُشیت روچ ء سر ء دور نہ دنت (یا) دگر دگر انت، جگر جگر انت (یا)

دگر دگرے، وتی جگرے (بلوچی)

تینا خلیک، سیحائی بک (یا) تینا تیناے، پین پین (براہوئی)

اپنا اپنا، پراپا پراپا (یا) اپنا اپنا غیر غیر (اردو)

Blood is thicker than water. (or)

Close sits my shirt, but closer my skin.

و پس ءواب گندے، ترے باز گندے (بلوچی)

مچے چرینگاس مچے خنسیہ، باز چرینگاس باز خنسیہ (براہوئی)

سفر وسیلہ ظفر (یا) سفر نصف تعلیم ہے (اردو)

Traveling is half education.

ودار نہ کُشیت، کینیت (یا) مد لما نگی نہ کُشیت، کینیت (بلوچی)

انتظار کسیفیک، پریشان کیک (براہوئی)

انتظار کی گھڑی موت کے برابر ہے (اردو)

Waiting is half death.

وتی ماں ہسپاناں، دگہ ماں دنتاناں (یا) منی منی، دگرء ہم منی (یا)

تتی نیگ ءوریں، منی نیگ ءبریں پہ گوازی (بلوچی)

کان کنین نابا ونا اُراٹی، کان خاچین کنابا ونا اُراٹی (یا)

کُننگ ناواری آغاٹ ءغیٹ، تس ناواری آکار ءکیر (براہوئی)

اپنار کھ، پراپا چکھ (یا) پرائے مال پریا حسین (اردو)

Save your own and spend another's.

ورنائی، سُرنائی (یا) ورنائی ء نام مستی خان (بلوچی)

چوری ء لیپ اس ملا، پیشیم اسکاں خاچا (براہوئی)

جوانی، دیوانی (اردو)

Youth is the age of fool. (or) Youth is blind.

و پتگیں مردء میث نر کاریت (بلوچی)

خاچوک نامہپی نر کیک (براہوئی)

سوئے سوکھوئے (یا) جو سوتے ہیں وہ روتے ہیں (یا) جاگے سو پاوے، سووے سوکھووے (یا)

صبح خیزی بڑی مفید ہے (اردو)

سحر خیزی، نشانہ فیروز (فارسی)

A sleeping fox catches no poultry. (or) A closed mouth catches no flies. (or) He who is silent, gets nothing. (or) Early to bed and early to rise, makes a man healthy, wealthy and wise.

وروک ء پی وروک ء بد کئیت (بلوچی)

کنوک کنوک ء روادار اف (یا) کنوک ء کنوک آن بد بریک (یا) کنوک کنوک ء رضا اف (براہوئی)

ہم پیشہ، حسد ہمیشہ (اردو)

بود ہم پیشہ، با ہم پیشہ دشمن (فارسی)

Doctors differ.

وورک باز بنت، درد وار یکے بیت (بلوچی)

کنوک بازے، دژد وار اسٹے (براہوئی)

وہم ء علاج نیست (بلوچی)

وہم ء علاج اف (براہوئی)

وہم کا علاج لقمان کے بھی پاس نہیں (اردو)

وہم علاج ندرد (فارسی)

Obsession has no remedy.

وہد کسی ودارئ نہ کنت (یا) دُنیانہ مانیت یک وڑا (یا) دُنیایک قرارئ نہ اوشتیت (یا)
روح یک قرارئ نہ اوشتیت (یا) وہد ودارنہ کنت (بلوچی)

پہریز گہگیریں سرء
دُنیانہ مانیت یک وڑا (منظور: سمل)

وہدء تیزیل ربتارء، ہرچی روتء آسر بیت، کئی ودارء مردم کنت
پیچء تاہیں دُنیاء کشک روچے واتر بیت، کئی ودارء مردم کنت (اسحاق خاموش)

وخت کسے سلپک (براہوئی)

وقت کسی کا انتظار نہیں کرتا (یا) گیا وقت پھر ہاتھ نہیں آتا (اردو)

وقت از دست رفتہ، و تیر از کمان جستہ باز نیاید (یا) دُنیایک قرار نیست (فارسی)

Time and tide waits for none.

ولء چے کارانت، کوٹگ ءبہ ور (بلوچی)

آم کھاؤ، پیڑ مت گنو (یا) آم کھاؤ، گٹلیاں مت گنو (اردو)

وت ءمہ گش، کار ءبہ گش (بلوچی)

تینے کسیفپہ، کاریم ء کسف (براہوئی)

وتی دل نیگ ءبہ کن تو زمانگ ءیل دے (بلوچی)

وفاء گنجیں کتابانی وانگ ءیل دے

وتی دل نیگ ءبہ کن تو زمانگ ءیل دے (مبارک قاضی)

بن گل نائے، کڑک تینائے (براہوئی)

سُنوسب کی، کرؤ من کی (یا) سُنودل کی کرؤ اپنی (اردو)

وتی جان ۽ سینس بہ بند (یا) وتی ہیر ۽ بہ لوٹ (بلوچی)

اپنی خیر منا (یا) اپنے جان کی خیر منا (اردو)

وہد ۽ روگ ۽ نیل (بلوچی)

وقت کو ہاتھ سے جانے نہ دو (اردو)

Catch the time by forelock.

وتی سر ۽ وت چاہ ۽ جنگ (گالریج) (بلوچی)

اپنے پاؤں پر کھلاڑی مارنا (یا)

جس شاخ پر بیٹھنا، اسی کو کاٹنا (اردو)

He that blows in the dust, fills his eyes.

وش ات انت عہدی نوبت ۽ باریک (یا) آدگہ برے ات کہ کر گوشک کد ۽ حرے ات (یا)

آدگہ برے ات کہ جعفر ۽ حرے بیتگ (یا) (بلوچی)

وش ات انت عہدی دور بلوچانی (عہدی شعر)

کسک محمود خان (براہوئی)

وہ دن گئے جب خلیل خان فاختہ اڑایا کرتے تھے (اردو)

Gone is the goose that lay the golden eggs.

واب نہ زانت بوپ ۽ بزم (بلوچی)

اُست کہ بس رنگ ۽ خواپک، تیغ کہ بس باشت خواپک (براہوئی)

بھوک کو بھو جن کیا (یا) نیند کو چھو نا کیا (اردو)

واب مرگ ءبر ابر انت (یا) واب ءمرک برات انت (یا) ہر کس کہ واب انت، مُردگ حساب
انت (بلوچی)

تَغ نیمیہ مرک ء (براہوئی)

نیند نیم مرگ ہے (یا) مر اور سویا ایک برابر (اردو)

Sleeping is half death.

واجہ ہور ء انت، وتی کَلّی ء پُر کن (یا) ترون گرم انت ہر کس وتی نان ء پچیت (بلوچی)

بہتی گنگا میں ہاتھ دھونا (اردو)

Make hay white the sun shines.

وام کہ چہ سد ء گوست تریتے کن (بلوچی)

وام کہ صد آن تدے تریت کہ کن (براہوئی)

وت کرتگ ء دو انیست (یا) دردِ پ اوں بات کہ دستِ وت اوں گرت (یا)

وت کردن ء علاج نیست (بلوچی)

تینا دو ننا کرو کے علاج آف (براہوئی)

اپنے کیے کی سزا بھگتو (یا) میاں کی جوتی، میاں کے سر (اردو)

ازماست کہ برماست (یا) خود کردہ را علاج نیست (فارسی)

I am the cause of my own suffering. (or)

Let him fry in his own pan.

ہر روج نہ بیت گوری گوشت، بیگاہاں ہسیدی کر گوشک (یا)
ہر روج جلالء سیر نہ انت، بٹء گوشت تالان نہ انت (بلوچی)

خرما ہڑدے بٹور کُنک (براہوئی)

ہر روز عید نہیں آتی (اردو)

ہر روز عید نیست (فارسی)

Every day is not Sunday. (or) Christmas comes once a year.

ہر مُرگ بالء وت (یا) ہر مرد، ہر کار (یا) ہرچ مردء ہرچ کار (یا) کار پہ کارزانتء شرانت (بلوچی)

انچش گوش انت بلوچ کہ ہر مُرگ بال وت
کر گوشکے آں، کسپپء رواجء کجء تچاں (مبارک قاضی)

ہر کسی وتی بالے چو مثال مُرگانی
باز پہ لکھے زندگ، باز مطلبء کُشتنگ (مبارک قاضی)

دز چکی شرانت بلے ہر مُرگ قاضی بالء وت
تو کہ حاتم طائیء سوجء گرے، نانء کپے (مبارک قاضی)

ہر چک تینا بالے (براہوئی)

جس کا کام اس کو سانجے (یا) ہر کوئی اپنا کام بہتر کر سکتا ہے (اردو)

کُند ہر جنس بہ ہر جنس پرواز، کبودر با کبودر باز با باز (یا) ہر گلے رارنگء بودِ گیر آست (یا)

ہر کارے و ہر مردے (یا) ہر کسے را ہر کارے ساختند

عشق ولے رادر دلش انداختند (فارسی)

Right person for the right job. (or) Everyone knows his own business. (or) Everyone knows his work better.

ہمک چیز پہ مدت (یا) ہر چیز وتی و ہدء (بلوچی)

ہر چیز فنا بیت وتی و ہدء

بس تہناتئی غم پہ مدام انت (مبارک قاضی)

ہر چیز لڑتے ۽ ہمک چیز ۽ مدتے

پادء سواساں کس وتی چم ۽ سرء نہ کنت (داؤد دانش)

ہر گڈ ایتنا وخت اتوجوان ۽ (براہوئی)

ہر چیز اپنے وقت پر اچھی ہے (اردو)

Everything is good at its time.

ہر چہ بلوت ۽ گوستگ (بلوچی)

داسہ ہیبت ہر ینگ آہنا (براہوئی)

پھلتے پھلتے بات دور تک پھیل گئی (یا) چلی چلی بی ماکو آئیں (اردو)

ہنگ ماں گین ۽ دینگ (گالریچ) (یا) ہنگ ماں گین ۽ جوشینگ (گالریچ) (یا)

داں پونز ۽ رسینگ (گالریچ) (بلوچی)

ناک میں دم کرنا (اردو)

ہمساگ، امب ۽ ساگ (یا) ہمساگ ہمساگ ۽ پانگ انت (بلوچی)

تانکہ قوم برے ہمسایہ خاک بچا نقرہ (براہوئی)

سگادور، پڑوسی نیڑے (یا) بھائی دور، پڑوسی نیڑے (اردو)

ہر کہ ازدیدہ رود، ازدل رود (فارسی)

A neighbor is better than a brother at a distance. (or)

Salt water and absence wash away love.

ہر کس گیش انت، مال ہائیگ انت (یا) شادی کورء لاڈی لوڈائی انت، ہر کس گیش انت مال ہائی
انت (بلوچی)

جس کی لاٹھی، اُس کی بھینس (اردو)

ہر کہ شمشیر زندسکہ بنا مش خوانند (فارسی)

Might is right.

ہمودء ورے، ہمودء گوہ مہ کن (یا) ہمودء ورے، ہمودء ریچے (یا) ہمودء وارت، ہمودء
ریت (بلوچی)

نمک خوردن و نمکد اں شکستن (فارسی)

ہر اتاس ٹی کُنسیہ اوٹی ریخہ (یا) ہر اتالی ٹی کُنسیہ ہمودے ٹنگ کپہ (براہوئی)

جس تھالی میں کھاؤ، اس میں چھید مت کرو (یا) جس کی گود میں بیٹھے، اس کی داڑھی نوچے (اردو)

Don't kick the ladder by you climbed. (or)

Bite the hand that feeds you. (or) Cast not dust into well that gives
you water.

ہشکیں گپء کار شر نہ بیت (بلوچی)

بارونامیتا تیت کار بیک ایسر مفسہ (براہوئی)

شیخی بھگانے سے بات نہیں بنتی (یا) اینٹیں بنانا آسان ہے، مکان تعمیر کرنا مشکل (یا)
خالی باتوں سے کام نہیں چلتا (اردو)

Action speaks louder than words.(or)Fine words better no per
snipe. (or)Bare words buy no barely.

ہر دردء دوا ہست (بلوچی)
ہر دژدء درمان ارے (براہوئی)
ہر مرض کی دوا ہے (یا) ہر ایک درد کے لیے دوا موجود ہے (اردو)
ہر ردی رادرمانی مقرر آست (فارسی)
Desperate diseases must have desperate cures. (or)
Every sore has its solve.

ہرے ہرے کا سگی پڑے (یا) پڑی پڑی دریا جڑی (بلوچی)
پڑی پڑی دریاب (یا) پڑی پڑی دریا مریک (براہوئی)
قطرے قطرے سے دریا بنتا ہے (اردو)
قطرہ قطرہ بہم شود دریا (یا) اندک اندک ہمیشہ شود بسیار (فارسی)
Many a little, make a nickel. (or) Little drops make an ocean. (or)
Penny and penny, laid up will be many.

ہر فرعون ء موسیٰ ہے ہست (بلوچی)
ہر فرعون ء موسیٰ اس ارے (براہوئی)
سیر کو سوا سیر (یا) جیسے کو تینسا (یا) ایسے کو تینسا (اردو)
ہر فرعون نے راموسی (فارسی)
Tit for tat.(or)Blow for blow.

ہنر کاروتی روزی ء ہر جاہ پٹیت (یا) ہنر کار ء روزی گار نہ بیت (بلوچی)

ہنر کار تیناروزی ء پٹک (براہوئی)

ہنر مند کہیں بھی اپنی روزی تلاش سکتا ہے (اردو)

انگشت کاسب کلید روزی است و دست بے ہنر کفچہ ء گدائی (فارسی)

ہر سر کپ ء ایر کپے ہست (بلوچی)

ہر صباء ء نصیب ء بیگا ہے

ہر شپ ء نیٹ بامسارے ہست (مبارک قاضی)

دے ناپد آٹ نن ء (براہوئی)

ہر کمال کو زوال ہے (یا) جو ہنسنے گا، وہ روئے گا (اردو)

ہر کمالے رازوالے (یا) ہر کمالے رازوالے و ہر بہارے رازخزاں (فارسی)

To every spring there is an autumn.

ہنشکیں نندگ ء ناہ ء گڈگ کنگ شر ترانت (بلوچی)

بیکار آن، بیکار مہ (براہوئی)

بیکار سے بیکار بھلی (اردو)

Something is better than nothing. (or)

Half and loaf is better than none.

ہر مُرادے کہ بندہ لوٹ ایت، شاہ ء سلطانیں قادرے بکشیت (یا)
ہر مُرادے کہ بندہ یے واہیت، شاہ ء دیانیں قادرے بکشیت (بلوچی)

من اے اُمیت ء ترادر گججاں

کہ یہ شوہازء خُدا دستِ کِپیت (نثار یوسف)

قُدرتے ہالی نہ انت چہ برکتاں

دنت ترا اللہ بکن ہرچی طلب (مجید عاجز)

جن ڈھونڈ اتن پایا (یا) ڈھونڈنے والا پالیتا ہے (اردو)

جو کیندہ، پائندہ (فارسی)

Seek and you will find.

ہر کس گوں مہمان ء بہ کنت جوانی، وژ نامی پہ لوگ ء صاحب ء مانی (یا) نان، مرد ء شان (بلوچی)

سیوت ٹی برکت ء (براہوئی)

تواضع سے توقیر بڑھتی ہے (اردو)

تواضع عزیزت کند در جہاں (فارسی)

Courtesy commands.

ہر جاہ کہ دل کشیت، پاد بر آنت (یا) پاد ہمودا بر آنت کہ دل کشیت (بلوچی)

ہر اڑے کہ اُسٹ کشے ہموڑے نٹ کاتک (براہوئی)

ہلک لڈیت کہ ملک مئے ہامین انت، روستگ بروان کش ء گوں انت (یا) ڈبی شمل ء گوک انت،

عبداللہ کش ء گنوک انت (یا) لندو و منی گوک انت، دگر اناں چیا سوک انت؟ (یا)

جَن وشدل نیگ انت، نمبو نمبگ انت (یا) سور انت سوریانی، کون پیریت چوریانی (یا)

سور انت سوریانی، درد ء کون انت چوریانی (یا) سوری سوری آنت، درد ء کونی چوری

آنت (بلوچی)

برامے سگل نا، تیزاک سل پہ حوری نا (یا) برامے بگان نا، تیزاک سل پسا چنگان نا (براہوئی)

بیگانے کی شادی میں عبداللہ دیوانہ (اردو)

ہر کس کہ میرے میتگ ۽ نندیت، آبران میرے عاداتاں زوریت (یا) کس وتی کھی ۽ جہل ترنہ
درنجیت (یا) میرے میتگ ۽ مندے، میرے عاداتاں زیرے (بلوچی)

تینا کھی یے میرنا کھی تون ٹنگیپہ (براہوئی)

ہر کہ درکان نمک رفت نمک شد (فارسی)

مینڈاگاں ہڈے جائیت، وتی دپ ۽ پراہی ۽ چاریت (یا)
مینڈاگاں ہڈے جائیت، وتی کون ۽ اندیش ۽ کنت (بلوچی)

گچک اڈے خسالک، پُنڈوانتینا خیال ۽ یک (یا) گچک ہڈے خسالک، پُنڈوانتینا اندیشہ ۽ یک (براہوئی)

ہرچی بیت، بہ بیت (بلوچی)

آنتس کہ مروئی ۽ مرے (یا) آنتس کہ مٹن ۽ مرے (براہوئی)

جو ہو سو ہو (یا) جو ہونا ہو، ہو جائے (اردو)

لذت زندگی مبارک باد

کل کی کیا فکر، ہرچی بادا باد (یا) یاس یگانہ چنگیزی

ہرچہ بادا باد (یا) ہرچی بادا باد، ما کشتی در آب انداختیم (فارسی)

What happens, so happens. (or) Come what may.

ہستی کنت مستی، لعنت پہ تنگ دستی (یا) ہستی غلاماں شرکنت، نیستی ملوکاں گرکنت (یا)
ہستی ۽ غلامے شرانت، نیستی ۽ ملوک ۽ گرانت (یا) آمر دے کہ زر بیت، کارے پہ جبر شر
بیت (بلوچی)

ہستی یک مستی (یا) ہستی مستی، نیستی سستی (یا) پیسہ مرے نے دُنیا نائے (براہوئی)

زر ہے تو پر ہے، نہیں تو کمہار کا خر ہے (یا) زردار کے سب ہیں، بے زر کا خدا حافظ (یا)
دولت مند کے سب سالے (یا) جس کی کوٹھی میں دانے، اُس کے پاگل بھی سیانے (یا)
دام بنائے کام (یا) روپے کے سب لاگو ہیں (اردو)

بی زر، بی پر (یا) ہرچی خواہی بازو لے اند کے زردار باش (یا) زردار را دوست بسیار (یا)
دولت یار، دوست بسیار (یا) زر سفید برائے روز سیاہ است (فارسی)

A man without money is no man at all. (or)

Friends are plenty when the purse is full. (or)

Money is honey. (or) Money is the root of all evil. (or)

Money makes the mare go.

ہر کس زیارت و رؤت، پہوت و دعالوٹیت (یا) ہر کس وتی بند و آپ دنت (یا)
ہر کس وتی آس و گیش کنت (یا) ہر کس کہ کور و رؤت وتی دیم و شودیت (یا)
ہر کس وتی دپ و وکیل انت (یا) دپ پہ وتی واجہ و گپ جنت (بلوچی)

باتینا خواجہ کن ہیت کیک (براہوئی)

تو اپنی نیٹ (اردو)

پینمبر اول دُعا برائے خود کند (فارسی)

Physician heal thyself.

ہمالنگہ و چست کن کہ دپے داریت (یا) ہمالنگہ و بور کہ گٹ و مہ اڑیت (بلوچی)

ہمو باخو و آف بانا تور و تہ (یا) ہمو باخو و گن ہر اگٹ اٹی نالپ (یا)

بلا باخو گٹ اٹی الیک، بارونا باخو گٹ اٹی الیک (براہوئی)

ہر کس وتی قبرء و سپیت (بلوچی)

ہر کس تینا قبرٹی خاچک (براہوئی)

ہر کس کہ بد کنت، بد گندیت (یا) ہر کس سرایت، وت ء دریت (بلوچی)

نیکی نیک راہ و بدی پیش راہ (فارسی)

ہر کس آمر کیک، همون حنیک (یا)

کپہ بدی، تمسہ پدی (براہوئی)

جھبسی کرنی، ویسی بھرنی (اردو)

As you sow , so shall you reap.

ہوراں کہ گوارگی مہ بیت نام ء گور تیچ ء کنت (یا) جمبراں کہ گوارگی مہ بیت، نیمون ء گور تیچ ء کنت
(بلوچی)

نیمون ء خن اٹی جاگہ آرے (براہوئی)

نہ کرنے کے سو بہانے (اردو)

خوئے بدر بہانہ بسیار (فارسی)

He who has a mind to beat a dog, will easily find stick.

ہما جاہ سُچیت کہ آسے پرانت (یا) زمین ء ہمائک سُچیت کہ آسے برانت (بلوچی)

ہر اڑے خاخر لگ ہمو ہند اشننگ (یا) ہر اڑے خاخر ء ہمو جاگہ اشننگ (براہوئی)

جوتے کا گھاؤ، میاں جانے پاپاؤں (اردو)

درد کسے رسد کہ دردے دارد (فارسی)

He can not know pleasure, who never knew pain.

ہپوک ۽ پیلپل پوک (بلوچی)

اپوک پیلپل پوک (براہوئی)

ہمساہگ ۽ چہ ہمساہگ ۽ کون ڈن ۽ انت (بلوچی)

ہمساہ ناعیب آتے ہمساہ چاہک (براہوئی)

ماں بیٹوں میں چھنالا نہیں چھپتا (یا) سگا دور، پڑوسی نیڑے (اردو)

ہر کس ۽ وتی ننگ دوست بیت (بلوچی)

ننگ بھولو ۽ ام دوست ۽ (براہوئی)

اپنی عزت سب کو پیاری ہوتی ہے (اردو)

ہر کس ۽ وتی دل لاپ ۽ انت (یا) قبر ۽ حال ۽ مردگ زانت (بلوچی)

قبر نا حالے مردہ چائیک (براہوئی)

اپنے گھر کی سب جانتے ہیں (اردو)

The owner of the house knows the best what is in it.

ہر کس ۽ وتی عزت وت ۽ گوں انت (بلوچی)

ہر کس ناعزت او نا چند نا دوٹی اے (براہوئی)

ہر کسی کی عزت اس کے اپنے ہاتھ میں ہے (اردو)

Every man's honor is in his own keeping.

ہر چیز بہ وہد (بلوچی)

ہر گرگڑ اتینا وخت آٹ (براہوئی)

ہر چیز اپنے وقت پر اچھی ہے (اردو)

Everything is good in its season.

ہر کسی روچ کا منت (بلوچی)

ہر کس نا سے دے اس بربک (یا) ہر کس کہ دے اس بربک (براہوئی)

بارہ برس کے بعد کوڑی کے دن بھی بھرتے ہیں (یا) ہر کتے کا ایک دن ہوتا ہے (اردو)

Every dog has his day.

بچ کہ نہ بیت را ہے سگ انت (بلوچی)

اللہ دے بندہ سہے (اردو)

What can not be cured, must be endured.

ہسپ کو رے دپ ے برگ بیت، بلے پہ زور آپ وارینگ نہ بیت (بلوچی)

ہلی ے گرسہ دیر اسکان دنگ تو کیسہ، ولے زور اٹ دیر تنگ کیسہ (براہوئی)

آپ گھوڑے کو گھسیٹ کر پانی تک لے جاسکتے ہیں، اُسے پانی پینے پر مجبور نہیں کر سکتے (انگریزی)

کہاوت (اردو)

You can lead a horse to water , but you can not make him drink.

ہر جاہ کہ گونڈو ہست، اود ے شیطان نیت (یا) چہ چوریاں شیطان ے توبہ کت (بلوچی)

شرارت انگ چنا شیطان ناباودہ (براہوئی)

جہاں بچے ہیں، وہاں شیطان کا کیا کام (اردو)

Where there is child, there lives no devil.

ہرچی کنت اللہ کنت (یا) ہر چیز گوں اللہء رضاء بیت (بلوچی)

آنت اس کیک خد اکیک (براہوئی)

خد اکا دیا سر پر (یا) سب خد اکی رضاء سے ہوتا ہے (یا) وہی ہوتا ہے، جو منظور خد اہوتا ہے (اردو)

مرضی مولا از ہمہ اولی (فارسی)

What can not be cured must be endured. (or)

Many proposes, God disposes.

ہر جاہ کہ دل کشیت، پاد بر آنت (یا) پاد ہمودا بر آنت کہ دل کشیت (بلوچی)

ہر اڑے کہ اُست کشے ہموڑے نَت کانک (براہوئی)

دل کو دل سے راہ ہوتی ہوتی ہے (اُردو)

Love begets love

ہر کس زبیدا رانت ماں وتی رمء (یا) گولو وتی رمء، شتا وتی رمء (بلوچی)

ہر چک تینا بولتون زبیا ئے (یا) ہر چک تینا ولرتون زبیا ئے (براہوئی)

ہمک تھاریں شپء پُشت ء رژنائیں روچے کئیت (یا) ہر تھاریں شپء راصبا ہے ہست (یا)

جنگ جنگ آخر صلاح (بلوچی)

ہر صباءء نصیب ء بیگا ہے

ہر شپء نیٹ بامسارے ہست (مبارک قاضی)

دے ناپد آٹ نن اے (یا) جنگ جنگ آخر خیر (براہوئی)

بڑے رنج کے بعد راحت ضرور (اردو)

اول جنگ آخر آشتی (یا) پایانِ شبِ سیہ سفید است (یا) ہر شبے راروزے دردے آست (فارسی)

After clouds come fair weather. (or)

Every cloudy morning brings a clear evening.

ی

یک روپے ء کس ٹلانہ بیت (یا) ہلک ء لڈگ ء چک ء ملائی نہ بیت (بلوچی)

مارا سے دے ٹی ٹلامفک (یا) آسے دے ٹی کسس ملا جو ٹمنگ کپک (یا) ملازو ملا جو ٹ کر کنے کہ گر کنانا
(یا) اسے دے ٹی کس ٹلامفک (براہوئی)

ایک دم کوئی نیک نہیں بن جاتا (اردو)

None can be good too soon.

یک دے ء سد لو ٹوک (یا) یک انارے ء سد بیمار (بلوچی)

قندھاری انارے ء اوست ء

عمر ء بیمار بیت کز ایکے (مبارک قاضی)

اسے انار سد بیمار (براہوئی)

ایک انار سو بیمار (اردو)

One post and hundred candidates.

یکے ء پتر ء گوات بارت (یا) یک دست ء چاپ نہ بیت (یا) چاپ یک دست ء توار نہ کنت (یا)
یکے ء دو (بلوچی)

آنچو گشتت کہ چاپ دو دستاں توار کنت

من بے وفایاں تو اگاں گوں من وفا کن ء

آسان نہ انت گوں شاعرے ء سستی گنگ

پرچہ جہان ء تزن ء شگاناں سرء کن ء (مبارک قاضی)

اتفاق اٹی برکت (یا) اتفاق اٹی برکت ارے (یا) اسٹینگانے چک دیک (یا)

آسے دو آٹ چاپ مٹک (یا) بازی نالٹ است بانڈ (یا) آسے ہلی ء دنز آف (براہوئی)

اتفاق میں برکت ہے (یا) ایک اور ایک گیارہ (یا) ایک سے بھلے دو (یا) دس کی لاٹھی، ایک جنے کا
بوجھ (یا) ایک ہاتھ سے تالی نہیں بچتی (یا) اکیلی لکڑی کہاں تک چلے (یا)
اکیلا چنا بھاڑ نہیں پھوڑ سکتا (یا) دس پانچ کی لاٹھی، ایک جنے کا بوجھ (اردو)

دو دل یک شو د بشکند کوہ را (یا) از یک دست صد ابر نیاند (فارسی)

Union is strength. (or) It takes two to make quarrel. (or)

Four eyes see more than two. (or) Strength is increased by
concord. (or) United we stand, divided we fall. (or)

Victory is gained by concord. (or) One man can not do the work of
ten. (or) One flower makes no garland. (or) One swallow makes no
spring. (or) If it takes two to bargain, it must take two to break it.

یکیں جنگ ء دوز ہم نہ ہیت (یا)

یک سر ء دو گلاہ پیمنہ بیت (بلوچی)

یک جنگ ء دوز ہم نہ بیت گشتگ مردماں

تئی وش نیاتکے ء اے دل ء جاہ بیت بگش (منظور بسمل)

آسے دون آٹ ارا دول مٹک (یا) اسے دو ٹی ارا کوٹ ڈے تورنگ کیک (یا)

آسے دو آٹ ارا گلہو ہر فنگ مٹک (براہوئی)

ایک میان میں دو تلوار نہیں سما سکتے (اردو) بہ یک دست دو ہندوانہ گنجب (فارسی)

Two lions can't be in one jungle.

یک پونے سمجھیں کوئے حراب کنت (یا) یک پونے سُنڈے پیدئین ایت (یا)
یک پونے دراہیں نایاں گہنیت (بلوچی)

آسے خراس اس گوہٹ ٹی رہنک، گلے بدنام کیک (یا) اسہ خراس ریخا گل گوہٹ ۽ خراب
کرے (براہوئی)

ایک مچھلی سارے جل کو گندہ کر دیتی ہے (یا) ایک مچھلی پورے تالاب کو گندہ کرتی ہے (یا)
ایک پانی ناؤ کو ڈبو تا ہے (اردو)

A black sheep spoils the whole flock. (or)

One fish infects the whole water.

یکیں ول ۽ بڑ (یا) باٹ ۽ بل (یا) ہورے سر ۽ نوک ۽ چیر (یا) یکیں ناہ ۽ سر ۽ بن (یا)
یکیں آہن ۽ کارچ (یا) یکیں باگ ۽ بٹاگ (یا) ایٹی ۽ ہاک زرتگ ۽ آئی ۽ پُر (یا)
ایٹی ۽ آپ زرتگ ۽ آئی ۽ تو شگ (یا) دارے دوئیں سر گوئین انت (یا)
گدے اے نیمگ ۽ وال کن ۽ شر، یا آنیمگ ۽ وال کن ۽ شر (بلوچی)

پھر آن بش مس مازو آتوس (یا) مشن تن بش مس، اس تہ توس (یا)
پھر آن بش مس، مازونا کیر غاتوس (براہوئی)

ایک ہی تالی کے چٹے بٹے ہیں (یا) ایک ترکش کے تیر (یا) ایک سانچے کے ڈھلے ہوئے (یا)
ادھر کنواں، ادھر کھائی (یا) ایک توے کی روٹی، کیا چھوٹی کیا موٹی (اردو)

اگر پدر نتواند پسر تمام کند (فارسی)

Much of muchness. (or) Cast in the same mould. (or)

Chips of the same block. (or) To be between two fires. (or)

Between the devil and the deep sea.

یکمیں دارے سرے داشتگ (بلوچی)

ایک ہی راگ آلا پنا (یا) پنچوں کا کہا سر آنکھوں پر مگر پر نالہ یہیں رہے گا (اردو)

To harp one string.

یاڑک آنت پہ لاپ گون انت (یا) یاڑک پہ لاپ تریت (بلوچی)

بندغ بھڈکن خوارے (براہوئی)

پیٹ کا پانی (اردو)

مشل گرہ دیوار (فارسی)

He lives uselessly.

یوسف ۽ کتب کنگ (یا)

ملی ہزار کار، سد کار ۽ پنچ کار (بلوچی)

وتی چہ ہاتر ۽ گمان ۽ برز مہر ۽ عاقبت

اے واہگانی آسرا انت اے یوسفی کتب نہ انت (زُبیر مختار)

آدھے قاضی قدوہ، آدھے باوا آدم (یا) ہر فن مولا (اردو)

ہمہ کارہ و پنچ کارہ (فارسی)

Jack of all trade, master of none. Jack of all trade is of no trade. (or)

یک نہ شد دو شد (بلوچی)

گنوک انا، گنو کس ایس (یا) دامتو، ایلو (براہوئی)

یک نہ شد دو شد (اردو)

یک نہ شد دو شد (فارسی)

یا حربیت، یا در بیت (یا) یا لاہگ انت، یا باہگ انت، یا بیسی سرء چڈا ہگ انت (بلوچی)
گورباں یا مجیں گنداوگ (چاکرء شعر)

بیش بٹو یا خواہ آرینگو (براہوئی)

آریا پار (یا) تحت یا تختہ (اردو)

یار کین، یا ترکین (یا) تحت یا تختہ (فارسی)

Either win the horse or loose the saddle. (or)

Either Caesar or nobody.

یا لاہگ انت یا باہگ انت، یا بیسی سرء چڈا ہگ انت (بلوچی)

بیش بٹو، یا خواہ آرینگو (براہوئی)

آریا پار (یا) تحت یا تختہ (اردو)

یار کین یا ترکین (فارسی)

Do or die.

یک برے ہتا، دومی برے ہتا، سیسی برے بگرے پتا (یا) یک بر خطا، دو بر خطا، سیسی برا شیکن آ پتا (بلوچی)

غلطی کرنا غلطی نہیں ہوتی، غلطی دہرانا غلطی ہوتی ہے (اردو)

If you make a mistake is not a mistake, if you repeat the mistake is a mistake. (or) The third is the charm.

یکے چل آ کن، دو در کسیت (یا) مار ہم بہ مریت، لٹ ہم مہ پُر شیت (بلوچی)

ہم حج آ ہم غذا (براہوئی)

ایک تیر سے دو شکار (یا) ایک تیر دو نشانہ (اردو)

To kill two birds with one stone.

یک کزائے در آئیگے دگہ یکے کپگ (یا) شر دے در آہگے مینے کپگ (بلوچی)
 شر دے در کایاں مینے کپاں
 آکبت زندہ زاناں چوں بیت (منظورہ سمل)

پر ہم بس، پی ہم بس (براہوئی)

از چاہ بروں آمدہ، در چاہ افتاد (فارسی)

آسمان سے گرا لچھور پہ اٹکا (یا) چولہے سے نکالا، بھاڑ میں گرا (یا) سر مُنڈا تے ہی اولے پڑے (یا)
 چوپے سے نکل پھاڑ میں جائے (یا) داڑھی سے نکلے آگ میں جائے (اردو)

Out of the smoke into the fire. (or) Out of the fry-pan into the fire. A poor man's rain. (or) Misfortune over take his very first adventure.

یک برے جی گوش، سد براں جی جان کنناں (بلوچی)
 تو جی بے گوش من جان کنناں
 تو سر گوشے قربان کنناں (یوسف گمانی)

جی دے دڑد کیک (براہوئی)

ایک بار کہا پیار، زندگی دوں وار (یا) جی کہو، جی سُنو (اردو)

Once loved, loved forever.

یک دروگے دگہ دروگے رو دینیت (یا) یک دروگے دہ دروگے بے انت (بلوچی)

اسے دروغ سد مر یک (براہوئی)

ایک جھوٹ کے لیے دس جھوٹ بولنا پڑتا ہے (یا) ایک جھوٹ کے لیے دس جھوٹی باتیں بنانا پڑتی ہیں (اردو)

One lie makes ten other necessary.

(کتاب)

- بتل گنج: فاروق بلوچ، سید ہاشمی کتابچہ، ملیہ کراچی 2011
- بلوچی بتل: اسحاق رحیم، ابا بکر اکیڈمی پبلیشری گوادرد 2017
- بتل ریدگ ۽ بئزہ: قدیر لقمان، بلوچستان اکیڈمی تربت 2012
- بتل گوشتن ۽ گالبند: شے رگام بلوچی اکیڈمی کونہ 2012
- وساھتاک: ڈاکٹر عبدالرحمن براھوئی، براھوئی اکیڈمی کونہ دسمبر 1979
- بلوچی بتل ۽ گالوار 2: محمد اسحاق بزدار بلوچی اکیڈمی کونہ 1997
- تیر ۽ کمان بلوچ ۽ نشان: ڈاکٹر عینی بلوچ بلوچستان بلوچی براھوئی ادبی بورڈ 1996
- براھوئی خلقی ادب "براھوئی متل آک": عنخوار حیات ہائیر ایجوکیشن کمیشن اسلام آباد، شنگار: شعبہ براھوئی جامعہ بلوچستان کونہ سال 2017
- فرہنگ امثال: سیّد مسعود حسن رضوی ادیت ایم۔ اے، بی۔ اگروال شناتی پریس الہ آباد 1939
- ضرب الامثال اور محاورات: ڈاکٹر صلاح الدین، محمد ثقلین بھٹی، اظہر پبلشرز لاہور
- مترادف ضرب الامثال: حبیب الرحمن بٹالوی فکشن ہاوس لاہور 2019

(ماہتاک ۽ تاکبند)

- ماہتاک اولس کونہ، فروری 1967 "براھوئی متل و محاروغاک" تاج محمد رند تاکدیم 54 تا 56
- ماہتاک اولس کونہ مارچ 1962 "بلوچی زبان ۽ مثل ۽ متل" عبدالرحمن غور تاکدیم 36 تا 39
- ماہتاک اولس کونہ جنوری 1969 "بلوچی مثل" مومن بزدار تاکدیم 20 تا 23
- ماہتاک اولس کونہ فروری 1971 "بلوچی زبان ۽ بتل" عنبر پچگوری تاکدیم 15 تا 18
- ماہتاک اولس کونہ فروری 1984 "بتل و وسائت" از ڈاکٹر عبدالرحمن براھوئی تاکدیم 46 تا 48
- ماہتاک اولس کونہ مئی 1985 "براھوئی زبان نامنہ متل" از محمد اختیار بنگلڑنی تاکدیم 47 تا 48
- منتگس تاکدیم 15 تا 19
- ماہتاک اولس کونہ جنوری / فروری 1991 "براھوئی متل و وسائت" از محمد جاوید تاکدیم 45 تا 48

ماہتاک "زمانہ" کوئٹہ اپریل 1982 "بلوچی بتل" از محمد اسماعیل ضیاء اور ماڑہ تاکدیم 37
 ماہتاک "زمانہ" کوئٹہ مئی 1982: "بتل" از حبیب اللہ امیر تاکدیم 48
 ماہتاک "زمانہ" اگست 1982: "بتل" از عبدالحفیظ حسن آبادی تاکدیم (14)
 ماہتاک "زمانہ" اگست 1982 "بتل" از سنگین بلوچ تاکدیم (20)
 ماہتاک "سوغات" اپریل 1995 "بتل" از خُدارحم عابد سورجیل پنجگور تاکدیم (26)
 ماہتاک "سوغات" اپریل 1995 "بتل" از حکیم نورپروم پنجگور تاکدیم (27)
 تاکبند "رخشان" کالج میگزین سوسائٹی پنجگور سال 2017 "براہوئی بلوچی بتل" از شمس الدین
 قلندرانى تاکدیم 74 تا 75

(انٹرنیٹ)

Daleel.pk

"اُردو میں رائج فارسی محاورات و ضرب الامثال" از نایاب حسن 11 مارچ 2019

Literary Articles

"اُردو میں مستعمل فارسی ضرب الامثال اور محاورات" از پروفسر خواجہ اکرم الدین 1 دسمبر 2017

Toggle navigation Hajij

ضرب المثلہای فارسی و اُردو

www.urdu.pk

Youtube.com

پہ بلوچی، انگریزی، فارسی و اُردو بتلاں

بانک عقیلہ بلوچ پنجگور، بانک سمعیہ نازم مشہد ایران، میر ساگر کراچی، دود و عبدل پنجگور، اقبال زہیر
 پنجگور، خُدارحم شوباز پنجگور، پیر جان نعیم پنجگور، غلام جان گلام، پنجگور، ذاکر صادق بلوچ پنجگور، نعیم
 رھچار آوارن، شمیم نصرت آوارن، مجاہد بلوچ پنجگور، سعید عزیز اللہ پنجگور، راشد ضیاء دھواری پنجگور،
 یاور حسین پنجگور، کبہہ سعید سراوان ایران

پہ براہوئی بتلاں

انور زیب قلندرانى، وحید عامر، کفایت عالم، صدام رضا، وفا بلوچ و رخشان ادبی کاروان پنجگور